MIRON RADU PARASCHIVESCU

Declarație patetică

Cîntece țigănești

Laude și alte poeme

190

[illegible]

MIRON RADU PARASCHIVESCU

Declarația patetică

★

Cîntice țigănești

★

Laude și alte poeme

1968

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

PREFAȚA

Puțini poeți din generația sa au păstrat atîta credință înaltei Muze a Poeziei, cîtă i-a păstrat Miron Radu Paraschivescu ; nu fără ispite, nu fără lupte cu chemarea altor genuri, cu tirania propriei sale adorații. De pildă, Miron Radu Paraschivescu a alunecat o clipă în brațele dramaturgiei : ciudata dramă *Asta-i ciudat* i-a fost reprezentată pe scena Teatrului Național din București, imediat după război.

Proza, cu posibilitățile ei de lucru pe concret — descripție, analiză, portret, acțiune — i-a stîrnit și ea dorințe și nostalgii, și cine îl cunoaște de aproape pe Miron Radu Paraschivescu știe cîte frămîntări l-au încercat, simțindu-se ispitit ba de roman, ba de nuvelă, și nu rareori revoltat și descurajat de rigorile nemiloase ale muzei sale lirice. Totuși, acestea n-au fost decît niște răsfățuri de o clipă, rebeliuni fără durată, după care Miron Radu Paraschivescu se regăsea netulburat, nealterat și neobosit pe drumul din ce în ce mai larg al creației poetice, pe drumul pe care totul, și chiar refuzul poeziei, „se face vers".

Totuși a fost gazetar, și omul pe care ultimii ani nu l-au mai văzut intervenind decît rareori în presă, chiar în presa literară, care s-a absorbit cu totul în munca poetică, a trăit ani de zile în ceața tabagică a redacțiilor de pe vremuri, în luminile chioare și în umezelile fetide ale tipografiilor de

odinioară, în atmosfera de agitaţie neconteniă a gazetăriei, în haosul căreia tocmai începuseră, atunci, să se afirme, hotărîte şi limpezi, din ce în ce mai multe condeie inspirate de idealul libertăţii, al democraţiei, al antifascismului, şi conduse — cînd mai de departe, cînd mai de aproape, cînd mai direct, cînd mai filtrat — de către partidul comunist. Miron Radu Paraschivescu a colaborat la numeroasele ziare ale epocii 1932—1940, precum şi în coloanele presei literare şi politice apărute sub îndrumarea directă a partidului, în care condeiul său s-a învecinat şi înfrăţit cu al lui Al. Sahia, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Aurel Baranga şi al multor altora, împreună cu care a făcut parte din generaţia cea mai tînără a deceniului 1930—1940.

Presa a fost, pentru poezia lui Miron Radu Paraschivescu, o şcoală bună. Ea l-a obişnuit cu frămîntarea vieţii, i-a dezvăluit multe din realităţile cumplite ale epocii, realităţi de obicei necunoscute de intelectualul mic-burghez, i-a dezvăluit, mai ales, o dată cu grozăvia acestor realităţi, frumuseţea oamenilor care suferă, muncesc şi luptă. Acest contact cu viaţa, prin activitatea dinamică şi realistă a presei, a fost, din primul moment, util şi fecund, deoarece însăşi prezenţa şi poziţia poetului în presă erau conduse de spiritul şi învăţătura partidului. Aceasta este explicaţia faptului că, făcînd parte dintr-o generaţie care a stat, mai mult decît oricare alta, sub influenţa celor mai antirealiste curente literare, şi fiind, din primul moment, un poet foarte modern, în sensul cel mai substanţial al cuvîntului, Miron Radu Paraschivescu nu a rătăcit şi nu a bîjbîit niciodată sub semnul acelor stele moarte care au fost curentele formaliste ale epocii respective. În 1935, cînd Miron Radu Paraschivescu nu împlinise încă, sau abia împlinise, douăzeci şi trei de ani, cînd, evident, încă nu se putea vorbi de o frămîntare poetică prealabilă cît de cît îndelungată, el scrie poemul intitulat *Vasile Rotaru*. Ca un mic element de istorie literară şi de biografie politică e demn de interes să informăm pe cititori că acest poem a

fost scris cu ocazia unui concurs literar întru totul neobişnuit, căci era un concurs organizat şi desfăşurat *în ilegalitate*, la iniţiativa Uniunii Tineretului Comunist, şi avînd drept temă moartea eroică a tînărului ucenic Vasile Roaită, una din victimele sălbaticei represiuni a grevelor de la Atelierele Griviţa (se înţelege, deci, de ce autorul poemului a trebuit să dea post-mortem eroului un nume conspirativ). Juriul acestui concurs secret a considerat că cea mai bună poezie este cea semnată de utecistul Miron Radu Paraschivescu, şi i-a decernat premiul : o felicitare tainică, şi publicarea poemului într-o foaie ilegală.

Dacă am amintit această frumoasă întîmplare, a fost pentru a sublinia că, încă de la primele sale cristalizări, poezia lui Miron Radu Paraschivescu se distinge, în corul haotic şi strident al generaţiei sale, printr-un fond ideologic revoluţionar, consecvent şi fierbinte, ca o poezie închinată maselor muncitoare, luptei partidului comunist, demascării asupririi capitaliste şi descompunerii burgheze. În poemul *Vasile Rotaru*, cititorul recunoaşte, de pildă, o exemplificare concretă a mecanismului exploatării capitaliste şi a terorii burgheze, în termenii simpli şi direcţi ai lecţiilor de socialism ştiinţific.

Totuşi, nu acesta e stilul general al primei faze poetice a lui Miron Radu Paraschivescu, fază în cea mai mare parte cuprinsă, în prezentul volum, sub titlul ciclului *Declaraţia patetică*. Nu, şi nici tonul, care, în *Vasile Rotaru*, este voit simplu, nud, reţinut, aş zice aproape şoptit, ca o adaptare prin surdină la condiţiile clandestinităţii. Dimpotrivă, întreagă această fază poetică se caracterizează perfect prin ceea ce spun cele două cuvinte ale titlului : e *declarativă* şi e *patetică*, şi manifestă aceste două trăsături la maximum de intensitate.

Timp de aproape zece ani, Miron Radu Paraschivescu pare să nu se poată exprima altfel decît în ample discursuri, în predici, ditirambi, filipice şi catilinare, adresate neapărat lumii întregi şi tuturor oamenilor deodată. Tonul este larg oratoric, gesticulaţia desfăşurată la maximum, expresia ceremonioasă. Invocaţiile sînt de ordinea familiarităţii solemne, însoţite de

refrene sau *leit-motiv*-uri liturgice ; alteori, luate din limbajul curent, dar ridicate la rangul de parole sau lozinci, punctate, nu rareori, prin avertismente şi imperative.

Ne găsim deci în faţa unor poeme de stil intens, şi aproape clasic, oratoric, cu introduceri, captaţia bunăvoinţei, o argumentare şi cu concluzii, după toate regulile artei retorice — de unde, de altfel, dimensiunile lor cu totul neobişnuite, rezultate, în bună măsură, prin repetirile foarte frecvente. Aceasta nu se petrece în mod involuntar, din pricina unei naturi prea vorbăreţe sau din incapacitate de concentrare la esenţă, ci în modul cel mai deliberat, cel mai conştient cu putinţă. Poetul o declară în termeni cît se poate de limpezi :

„*Am deprins pentru voi legile retoricii, aspre şi savante*", şi într-adevăr le aplică, fără nici o concesie, în afară de acelea făcute retorismului însuşi.

Desigur că o astfel de poezie ar deveni repede insuportabilă, dacă nu s-ar salva prin poziţia interioară, morală, a poetului, şi prin scopul retoricii şi oratoriei sale.

Atitudinea interioară a poetului este tot ce poate fi mai antiretoric din punctul de vedere al afirmării unei individualităţi. Căci el, adresîndu-se lumii, învăţînd pe oameni, comunicînd mulţimilor rezultatul sentenţios şi definitiv al secretelor sale profetice şi al înţelepciunii sale fundamentale îşi afirmă în acelaşi timp convingerea totalei sale supuneri la legea celor pe care îi îndoctrinează, a subsumării sale, ca o particulă oarecare, în substanţa de masă a acestora. Acest profet, acest învăţător, acest omniscient nu aspiră la altceva decît la a se topi în fiinţa colectivă a ascultătorilor săi ; a merge spre ei, nu a-i chema la sine ; a proclama valoarea lor, nu a şi-o afirma pe a sa ; a-i slăvi pe ei, nu a se proslăvi pe sine. Spiritul esenţial al acestei predicaţii răstoarnă, cu o sinceritate arzătoare, raporturile orator-ascultători, învăţător-învăţăcei, în favoarea totală, absolută a celui de al doilea termen. Secretul acestei oratorii solemne, tunătoare sau sarcastice, este de a nu fi decît o răsfrîngere a masei căreia îi e adresată — un ecou. El nu proclamă decît

ceea ce îi inspiră, și, în fond, îi dictează chemările adînci ale vieții obiective, concrete, istorice a umanității.

Nu e vorba de o umanitate concepută global, acceptată unitar. Poetul distinge clasele, el se situează față de ele după un criteriu obiectiv, riguros istoric și realist : cei ce muncesc, suferă și luptă — cei ce exploatează, în inactivitate parazitară. În destinul primelor, el descifrează sensul dinamicii istorice, care este însăși esența vieții, și numai aceștia sînt „oamenii" și „frații" săi, cărora li se adresează necontenit, pe care îi caută, îi cîntă și îi slăvește.

Evident, afirmarea acestei poziții istorice lămurește misiunea însăși a poeziei. Miron Radu Paraschivescu nu se sfiește să se declare poet, să acorde poeziei o valoare sublimă, dar și mai puțin se sfiește de a afirma că această valoare rezultă, în primul rînd, din îndeplinirea unei funcții sociale, din participarea intensă la viața maselor muncitoare, la suferințele, aspirațiile și luptele poporului. Poetul trăiește în epocă, se înrădăcinează în prezent, își exercită funcția și își îndeplinește misiunea după necesitățile cele mai stringente ale clipei. Prezentul, clipa — sînt deceniul al patrulea al secolului nostru, sînt anii catastrofalei crize a capitalismului, apoi, ai maximei înfruntări de clasă pe care a cunoscut-o țara noastră și orînduirea burghezo-moșierească. În acele condiții istorice, accentul principal al misiunii poetice trebuia să cadă pe forța sa mobilizatoare, pe elanul său agitatoric, pe caracterul imediat, practic, operativ al îndemnurilor adresate celor mulți. Da, accentul cel mai greu al poeziei partinice a acelei epoci trebuia să cadă pe capacitatea sa agitatorică, și poetul, pe deplin conștient de această datorie a sa, adoptă spiritul și limbajul cel mai potrivit și o declară din prima clipă, *ex abrupto* :

„Viu acum în fața voastră, oameni,
în îndoita misiune de agitator și duhovnic..."

Miron Radu Paraschivescu este primul, și, dacă nu mă înșel, singurul poet al generației tinere de atunci, care a dat

[redacted] sale numele ei adevărat, de „agitator”, nume născut în doctrina și practica partidului, cel mai frumos din cîte putea primi activitatea unui luptător revoluționar, și cititorul va gusta cum, printre expresiile solemne care umplu poemul, după cum umplu toate poemele acestui ciclu, poetul lansează la adresa poeților decadenți cascade de imprecații și invective, precum și diferite denumiri pline de dispreț, rostogolite într-o singură răsuflare, în largile perioade ale discursului său : *„mai-muțoi, martafoi, papagali !”*

Etapele creației lui Miron Radu Paraschivescu sînt marcate, cel puțin la începuturile lor, prin distanțe mari. Dacă între 1932 și 1942 el este în mod exclusiv poetul *Declarației patetice* și al formulei specifice a acesteia, în timpul anilor care urmează el este, nu în mod exclusiv, dar dominant și reprezentativ, poetul formulei celei mai surprinzătoare, în raport cu prima, și chiar a celei mai contrastante. Dintr-o dată, oratorul argumentației năvalnice și alese a sublimului destin al Poeziei se transformă în mărturisitor șugubăț și melancolic de mici drame erotice ; profetul sentențios, cu limbaj liturgic și sacerdotal, începe să se rostească în cel mai crud argou de mahala, pentru a ne vorbi de patimi deocheate și de o lume cu totul specială. Într-un cuvînt — sau, mai bine zis, în două, și ierte-mi cititorul această comparație care nu are absolut nimic a face cu judecata de valoare asupra operei și cu poziția morală a poetului — „cîntecul” (și acesta e termenul cu care, de-a lungul întregii *Declarații patetice*, Miron Radu Paraschivescu numește poemul) devine „cîntic”. E momentul marcat prin strălucitul volumaș intitulat *Cîntice țigănești*, apărut în anul 1941, în plinul dezlănțuirii războiului antisovietic și al exacerbărilor rasiste consecutive regimului fascist din țara noastră.

Într-un *Cuvînt al editorului*, publicat în fruntea ediției din 1956, autorul explică, servindu-se de numai cîteva fraze de mare simplitate și modestie, geneza morală și estetică a acestui ciclu. Fidel programului său de poezie socială și politică, credincios idealurilor sale umanitare și democratice, poetul nu

a căutat, în prelucrările sale, prilejul lingvistic, pitoresc și confortabil al unui refugiu poetic din marea furtună istorică înconjurătoare, ci, dimpotrivă, a căutat și a găsit prilejul unui protest și al unei demascări a fascismului, care aplica bietei populații țigănești din țara noastră, dintotdeauna roabă, nedreptățită și disprețuită, bestialele sale măsuri de exterminare rasială. Demascare indirectă, protest deghizat, așa cum era posibil — și, de altfel, abia posibil în acea epocă de încătușare sălbatică a cuvîntului liber. Deci, departe de a fi un „joc" și o evadare, *Cînticele țigănești* constituie un act de participare intensă, critică și omenească, la drama unei mase atunci crunt asuprite.

De altfel, cititorul, amuzat în primul moment de caracterul pitoresc al dramelor și „of"-urilor care constituie tema multora dintre aceste poeme, de lexicul argotic, grozav de ardeiat, nu întîrzie mult în această impresie pe sub învelișul căreia simte crescînd un fond de jale, de suferință și de durere care se înalță din însăși condiția de viață a mizerabilei periferii a orașelor capitaliste de pe vremuri, și a tragicei soarte a țiganilor în trecut. Înapoierea materială, morală și culturală, unită cu neîncetata persecuție social-politică ridicau o barieră întunecată în calea aspirației de viață, de iubire, de perfecționare a acestei lumi, și aruncau o lumină sumbră, îndoliată asupra întregii sale existențe, colectivă și individuală. Un vînt de eșec și de moarte batea deopotrivă asupra dragostelor năvalnice ale acestor oameni sănătoși și plini de viață, părînd să-i conducă în mod inevitabil spre abandonare și înșelare reciprocă, fără alt efect, în afară de cel filtrat și întîrziat artistic, asupra fondului moral, dominat de principii primitive și sălbatice.

Senzația acestei apăsări a destinului, care nu este altceva decît presiunea nemiloasă a nedreptății istorice, se precizează și chiar se concretizează cînd „cînticul" ne vorbește despre viața colectivă a țigănimii, adunînd viziuni aproape delirante de eșec și nenorocire — ca în fantasticul *Cîntic de lună* —

de urmăriri feroce cu asasinări şi sinucideri — ca în *Cîntic de fată neagră* — sau ne înfăţişează pogromul şi exterminarea în masă, cu o aluzie istorică abia fardată, ca în admirabilul *Cîntic de poteraşi* care încheie volumul.

După cum se vede, sîntem departe de o carte veselă, jucăuşă, şugubeaţă, în ciuda efectelor hazlii pe care le provoacă limbajul ei hibrid. De altfel, autorul a pus întregul ciclu sub semnul tragic al marelui poet spaniol şi martir al luptei antifasciste, Federico Garcia Lorca, şi se înţelege că invocînd această umbră însîngerată, pe de o parte, iar, pe de altă parte, publicînd volumul în anul de început al celei mai mari vîltori istorice în care s-a găsit cuprins vreodată poporul romîn, intenţia sa şi spiritul operei nu puteau fi de glumă şi de „băşcălie", pentru a întrebuinţa tot un cuvînt al său.

Prin toate acestea, Miron Radu Paraschivescu rupe şi dezminte vechi şi detestabile trăsături huliganice şi şovine ale literaturii burgheze, care nu l-a invocat pe ţigan decît ca subiect de anecdotică vulgară şi jignitoare, ca autor de limbă şi comportări ridicole, ca om inferior, demn de dispreţ, de „băşcălie", în sensul cel mai mizerabil al cuvîntului. E un punct de plecare şi un ţel care dau operei un substrat adînc şi nou, o perspectivă gravă şi nobilă, care trebuiesc inserate printre meritele înalte ale unui scriitor...

Din multe alte puncte de vedere, însă, opera aceasta se situează pe o linie tradiţională şi continuă o tradiţie. În primul rînd, aceea a culegerii, valorificării şi prelucrării folclorului, cu mare vechime în literatura europeană, şi cu vreun secol de vechime în literatura noastră. În acelaşi „cuvînt al editorului" de care pomeneam mai sus, modestia poetului îl face să se declare un simplu culegător, un arhivist de creaţiuni orale ameninţate să dispară, sau cel mult un „tălmaci", al cărui ţel e de a îndeplini „funcţia circulaţiei". E adevărat că ultimele denumiri şi caracterizări sînt mai elastice, îngăduie cititorului să presupună că poetul a pus „în circulaţie", o dată cu materialul folcloric, şi o anumită contribuţie originală.

De fapt, Miron Radu Paraschivescu a procedat ca și unii mari romantici, mai demult: el a „cules" cîntece lăutărești, dar și-a îngăduit, cu multă libertate, să le rotunjească, să le *polizeze*: să le perfecționeze, în sensul însă al propriei lor substanțe, al creației populare. În alte cazuri, e foarte greu de identificat osatura folclorică, orală, care poate să fie, și poate să nu fie. Dar tocmai aici e secretul și măiestria poetului, care se trădează poate numai în latura formală, în arta pură, gratuită, a virtuozității argoului și vorbirii. Alteori, poetul nu face decît să mimeze forma folclorică — temă, lexic, prozodie — introducînd în substanța de bază astfel realizată anumite intenționate elemente de gust și rafinament eterogen, ca niște enluminuri. Intenția este a unei valorificări, a unei intensificări subtile și discrete a senzației — procedeul fiind de fapt cel practicat de Eminescu în poeziile sale de stil popular (după o observație de mare ascuțime și finețe a lui G. Călinescu). De pildă, într-o strofă din *Cîntic de lampă*, primele versuri sînt *verosimil* folclorice:

„Lampă cu flacără mică,
doar de tine mi-a fost frică
noaptea pe șoseaua-ntinsă,
că nu te-oi vedea aprinsă,
cum stăteai ca o lalea..."

dar versul următor este *neverosimil* folcloric, este vădit și nedisimulat cult:

„ca o lacrimă și-o stea..."

și această scurtă fulgerare își atinge efectul din plin, cu atît mai din plin, poate, cu cît versul ce urmează, ultimul al strofei, apasă greu pedala expresiei crude de mahala, printr-un verde și mustos termen de argou:

„în geam la gagica mea".

Asemenea exemple sînt foarte numeroase în *Cînticele țigănești*, și concludente pentru analiza acestei „tălmăciri", cum o numește poetul.

În sfîrșit, mai este de adăugat că o serie întreagă de „cîntice" e formată din romanțe originale pe *tema* atmosferei și a peisajului de mahala. Aci se descoperă un filon eminescian — declarat de autor prin adaptarea ca *motto* a primelor două versuri din *Pe aceeași ulicioară*. Spre deosebire de focozitatea cîntecului țigănesc, romanța de mahala a lui Miron Radu Paraschivescu este de sentiment domol, conținut, cu atmosfera și decorația gingașe, suave, a mahalalei patriarhale (de altfel eminesciană : liliac, salcîm, felinare), cu o muzică nostalgică, aproape somnolenta :

„Treceam pe gînduri, fără zor,
Plîngea un greier prin mohor,
Și peste pomi domol cădea
A nopții tainica perdea

Din contactul său cu folclorul mahalalei, Miron Radu Paraschivescu a păstrat anumite înclinații durabile, continuînd să audă, la răstimpuri, apelurile lui îndepărtate. Astfel, forma și melodia sentimentală a romanței vor apărea în creația sa ulterioară, afirmîndu-se pe neașteptate, în chiar plinul ciclurilor dominate de idei, de abstracțiune, de problematică filozofică.

Din aceeași a doua perioadă a activității sale face parte, de asemenea, masivul poem epico-liric intitulat *Cîntarea Romîniei*, scris imediat după Eliberare și încheierea războiului, și publicat ceva mai tîrziu, în 1951.

Dînd lucrării sale un nume de împrumut, Miron Radu Paraschivescu și-a apropiat și declarat, deopotrivă, intenția și năzuința lui Alecu Russo, adaptată la cerințele unei noi epoci istorice : aceea de a da poporului nostru, în momentul decisivei sale cotituri istorice spre socialism, un vast poem epopeic — înflăcărat, agitator, patriotic — evocator

al străvechii și neînfricatei sale lupte pentru libertate, luptă care ajungea, în acei ani, la biruința sa finală.

Lucrarea urmărește istoria poporului nostru pe ideea de bază a neîncetatei și din ce în ce mai ascuțitei ostilități de clasă, a luptei maselor exploatate împotriva asupritorilor, consemnînd momentele de izbucnire violentă ale revoltelor și revoluțiilor. Precis istoric, poetul nu evocă decît luptele secolului al XIX-lea, la care ajunge prin „preludiile" haiduciei și, cam inexplicabil în această înrudire, ale revoluției ardelene a lui Horia, Cloșca și Crișan. Apoi avem 1821, 1848 și 1907, cu care se încheie cîntecul întîi al epopeii, cel de al doilea fiind consacrat în întregime luptei comuniștilor în ilegalitate, eliberării patriei și anticipării viitorului.

Popasurile poetului pe fiecare din aceste vîrfuri de evenimente nu sînt desigur egale, și în principiu e absolut normal să fie așa, dacă avem în vedere că aceste evenimente nu au aceeași importanță, prin proporții și consecințe istorice, că deci pot fi consemnate conform unei ierarhizări obiective. Decît, criteriul poetului nu este acesta. Astfel, „preludiului" haiducesc i se acordă un loc strivitor față de cel acordat, de-a valma, revoluției lui Tudor Vladimirescu și celei a lui Horia, Cloșca și Crișan, în timp ce revoluția de la 1848, cu cele două planuri ale sale — muntean și transilvănean — se bucură de o întindere versificată de cel puțin o sută de ori mai redusă decît revoltele din 1907. Această disproporționare a evenimentelor se datorește, evident, intenției poetului de a pune accentul cu atît mai apăsat, cu cît evenimentul este mai apropiat de prezent, accentul principal căzînd pe lupta revoluționară a comuniștilor în perioada dintre cele două războaie, în perioada războiului și în anii eliberării patriei — luptă căreia îi e consacrat întreg cîntecul al doilea, adică mai mult de o treime a întregii epopei. Dar ea se mai datorește și unei intervenții subiective, adică navalei lirice a inspirației, care, printr-un proces în a cărui taină profundă noi nu putem pătrunde decît cu mare dificultate,

şi în orice caz cu extremă prudenţă, se lasă stîrnită şi atrasă de cutare moment istoric sau de cutare fapt, după legi proprii.

Poetul a fost condus, apoi, de ideea, fundamentală în filozofia istoriei, privitoare la rolul decisiv al poporului ca făuritor de istorie. De aceea el a căutat să reliefeze această idee, ridicînd-o la rangul de unică valoare a poemului său epopeic, care nu ne vorbeşte decît de năvalnice ridicări de masă, nu ne dă decît portrete colective, nu evocă decît stări sufleteşti, scene şi acţiuni de mulţime.

O altă trăsătură caracteristică, complementară, a poemului se desprinde din zugrăvirea apăsată, întinsă, caricaturală şi biciuitoare a exploatatorilor : este trăsătura pamfletară, de mare violenţă, expresie a urii arzătoare a poetului faţă de toţi duşmanii poporului, şi, totodată, a acelei fundamentale, programatice orientări a poeziei sale pe linia polemicii sociale, a combativităţii cetăţeneşti neobosite.

În ansamblu, imaginea istorică evolutivă a luptei poporului împotriva asupririi şi exploatării apare lipsită de dinamică şi de variaţie, şi, de ce n-am spune-o, nivelată şi monotonă. Aceasta atrage după sine nivelarea întregii evocări, accentuată încă prin mişcarea repetată de flux şi reflux, răscoală-represiune, prezentată cu aceeaşi monotonie.

Întregul cîntec al doilea al poemului este consacrat luptei populare dintre cele două războaie, momentului istoric caracterizat şi dominat de acţiunea revoluţionară a comuniştilor, eliberării patriei, auspiciilor luminoase sub care începe opera de construire a socialismului. De fapt, aci sînt mai multe momente istorice, dar adunarea lor într-un tot este posibilă, ca corespunzînd unei epoci pe care cea mai mare parte a generaţiilor de azi o cuprinde într-un proces de memorie unitar. Aceasta însă nu atenuează cîtuşi de puţin complexitatea tematică, şi chiar pluralitatea temelor, fiecare complexă în sine, cărora poetul a încercat să le răspundă printr-un deosebit efort de intensitate lirică şi de variaţie stilistică. Izbutit în sine, după cum se vede din diferitele fragmente considerate izolat, ,ca poeme de sine stătătoare,

(mai ales capitolele intitulate *Intoarcerea acasă* și *Drumul mare*), efortul său nu a izbutit, totuși, să realizeze nici dinamica epică, nici specificul uman al momentului respectiv și al episoadelor cuprinse în sfera complexă a acestuia.

Cititorul s-ar înșela dacă, trăgînd o concluzie definitivă din relevarea deficiențelor mai sus înșirate ale poemului, și-ar forma convingerea că se află în fața unei opere minore, care dezminte valoarea generală a creației lui Miron Radu Paraschivescu — o operă din acelea pe care le putem afla chiar în bilanțul celor mai mari poeți ai lumii. Fără a fi una dintre cele mai de frunte realizări poetice ale lui Miron Radu Paraschivescu, *Cîntarea Romîniei* conține o mulțime de calități strălucitoare, multe merite de rezistență și durată, care justifică amplu prezența ei în oricare din edițiile complete sau antologice ale operei poetului.

În primul rînd, meritul operei ține de obiectivul istoric îndrăzneț, vastitatea îmbrățișării unor perioade și evenimente care se întind pe vreo două sute de ani de luptă populară și istorie națională. Am arătat în cursul analizei critice a poemului reversul acestei medalii, care, desigur, nu îngăduie a fi trecut cu vederea. Dar medalia are și o dimensiune unitară, și a lui Miron Radu Paraschivescu ne apare, datorită circumferinței istorice, ca o monedă mare, ca un galben împărătesc.

Și mai îndrăzneață apare forma poetică adoptată de poet, a cărei traducere sistematică în termeni analitici e aproape imposibil de dus la capăt. Totuși, să încercăm, rezumativ :

Poemul e construit pe două coordonate fundamentale și permanente : coordonata sursei și imitației folclorice, și coordonata directă a poeziei culte. Ambele alternează și se împletesc pe toată suprafața poemului și în interiorul fiecărui capitol al celor două „cîntece“ componente ale întregului, cu excepția ultimului capitol al cîntecului al doilea, din care versul de factură și melodie populară e cu totul absent.

Pe linia fiecărei coordonate principale, poetul a urmărit, de asemenea, o neîntrecută variație de specii și de prozodie.

Pe planul poeziei populare, el a utilizat, în nenumărate variante, balada, doina, cîntecul haiducesc, precum și *leit-motiv*-ul unui refren de plugușor, care intervine la încheieturile diferitelor capitole sau în momentul paroxistic al diferitelor episoade, ca un factor de dislocare epică, de propulsare a întregii desfășurări istorice a poemului. Pe planul poeziei culte domină formele clasic-epopeice, cu versul lung, solemn, rostogolit, cu tipice și îndelungate deschideri comparative sau metaforice, favorizînd, la o natură ca a lui Miron Radu Paraschivescu, mai mult conținutul liric-declamator decît pe cel epic-narativ. Poetul nu a neglijat însă nici alte forme poetice, pe care cititorul le va identifica lesne, sub forma pastelului, a baladei și a multor altor specii, cu vers scurt, strofa în catren etc., etc. În general, cititorul va observa tendința poetului de a îndulci solemnitatea în simplitate populară, ascultînd de îndemnul profund și de scopul suprem al unei opere de largă accesibilitate. Invocarea muzei, momentul de maximă solemnitate al epopeii clasice, e un exemplu în acest sens.

Ca un rezultat al acestei elaborări bazate pe variația formelor poetice, aspectul prozodic al poemului apare uimitor prin bogăție, dinamică, surpriză și virtuozitate. Aproape toate speciile de versificație cunoscute în limba poeziei noastre sînt practicate în cursul poemului, într-o alternare neobosită și spontană, realizată sub semnul unui excepțional simț al echilibrului și în deplină corespondență cu necesitatea interioară a sentimentului poetic. De la alexandrinul romînesc de paisprezece silabe pînă la dimetrul popular cel mai simplu, aproape că nu există formă prozodică pe care să n-o întîlnim în *Cîntarea Romîniei*, lăsînd la o parte faptul că Miron Radu Paraschivescu a lucrat, temerar, chiar dincolo de plafon, atît de cel superior, cît și de cel inferior, dîndu-ne, ici și colo, cînd versuri de șaisprezece, ba și de optsprezece silabe, cînd versuri de două silabe, ba și de una singură. Mai interesante, și cu efecte foarte inedite, foarte bogate, apar, la analiză, combinațiile prozodice, îm-

plecirile metrice și ritmice, alternarea lor îndrăzneață de la strofă la strofă, de la vers la vers, cu rezultatul final al unei sugestii care se realizează și crește uimitor, prin adăugarea gradată de nuanțe.

Cîntarea Romîniei, care, în ordinea cronologică a creației lui Miron Radu Paraschivescu, urmează imediat după *Cîntice țigănești*, nu pare că ar putea avea ceva comun cu această operă și nici măcar că i-ar putea datora ceva. Distanța de concepție, de gen și de temă care separă cele două opere este, într-adevăr, enormă, și pentru a trece din universul uneia în universul celeilalte e nevoie de un salt, de o cotitură de nouăzeci de grade.

Totuși, în planul artei poetice, *Cîntarea* beneficiază mult de pe urma experienței *Cînticelor*. Faptul acesta, sensibil în întreaga porțiune de tip folcloric a *Cîntării*, ia un caracter deosebit mai ales atunci cînd îmbracă tonul familiarității directe, atît în sentiment, cît și în expresie. După cum se știe, poezia populară de tip străvechi, de origină țărănească, este spontană, simplă, sinceră etc., dar nu e niciodată familiară, ca generalizînd la un grad ce exclude cu totul această nuanță, care este, literar vorbind, a colectivităților de altă natură socială, mai curînd a orașului. Tonul mucalit, cu subînțelesuri îndrăzneț-hazlii, din categoria acestui neașteptat efect al unei razii haiducești în conacul ciocoiului :

„Văzu boierul pe dracu,
Jupîneasa-și găsi leacul
Și: Domnița, cu ietacul,
L-a dedulcit pe săracu..."

vine din altă sferă decît aceea a folclorului țărănesc, și anume din sfera *Cînticelor*, a creației folclorice lăutărești. Prin astfel de intervenții în stilul obișnuit al poeziei populare, Miron Radu Paraschivescu a introdus un pigment neobișnuit și savuros, un nou element de variație în muzica și atmosfera unui poem, care, prin larga lui desfășurare,

era pîndit, nu rareori, să cadă în monotonie. Ele sînt relevabile ca un procedeu de îmbogățire a limbii și a expresiei, și, în general, a stilului popular pe care poezia noastră cultă îl practică astăzi cu o împrospătată motivare.

Dar meritul cel mai important al operei, prin care ea își justifică și prezența în volum, și o deosebită prețuire, dînd și o garanție de durată, constă în intensul, cuprinzătorul, pateticul patriotism de care e animată. Iubirea de țară, de popor este atît de puternică, atît de fremătătoare, atît de pasionată, încît, prin ea și datorită ei, poemul capătă și o întraripare permanentă, și o unitate pe care în zadar încearcă să i-o confere desfășurarea epică și evocarea concretului istoric. E ceva pașoptist, în cel mai bun înțeles al cuvîntului, în elanul patriotic dezlănțuit și declamator al acestui poem, și prin aceasta el se leagă de o tradiție nobilă a literaturii noastre, al cărei fond rodnic și al cărei tonus vital, generos, cuprinzător fuseseră abandonate și chiar disprețuite multă vreme. Ceva din entuziasmul grandios, din vizionarismul de ctitori de țară și de lume nouă, care au caracterizat toate manifestările marilor pașoptiști, reizbucnește în poemul lui Miron Radu Paraschivescu, dîndu-i un accent și o atmosferă fermecător desuete, dar captivante, care, însă, ar rămîne desuete, dacă poetul nu ar valorifica filonul pentru a înălța sentimentul pe o treaptă superioară, treapta patriotismului socialist. Această treaptă calitativă, care se afirmă în termeni din ce în ce mai categorici în cea de a doua parte a *Cîntării*, are un elan încă sporit prin datele proprii și specifice ale perspectivei de țară și lume nouă, deschisă de victoria clasei muncitoare și a întregului popor, asupra multisecularului dușman de clasă. Acum, lirismul vizionar adună toate elementele creației socialiste în largi tablouri ale unei țări renăscute, scăldate în atmosfera îmbătătoare, exaltată, a unei naturi care, prin fapta omului, cîștigă o lumină, o frumusețe nouă.

Cu aceasta ajungem la ultima etapă a creației lui Miron Radu Paraschivescu. Ea cuprinde mai toate poemele scrise și publicate după *Cîntarea Romîniei*, pe care poetul le-a cuprins în volumul publicat în 1956, sub titlul de *Laude*, și la care, în 1958, s-au adăugat un nou număr de poeme noi.

Cu toate că *Laudele* reprezintă partea cea mai însemnată, atît din punct de vedere calitativ, cît și din punct de vedere cantitativ, ele nu comportă o analiză atît de amănunțită ca a celorlalte opere ale lui Miron Radu Paraschivescu. Cititorii sînt mai familiarizați cu tonul și cu tematica *Laudelor*, pe care poetul le practică de mai bine de zece ani, și prin care generația tînără l-a cunoscut pe Miron Radu Paraschivescu. Dar, dacă ne întoarcem la punctul inițial al acestei producții, la momentul apariției, și o privim prin tot ceea ce știam atunci despre operele anterioare ale lui Miron Radu Paraschivescu, impresia nu e mai puțin neașteptată, mai surprinzătoare, mai nouă, decît atunci cînd, după *Declarația patetică*, am făcut cunoștință cu *Cînticele țigănești*, iar după *Cîntice*, cu *Cîntarea Romîniei*. Aceeași modificare profundă în mișcarea sentimentelor, aceeași schimbare radicală a manierei poetice, aceeași cotitură accentuată în selectarea obiectivelor.

Cu toate că faza *Laudelor* se cristalizează în foarte numeroase poeme, cu toate că aceste poeme sînt scurte, de proporția cea mai obișnuită a poeziei moderne, caracterizarea ansamblului nu e dificilă.

Pentru caracterizarea atitudinii morale, a stării psihologice a poetului, în fața lumii, în fața realităților înconjurătoare, nu e nevoie de cine știe ce efort, deoarece ni le descoperă însuși autorul, prin titlul volumului, pe care noi îl considerăm mai mult decît atît, îl considerăm o emblemă, un simbol al întregii perioade. E atitudinea morală, e starea psihologică a omului identificat timp de mulți, mulți ani, cu o cauză colectivă, cu o aprigă luptă de masă, cu un ideal istoric, și ale cărui credințe și vise încep să se verifice istori-

-ceşte, încep să devină realitate. Revoluţia, lumea liberă, societatea socialistă, întreg acest vis al poporului şi ţel al luptei sale sub conducerea avangardei comuniste, au fost şi sînt sursa energiei morale şi a creaţiei poetice, programul estetic al lui Miron Radu Paraschivescu. Acum, în epoca noastră, ele au devenit realitate, au trecut pe drumul liber al înfăptuirii istorice. Poetul e cuprins, desigur, de un superior simţămînt de mulţumire, cunoaşte starea de euforie conştientă a omului care-şi vede visul realizîndu-se sub ochii săi, văzîndu-se, în acelaşi timp, verificat în tot ceea ce a constituit „pariul" său individual cu viaţa — idei, sentimente, alegere, voinţă, sacrificiu, încredere. E un simţămînt pe care-l întîlnim ca fond substanţial, prim, al unei noi faze poetice, în creaţia tuturor poeţilor începători şi formaţi în perioada dintre cele două războaie, sub semnul luptei clasei muncitoare. Toţi au păşit, o dată cu eliberarea poporului nostru şi cu deschiderea erei istorice a construirii socialismului, în faza „laudelor", toţi au adus laudă realizărilor extraordinare, izbînzilor zilnice, omului nou şi vieţii noi pe care ne-o construim. Fiecare, după chipul şi asemănarea sa.

Miron Radu Paraschivescu, aşadar, laudă şi slăveşte izbînzile comuniştilor, realizările poporului liber, viaţa nouă, şi aceasta se reflectă, mai întîi, în tonul general al creaţiei, care are acum o luminozitate, un echilibru, o siguranţă senină, pe care n-au avut-o operele anterioare: se simte profunda şi totala aderenţă, acordul şi împăcarea cu realitatea, entuziasmul participării morale fără rezerve. În acelaşi timp, combativitatea sa, ascuţitul său simţ cetăţenesc sînt intacte, aşa cum le-am cunoscut în zorii săi, în energia luptătoare a *Declaraţiei patetice*. Ba ele ne apar chiar sporite, prin faptul că se aplică în mod mult mai direct la concretul realităţii, nu rareori la omul şi actul muncii, la evenimentul economic, social, politic, epocal sau curent. În numeroase poezii ale ciclului, Miron Radu Paraschivescu cîntă munca, zugrăveşte pe muncitori, descrie efortul creator al poporului şi rezultatele sale (*Tîmplarul*, *Cărbuni*, *Tipografii*, *Semănătorul*, *Re-*

colta, Oțelari); chiar *Lăutarul*, închinată lui George Enescu și avînd drept temă arta, introduce, pe chipul schițat al artistului, o sugestie de strădanie, de efort fizic, de muncă. Cu ocazia reformei bănești din 1952, eveniment foarte important pentru consolidarea bazei economice a socialismului, poetul scrie poema satirică intitulată *Clasa la atac*, în cel mai pur stil maiakovskian, demascînd specula chiaburească și dînd actului de stat înțelesul unei noi etape în lupta Partidului și a clasei muncitoare pentru construirea socialismului. *Voința ta* e un manifest patetic electoral, scris cu ocazia alegerilor pentru noua Adunare Națională. În *Armata păcii* și *Pro pace* se afirmă solidaritatea popoarelor care construiesc socialismul în lupta împotriva pregătirilor agresive ale imperialismului și, în același timp, solidaritatea mondială a oamenilor muncii cu popoarele care luptă pentru dobîndirea independenței naționale prin scuturarea jugului colonial. În *Lumina apelor* poetul zugrăvește monumentul hidrocentralei de la Bicaz și dezvoltă ideile implicate. În *Astronaut*, se cîntă primul zbor cosmic, în *Unu Mai* — forța invincibilă a poporului.

Iată, deci, că poetul rămîne legat, cu o atenție mereu trează și cu o combativitate care nu a pierdut nimic din forța inițială, de actualitatea națională și internațională, de frămîntarea colectivă, de problemele zilnice ale vieții cetățenești. Mai puternic și mai nobil ca niciodată se afirmă sentimentul său partinic, iubirea și devotamentul față de Partid. Poemele care poartă supratitlul general *Cinci toasturi de ziua Partidului*, scrise în cinstea împlinirii a treizeci de ani de la înființarea Partidului Comunist Romîn, sînt, fără îndoială, printre cele mai frumoase din cîte s-au scris, în literatura noastră, pe tema luptei și a înfăptuirilor comuniștilor. La calificarea celor cinci toasturi printre realizările de frunte contribuie deopotrivă originalitatea și subtilitatea ideilor, forța sentimentului, noblețea expresiei. Rar poeme mai dense, în care fiecare idee e generatoare de imagini, la rîndul lor generatoare de alte idei, a căror forță crește prin comprimarea

în expresii lapidare, în timp ce sentimentul se înalţă cuprinzător, puternic, profund, emoţionant, din tonul solemn (fără retorism), bărbătesc, festiv cu gravitate, străbătut, dinspre evocarea tumultului spre afirmarea prezentului şi visul viitorului, de unda nostalgiei şi, deopotrivă, de şuvoiul entuziasmului. În toastul intitulat *Paharul*, ideea că amintirea luptelor trecute trebuie păstrată, pentru valoarea ei istorică şi omenească unică şi nerepetabilă, ca un imbold pentru noi trepte de luptă şi realizare, şi nu ca un punct final, maxim, epuizat, al energiei comuniste, este redată în următoarea formă densă, concentrata, totuşi încîntătoare şi plină de adîncă emoţie :

„De anii cei trecuţi, e bine
În astă zi să ne-amintim,
Cînd ard în inimile pline
De zvonul celor care vin.

Fiorul limpede-l păstrează,
Din vechea lupta, aşadar,
Să fii, cînd te patrunde-o rază,
Strălucitorul ei pahar !"

O idee cu totul neobişnuită şi, prin surpriză, deosebit de emoţionantă, este aceea cuprinsă în cel de al treilea „teast", intitulat *Lauda tăcerii.* Aici „tăcerea" desemnează acţiunea ilegală, practica conspirativă îndelungată, care a trebuit să comprime exprimarea liberă, exploziile lirice ale unor suflete supraîncărcate de suferinţă, de idei, precum şi confesiunea individuală, tot atît de bogata :

„Dar a venit şi ziua-n care
Să-mi descui inima să cînt
Durerile istovitoare
La cîte n-am găsit cuvînt."

Poezia, evocatoare a acelor zile, este deci un ecou tardiv al tăcerii, a tot ce era — şi totul era — în conţinutul acelei

lupte revoluţionare conspirative, material de cîntare lirică. „Tăcerea" îi apare poetului în substanţa ei de cîntec, lipsit numai de expresie sonoră, cîntec însă care ritmează mişcarea colectivă a tuturor celor angajaţi în acţiunea conspirativă, ceea ce duce la imaginea extraordinară a „horei" mute, hora în tăcere, a cărei melodie răsună după biruinţă :

„Parcă pricep atunci că ele [1]
Nici nu şi-ar fi aflat contur
Fără de zilele acele
Ce eram tare că le-ndur.

Cu toţi alături, ca-ntr-o horă
În care cîntul s-ar fi stins
De nu pîndeam adînca oră
Cînd prin tăcere am învins."

Lauda tăcerii este una din cele mai originale poezii, una dintre cele mai bogate prin conţinut şi mai emoţionante prin imagine, din cîte s-au scris în cinstea luptei ilegale a comuniştilor.

Se întîmplă că, urmărind să arătăm cum se manifestă prezenţa spiritului partinic în faza poetică a *Laudelor* — fie în termeni direcţi, fie ca element catalizator al întregii reacţiuni morale a ciclului — am ajuns la această idee a comprimării sentimentului liric în condiţiile luptei ilegale, la această idee a tăcerii. Pentru că ne aflăm aci, e bine, poate, să atragem atenţia cititorului că poetul nu s-a oprit numai o clipă asupra acestei idei, că ea nu are un întîmplător sens metaforic, ci o înrădăcinare adîncă, permanentă, în crezul său artistic, în programul creaţiei sale, cu implicaţii psihologice şi sentimentale mereu vii. În poezia, cu mulţi ani ulterioară „toasturilor", intitulată *Moină,* simplă, spontană confesiune lirică, fără nici o legătură ocazională cu un eveniment exterior, dacă nu cu venirea primăverii, cu starea

[1] Versurile (n.n.)

de moină a naturii, care descoperă pămîntul ud al primelor arături, vom găsi acest oftat amar :

> *„Cît am tăcut, o, cît am tot tăcut,*
> *Sonor ulcior aş da dintr-al meu lut !..."*

Fără proiecţie metaforică asupra unei cauze exterioare, obiective, această plîngere nedumereşte, pare inexplicabilă. Oare ce l-a constrîns pe poet „să tacă", ce anume i-a interzis să dea glas frămîntărilor sale sufleteşti, să elibereze în stihuri tristeţile, bucuriile, senzaţiile sale ; pe scurt, ce forţă l-a împiedicat să fie liric, să fie poet ? Nimic altceva decît voinţa sa, nimeni altcineva decît el însuşi ! Iată un răspuns, al nostru, care va părea cititorului tot atît de ciudat ca şi întrebarea poetului. Acestei „tăceri" i-am consacrat noi oare marele număr de pagini analitice al prezentei introduceri ? Cum oare s-a constrîns Miron Radu Paraschivescu la „tăcere", cînd avem în faţă culegerea masivă a cîtorva volume de versuri ? Desigur că e vorba, numai, de o anumită latură a frămîntărilor sale sufleteşti, de o anumită sursă a presiunii lirice, de o anumită categorie de idei şi sentimente. Fără îndoială şi, pentru a nu lungi vorba, e clar că poetul se referă la categoria senzaţiilor şi sentimentelor strict individuale, a frămîntărilor personale, a experienţei intime, pe care el le-a considerat neconcludente, nefolositoare, chiar dăunătoare (vezi *Declaraţia patetică*) unei poezii care trebuia închinată luptei colective, nepotrivite cu activitatea unui poet luptător, a cărui misiune este de a ajuta maselor şi poporului său să-şi ducă la bun sfîrşit sarcina istorică. De aici, renunţare la individual, la intim, la tot ceea ce ar putea fi numit privat în experienţa sufletească şi poetică...

> *...„Iar cînd n-o fac, să ţineţi minte asta :*
> *Poporul să-mi slujesc am vrut, nu casta..."*

Termenii ultimului vers sînt prea clari, prea categorici, pentru a mai cere vreo explicaţie. Poate că numai cuvîntul

„casta", al cărui înțeles trebuie căutat în direcția unei anumite ironii. Despre ce „castă" poate fi vorba, pe care poetul o opune poporului? Exista, într-adevăr, o categorie morală care tindea spre o izolare ermetică, spre o impenetrabilitate absolută, spre o separație prăpăstioasă de realitățile istorice, închizîndu-se în sine, orgolioasă și profund ridicolă, întocmai ca o castă. Aceasta era categoria tocmai a artiștilor apoliticí, a poeților pierduți în contemplarea fenomenului de unicitate, particularitate și subiectivitate al vieții lor individuale. În măsura în care acest gen de poezie a urcat și a caracterizat o categorie de poeți, aceasta e „casta" pe care Miron Radu Paraschivescu a atacat-o direct (pe atunci mai era, oarecum, existentă și la ordinea zilei), acum mai bine de un sfert de secol, într-una din „declarațiile patetice".

Deci, și prin acest exemplu, oarecum lateral, oarecum indirect, se demonstrează constanța poetului pe poziția poeziei combatante, cetățenești, pătrunsă pînă în cea mai adîncă fibră a sa de un arzător spirit partinic. De altfel, prezentul volum se încheie cu o „dedicație", care va figura, cred, pe ultima pagină a tuturor edițiilor operei lui Miron Radu Paraschivescu, oricîte noi poeme va mai scrie poetul de azi înainte. Toată lumea a fost de acord că destinatarul nenumit al acestei frumoase închinări nu poate fi decît partidul, această forță nouă, singura capabilă să dea programul și îndreptarul unei creații poetice demne de acest nume, și, în același timp, să-l înțeleagă, să-l sprijine și să-l ferească, chiar împotriva sa însuși, de nenumăratele primejdii care se ascund și se ivesc, rînd pe rînd, în calea unui poet.

Partidul, declară poetul, a întrupat toate ideile și nădejdile sale întemeiate pe o credință patriotică și democratică, și a înfățișat, în ochii poetului, însuși chipul poporului: de aceea, el îi închină fructul întregii sale strădanii poetice, și această ofrandă are înțelesul, aproape, al unei restituiri:

„Spre tine-nchin acuma rodul
Acestor nesfîrșite munci,

Că-n tine am văzut norodul
Şi visurile lui..."

Iată deci care este spiritul, ideea-forţă a fazei *Laudelor.* Filozofia şi crezul poeziei lui Miron Radu Paraschivescu sînt aceleaşi de la începuturi, permanent aceleaşi, cu egală forţă, cu egală prospeţime, cu un plus, desigur, de artă. Era necesar s-o subliniem, s-o demonstrăm prin cîteva exemple, deoarece orizontul tematic al *Laudelor* este cu mult mai larg decît al precedentelor opere, nivelul lor intelectual se dovedeşte cu mult mai înalt, iar subtilitatea poetică superioară în multe feluri. De aceea, pe cît de ades programul de totdeauna al poeziei lui Miron Radu Paraschivescu se exprimă în teme precise şi declarate, precum şi în termenii direcţi adecvaţi acestor teme — ca în exemplele de mai sus — tot pe atît de frecvente sînt cazurile în care acest program nu se mai declară nemijlocit în tema cutărei sau cutărei poeme, ci vorbeşte din adîncuri, cu un fond filozofic general şi complex, filtrat prin subtile gradaţii de idei şi prin confesiuni lirice deosebit de personale.

Prin aceasta, după cum spuneam, întregul ciclu al *Laudelor* nu se refuză unor caracterizări de ansamblu, şi nici desprinderii unor idei fundamentale, dar, în acelaşi timp, face aproape imposibilă, în cadrul unei prefeţe, o trecere în revistă a multor poeme, şi face zadarnică insistenţa analitică pe o speţă sau alta.

O altă caracteristică ar fi, deci, conciziunea, rezultată din frînarea dezlănţuirii verbale, din purificarea maximă a sentimentului, cercetat pînă la esenţă, din concentrarea ideii. O condiţie a acestei concizii, sau un mijloc de realizare, este versificarea ritmată şi rimată fără concesii, care constituie o lege formală a *Laudelor.* Un rezultat final, foarte important, poate cel mai important, este densitatea excepţională a ideilor, despre care am pomenit mai sus, şi care, în ciuda tonului simplu, curgător, a limpezimii cuvîntului şi imagini-

lor, a melodiei, nu rareori de romanţă, nu acordă cititorului nici o dispensă de efort şi participare intelectuală.

Caracteristică, de asemenea, acestei faze, îi este îmbinarea de sentimentalitate intimă cu o filozofie de idei foarte grave şi foarte generale. Mai precis : capacitatea poetului de a înălţa senzaţiile sale la o perspectivă largă, de a proiecta sentimentul său strict intim într-o vie dialectică a naturii, a destinului individual, a tuturor fenomenelor de viaţă.

Iată o pildă, care va da naştere la două direcţii foarte fecunde ale liricii sale actuale. Poetul se dezvăluie în *Laude* ca un mare senzual, trăsături pe care chipul predicatorului şi profetului din *Declaraţia patetică* nici nu ne lăsa s-o bănuim, cu totul ascunsă sub austeritatea aspră a poeziei cetăţeneşti, luptătoare, condiţionată de totala abnegaţie şi chiar ignorare de sine — şi pe care tonul pătimaş al *Cînticelor ţigăneşti* părea s-o tragă din însăşi natura materialului poetic. Astăzi ne găsim în faţa unui om pe care îl îmbată, îl atrage şi îl exaltă tot ceea ce e formă, culoare, contur şi volum, frumuseţe şi afirmare a materiei vii, tot ceea ce e palpabil şi parfumat, tot ceea ce zvîcneşte carnal. Poetul cîntă florile şi fructele, se îmbată privind, pipăind şi mirosind mărul, strugurele, tomata, cireaşa, piersica, e tulburat în chip voluptos de atmosfera de fecunditate a toamnei etc., etc. Acum, femeia joacă un mare rol în poezia sa şi poetul nu se mai satură s-o contemple, s-o admire şi s-o descrie, adeseori insistînd cu sinceritate asupra plasticei trupeşti, asupra frumuseţii fizice a feminităţii.

Totuşi, ditirambul frumuseţii fizice feminine, coeficientul de senzualitate care stîrneşte atracţia şi admiraţia nu pot institui în acelaşi timp şi plafonul elanului liric. S-ar zice că tocmai prin amănunţire, insistenţă, admiraţie, poetul epuizează conţinutul voluptos al contemplaţiei, cu o satisfacţie destul de relativă. Îndrăgostit de om, convins de capacitatea lui de a se afirma în valori profunde şi durabile, poetul are, în faţa frumuseţii fizice, o revendicare superioară : el caută principiul moral, frumuseţea sufletului, puterea spirituală pe care, de

loc misogin, le descoperă întotdeauna, sub învelișul cărnii, și triumfătoare asupra acestuia:

„Dar între gîrla slobodelor plete
Și pietrele genunchilor, rotunde,
Îți plimbă ochiul raza privirilor încete,
Și-al cărnii duh prin apa lui pătrunde."

Cam aceasta este ideea tuturor poemelor care încep prin descrierea frumuseții fizice feminine, pe care poetul, om viu, trăind și gîndind neabătut în realitate, o găsește nu prin opoziția ireductibilă și mistică a cărnii cu spiritul, a materiei cu „duhul", ci prin combinația și determinarea lor firească.

Bucuria formei, a culorii, a parfumului, pe care i-o stîrnește acum și biologia vegetală, natura vie și luxuriantă, tinde în aceeași direcție. În frumosul poem intitulat *Unei flori*, foarte arghezian (și e amuzant să facem această remarcă, deoarece Miron Radu Paraschivescu a fost, înăuntrul anilor 1930—1940, unul dintre foarte rarii membri ai generației tinere care s-a arătat rezervat și chiar reticent față de opera marelui nostru maestru), poetul pune următoarea întrebare, cu răspunsul conținut în ea:

„Frumoasă ca o faptă inutilă,
Vrei doar să fii și-apoi să pieri, o, floare,
Sau tu exprimi nevolnica argilă
Coruptă în mireasmă și culoare

Foarte important, de o importanță majoră, este cea de a doua direcție în care se dezvoltă și se rezolvă senzualitatea lui Miron Radu Paraschivescu și în special rolul de căpetenie pe care îl joacă, în *Laude*, dragostea și femeia (direcție care nu era absentă nici în *Declarația patetică*). Este anume, direcția unei poezii a maternității, de o profunzime, de un patos și de o originalitate care se întîlnesc rar, și niciodată în asemenea proporții, în opera altor poeți.

Originală, nouă în această poezie apare în primul rînd sinceritatea cu care poetul afirmă baza erotică a maternității.

Înfiorarea iubirii şi a atracţiei sexuale, bucuria voluptăţii sînt trepte pe care Miron Radu Paraschivescu nu le trece cu vederea pentru a căuta maternitatea ca pe o ipostază izolată şi autonomă, fără cauză, fără istorie ; maternitatea este femeia, iubită şi iubitoare de bărbat. Că maternitatea este în legea firii, el ne-o arată printr-o neîncetată oglindire a fenomenului de speţă în imensa viaţă a naturii, care tinde neobosită spre fecunditate, şi care îmbracă, în acest moment de supremă realizare a scopurilor sale, însăşi forma perfecţiunii plastice, geometrice : rotundul, sfericul. De unde, neîncetata căutare a mărului, *leit-motiv* al poeziei lui Miron Radu Paraschivescu. Maternitatea, triumf al naturii, este triumf al iubirii, este un rezultat obţinut prin bucurie, şi este o bucurie supremă a împlinirii : de aceea, maternitatea nu trimite, în poeziile foarte numeroase pe care i le închină Miron Radu Paraschivescu, nimic din aspectul dureros, chinuitor, dramatic al acestei împliniri.

Prin maternitate, poetul se înalţă la o viziune a lumii în permanentă devenire şi ameliorare, în permanent progres. Maternitatea este una din sursele optimismului lui Miron Radu Paraschivescu, al aprigei lui iubiri de oameni şi de viaţă. Dimensiunile reduse ale pruncului, forţele atît de puţine, ţipătul slab şi ininteligibil, însuşi chipul încă nedefinit, lipsit de trăsături puternice, îi dau poetului entuziasmul marilor capacităţi ale omului. Pentru el pruncul este un „proiectil", glasul pruncului răsună mai puternic decît glasul morţii, poetul îşi doreşte, şi doreşte mesajului poeziei sale să aibă atîta forţă „cît chiuitul unui prunc". Evident, dacă maternitatea reprezintă o împlinire a firii, prin ea însăşi sursă de optimism, ea este, în condiţiile vieţii noi de astăzi, garanţia unor împliniri istorice aparte, şi fiecărui prunc poetul îi urează „să crească-n el un vrednic bolşevic".

Maternitatea este un stimulent şi un aspect al dezvoltării logice a vieţii, a naturii. Întreagă această fază a poeziei lui Miron Radu Paraschivescu este dominată de jocul neîncetat al dialecticii vieţii, al unităţii contrariilor, al corespondenţe-

lor şi asemănărilor tainice dintre procesele microscopice şi cele macroscopice, între universul mic şi cel mare, dintre infinitul mic şi infinitul mare. Această neîncetată corespondenţă se exprimă cu predilecţie în cîteva motive de bază, motive permanente (mărul, pîinea, maternitatea, toamna), poezia lui Miron Radu Paraschivescu fiind, prin neîncetata proiectare a fenomenelor în infinita maşinărie a naturii şi prin viziunea dialectic-geometrică, vecină şi congeneră cu proza lui Geo Bogza — o altă operă de permanentă emoţie filozofică.

Într-un cuvînt, *Laudele* reprezintă o treaptă nouă în creaţia lui Miron Radu Paraschivescu, treaptă pregătită prin creaţia sa anterioară, dar care aduce o afirmare superioară, deşi de loc spectaculoasă, a calităţilor sale poetice. Poetul se află la un prag al maturităţii în care a părăsit şi grandilocvenţa retorică a începuturilor, şi înclinaţia spre pitoresc şi patimă piperată, şi lungimile evocator-narative de tip epopeic. S-au adunat şi strîns în el, căutînd esenţele, ideile adînci, sentimentele cele mai profunde, pe care le exprimă într-o formă concentrată, într-un ton cald şi calm, cînd elegiac, cînd entuziast, dar totdeauna grav şi bărbătesc — în poeme a căror substanţă o constituie densitatea gîndurilor, învăluită într-o melodie foarte personală, cînd lapidar-solemnă, cînd uşor cîntătoare. E pragul unei fericite sinteze, care uneşte într-unul singur toate filoanele creaţiei sale, fără a răpi nimic din sevele lor fecunde, dar deschizîndu-le drumuri noi.

RADU POPESCU

DECLARAȚIA PATETICĂ

CUVÎNTUL EDITORULUI *

Versurile strînse pentru prima oară în culegerea de față au fost scrise între anii 1934 și 1959. Publicarea unor încercări de poezie începute acum peste douăzeci și cinci de ani își găsește o explicare și îndreptățire: la data cînd au fost scrise, ele n-ar fi putut apărea într-o carte, din pricina oprelIștilor politice. Iar după eliberarea venită cu ziua lui 23 August, o astfel de carte ni s-ar fi părut incompletă dacă nu reușea să înfățișeze un drum întreg străbătut de autor, de la vîrsta „iluziei lirice" și pînă la aceea a confruntării faptelor.

În editarea ei e vorba, așadar, de o răscumpărare istorică în primul rînd, fiindcă unele poeme ca *Scrisoare într-un pachet cu alimente, Vasile Rotaru* (titlul inițial propus din precauție conspirativă pentru un poem ce a mai apărut și în alte culegeri sub numele veritabil al eroului: *Vasile Roaită), Cabea virgină, Scrisoare de adio* și altele, închipuiseră la data aceea chiar examenul de admitere al autorului între poeții Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. E astfel drept de cetate pe care aceste poeme și l-au reclamat, bineînțeles din chiar clipa cînd fuseseră scrise, dar pe care numai o guvernare a poporului liber era firesc să-l poată acorda. Iar pe de altă parte, tipărirea de azi le

---

* Nota autorului la volumul *Declarația patetică*, apărut în 1960.

supune unei verificări pe care timpul o face cît mai judicioasă. Titlul culegerii de față putea suna, într-adevăr, foarte bine : *Examenul de maturitate.*

Dar fiindcă poemele acestea au tins să dea glas mai cu seamă unei adeziuni pornită cu toată ardoarea tinereții la cauza și lupta poporului, ni s-a părut potrivit să le și dăm titlul acestei realități sufletești, ridicată la un act de conștiință cu putere de legămînt, și pe care timbrul lor va reuși poate să-l exprime : o declarație patetică. Ea e chemată să-și dovedească sau nu temeinicia astăzi, în măsura în care autorul va izbuti să arate lumii că de-a lungul vieții lui a fost vrednic să-și *mențină* ceea ce în elanul tinereții a făgăduit.

Privită astfel, cartea de față ar putea să fie și un document de viață pe care autorul vine să-l înfățișeze generației de după el. Și, în egală măsură, omagiul cel mai firesc adus acestor treizeci și noua de ani cîți sărbătorim astăzi de la întemeierea acelei forțe unice, a acelei colectivități eroice și atît de adesea anonime ce l-a îndrumat și l-a îmbărbătat din primii ani ai tinereții sale, și pe care încă de atunci ne-am obișnuit s-o chemăm cu un nume propriu, întrunind parcă, în rezonanța lui, și vocabulele fundamentale : *patrie* și *participare* la unitatea invincibilă a nădejdilor lumii, contopite sub bolta unui viitor prefigurat în accentele *Internaționalei.*

Pentru o cît mai judicioasă confruntare între năzuință și împlinire, am înțeles să și datăm fiecare poem cu anul cînd a fost scris, actualitatea întregii culegeri constînd în unitatea ei de spirit, în efortul prin care un om, astăzi matur, cată să nu-și dezmintă propria lui tinerețe, această tinerețe din febra căreia, cum spunea odată un mare scriitor, restul lumii își păstrează temperatura normală.

1960

PREFAȚA

Nu vă bizuiți pe mine!
Eu nu sînt decît ecoul și (uneori) prevestirea faptelor voastre.

Deci
nu vă bizuiți pe mine,
ci pe faptele voastre.

Nu vă bizuiți pe mine,
eu nu fac decît versuri din cuvinte;
cuvintele nu sînt mai mult ale mele
decît ale voastre,
ci vin singure.
Uneori, e drept, caut rimele,
le mai forțez chiar,
dar și dacă nu le-aș căuta
ele ar veni singure.

Deci
nu vă bizuiți pe mine
ci pe ceea ce sînteți, ce faceți.
Vorbele mele vor spune
singure, această minune.

SFÎRȘIT

Îmi lipesc tîmpla de pămînt
și aud oftatul cavernos al minelor ;
îmi înalț ochii pe cer
și nu văd decît norii de fum
        înfășînd gîtul lung al
        coșurilor de fabrică ;
în gări, în porturi, pe străzi, pe cîmpii,
pretutindeni oameni aplecați
ridică, sapă, coboară, umblă,
gîfîie, se mișcă, asudă ;

numai undeva,
într-un birou capitonat și cu intrarea strict oprită,
Cineva șade într-un fotoliu adînc
și nu face nimic,
fiindcă oamenii cei mulți fac tot ce e de făcut,
fac tot ce nu se poate face.
Și omul singur din biroul capitonat
seamănă în neclintirea lui, cu un condamnat la
moarte.

1934

VITA NUOVA

Am să-ţi povestesc cîndva, iubita mea, despre
marginile singurătăţii,
îmi vor pica vorbele domol, rotunde, ovale,
va fi o poveste ca un vis întîrziat peste crengile
nopţii
şi tu ai să mă asculţi tăcută, cu ochii mari,
întrebători.

Am să-ţi povestesc cîndva, sînt sigur,
despre tristul peisaj lunar al singurătăţii,
despre adîncile-i prăpastii
şi despre orbitoarea ei lumină.

Apoi glasul mi se va rostogoli ciudat,
se va ridica în zbor, vultureşte, peste piscuri,
povestea va prinde rădăcini şi va da muguri,
nădejdile vor răsări din vorbe ca din pămîntul
gras, aburit, al cîmpiilor.

Am să-ţi povestesc despre furtuni şi înserări,
despre vîrfurile pleşuve ale munţilor,

despre boarea lină a văilor ardelene
şi despre cîntecul netălmăcit al mierloiului sălbatic.

Dar mai presus de toate,
mai cu grijă ca despre toate,
mai înflăcărat şi mai viu ca despre toate,
am să-ţi povestesc, iubita mea, despre oameni.

Sînt aici, în inima şi-n gîndul meu,
mulţi, nenumăraţi şi fără sfîrşit:
oamenii domoli şi blînzi ai pămîntului,
ca vorbele mele domoale,
oamenii furtunatici ai mării,
pe care nici o vorbă n-o poate cuprinde,
oamenii palizi şi trişti ai oraşelor,
femeile lor pudrate, prea albe,
sau ceilalţi oameni, nevăzuţi, ai oraşelor,
temeliile, paza şi primejdia lor:

Oamenii anonimi şi mereu prezenţi ai oraşelor,
oamenii trudei şi-ai vrerii neclintite.

Va fi o poveste ieşită din mitologie,
o fantastică poveste, ca un crud adevăr,
o poveste adevărată şi simplă ca un fapt divers.

Apoi, tîrziu, îţi voi privi în ochii limpezi,
te voi întreba încet despre marginile singurătăţii,

iar tu îmi vei răspunde cuminte, domoală,
şi ne vom da seama atunci că de mult nu mai
sîntem singuri.

Am să-ţi povestesc cîndva, iubita mea, despre
marginile singurătăţii
şi despre viaţa nouă pe care-o vom începe atunci.

1935

SINGURA LUMINĂ

Sînt, uneori, fraţilor, pe culmi viscole reci;
şuieră subţiri ca o biciuşcă de alun, ca o chemare
de departe,
vînturi de creste şi de oţel,
reci, din adîncuri şi zări despletite.

Uneori, fraţii mei, fraţii mei, biciuit
obrazul îmi îngheaţă în singurătăţi,
sus, peste creste, în singurătăţi
cu vulturi pleşuvi şi viscole reci şi subţiri.

Cum mă aplec atunci înspre voi, înspre văi,
şi v-aş chema de-acolo, din somnul trudei voastre,
lîngă obrazul meu îngheţat în singurătăţi,
încleştat, scorojit, şfichiuit sus în piscuri.

Fraţii mei, fraţii mei, ce sărace mi-s vorbele,
chemarea !

Ea n-ajunge pînă la voi, e subţire,
ca un cuţit o taie viscole reci din piscuri,

o sfarmă în pulberi ca zăpezile mărunte
căzute undeva, măcinate-n pripoare.

Dar mă-nalț îndărătnic prin furtuni
(atîta sînt de slab și subțire !),
aș fi frate cu stelele de n-ați fi voi în vale
aprinzînd cu înserare cîte-o stea în fiece fereastră.

Iar bezna mă prinde cu gîndul la voi,
în piscurile reci mi-e singura căldură,
această unică și dragă mîngiiere,
fraților, fraților, voi, frați adormiți !

Apoi văile se umflă și pornesc,
hohotind, către voi, către șesuri...
Vînturile reci ale singurătății cîntă
și inima mea se-nfierbîntă ca o rumenă pîine,
ca o palmă călduroasă, mîngîietoare,
cînd trec peste viscole, peste vîrfuri și zăpezi,
din străfundul vostru, chemările, căldura.

cînd clipa mică sporește cît un veac
(doar viscolele reci rămîn pe-afară, șuieră mai
departe),
cînd mă aplec peste văi, peste liniștea voastră de
somn,
deschisă cu grijă fiecărui oaspe,
ca palmele, ca ușile voastre grele, de blăni
înnegrite, crăpate,

cînd cu grijă deschideţi şi tăios vă uitaţi,
purtînd într-o mînă, aprins, înălţat,
felinarul de paing şi pojar
în clipa cît un veac din nopţile conspiraţiei.

1935

SCRISOARE ÎNTR-UN PACHET CU ALIMENTE

Hîrtia asta albă care-mi stă dinainte
atîtea lucruri îmi aduce aminte
despre voi şi despre mine
şi aş vrea să vă întreb dacă o duceţi mai rău sau
mai bine,
dacă şi voi vă gîndiţi, cînd somnul nu vă vine,
la atîtea lucruri mari şi de toţi aşteptate ?

Fiindcă, măcar că voi staţi închişi, pe cînd eu umblu
în libertate,
aceeaşi soartă ne aşteaptă în toate,
aceeaşi viaţă aspră şi acelaşi dor mă leagă de voi
ca pe-un frate.
Şi fiindcă am pomenit de închisoare şi de libertate,
o să vă amintesc (fiindcă, desigur, o ştiaţi
dinainte),
că oricare din noi ar spune că e liber, minte :
şi eu care privesc cerul întreg, acuma, cînd umplu
pagina scrisorii,
ca şi voi care-l vedeţi numai din curtea închisorii,
avem inima la fel de ferecată şi înăbuşită,
viaţa la fel de neştiută şi de strivită,
la fel de cruntă şi de străjuită
de aceiaşi oameni care v-au băgat la puşcărie

şi care vor să-mi ucidă viaţa şi mie
spunîndu-mi „om liber". De liber ce sînt,
pot oricînd să mă vînd
aşteptîndu-l pe cumpărătorul libertăţii mele, în piaţa mare,
care îmi va da un pol pe zi ca să am, chipurile, de mîncare —
şi care (chiar de nu seamănă) e totuna cu gardianul de la închisoare,
cu judecătorul de instrucţie, cu moşierul sau cu fabricantul de tunuri şi mitraliere,
stăpînii libertăţii noastre, şi de la distanţă, şi din apropiere.

Dar ştiu eu că voi, ca şi mine,
vă gîndiţi ce e de făcut pentru ca totul să meargă bine,
iar cînd o să ieşiţi din închisoare
vă aşteptăm la lucru ca să ne daţi ajutoare,
şi nu uitaţi că truda voastră va fi izbînda cea mai mare.
Vă doresc sănătate şi grabnică liberare !

[illegible]

PRIMĂVARĂ DULCE

E tristă şi luminoasă această primăvară
cu gîndacii ei roşii şi furnicile ieşite pe lîngă case.

Şi preotul cucernic a ieşit în cerdac
să privească mulţumit cerul şi mugurii.

E-o primăvară ca atîtea altele :
în curînd vor înflori castanii şi merii,
soarele o să vină mai aproape
şi gîrlele au să se umple de peştişori cît acele.

Numai o tristeţe tăcută rămîne spînzurată în aer,
ca un cuvînt încă nerostit,
ca o durere tăinuită,
o tristeţe tăcută şi ameninţătoare,
ca un abur uşor, prevestitor de ploaie.

Nici un om nu trece prin primăvara asta,
nu se înfrăţeşte cu ea.
Toţi oamenii s-au închis în ateliere

și cînd ies la prînz, galbeni, încruntați și tăcuți,
trec prin aerul luminos
ca o tristețe, ca o amenințare.

Ei n-au timp să vadă primăvara,
nici mugurii mici care-ndată vor fi flori,
nici gîndacii roșii, nici furnicile mărunte.

Ei sînt mereu obosiți și galbeni,
fiindcă primăvara asta nu e a lor,
cum nu e a lor decît tristețea dintr-însa,
tristețea grea și amenințătoare, ca un nor
prevestitor de ploaie,
pe care n-o înțelege preotul cucernic
ieșit în cerdac să privească cerul.

1939

CALEA VIRGINĂ

Viu acum în fața voastră, oameni,
în îndoita misiune de agitator și duhovnic
(fiindcă m-am întrebat îndelung
care alta poate fi menirea poetului
și care haina ce trebuie s-o-mbrace ?).

Sînt aici în fața voastră și vă vorbesc :
sînt întreg, cum mă vedeți, din creștet pînă-n tălpi,
singur, cu mine și cu voi.

Am deprins pentru voi legile retoricei, aspre și savante,
ca să vă înflăcărez și să vă aprind,
ca să vă ridic pe înaltele vîrfuri de munte
pînă la cerul albastru, semeț,
iar de acolo, cu grijă să vă cobor în voi,
să priviți în adîncuri
și să vă întrebați : oare sînteți în stare
pînă la capăt să duceți lupta,
ca să întindeți dreapta voastră stăpînire
pînă acolo unde ochiul nu mai poate vedea,

pînă-n marginea cîmpiilor şi-a clinelor rotunde
pe care le cuprindeţi cu privirea
din înaltele vîrfuri de munte ? !

Am deprins pentru voi legile poeziei,
cîntecul ei domol şi răzvrătit,
duioşia caldă şi asprimea tare,
ca să vă amintesc viersul cel dulce al mierloiului,
lăcrămatul cîntec al privighetorii,
mireasma crudă a florilor de cîmp
şi zbuciumatul vaier al pădurii în furtună.

Ca să vă pot vorbi — şi să fiu înţeles ! —
despre lanurile voastre muncite mult, cu trudă,
despre vîntul care vă-nfăşoară şi vă răcoreşte,
despre pămîntul negru, aburit,
despre focurile aprinse în noapte pe culmi,
despre soare şi ploaie,
despre bucuriile mărunte şi durerile amare.

Am deprins legile tovărăşiei
pe care nici o lege nu le scrie
decît în ochii şi-n zîmbetul vostru omenesc,
în strîngerea caldă a mîinii frăţeşti,
în vorba dreaptă, fulgerătoare,
ca să vă spun să mergeţi toţi împreună,
că nu sînteţi voi toţi decît Unul
şi ca Unul să rămîneţi laolaltă !

Am deprins legile luptei, ascuţite, dîrze,
ca să vă vorbesc despre lupta spre libera viaţă,
despre surda şi rodnica ei înverşunare,
despre flacăra, nădejdile şi temeiurile ei.

Iar cînd mă veţi întreba,
după ce vă voi spune toate cîte am de spus,
după ce vă voi arăta căile drepte care duc înspre
voi şi-nspre lume,

cînd mă veţi întreba, la urmă,
hotărîţi, încrezători,
ce trebuie să alegeţi :
spada trufaşă a luptei,
sau drumul cuvioasei mîntuiri ?

Eu, stînd în faţa voastră,
în dubla misiune de agitator şi duhovnic,

vă voi spune că nu e decît un singur drum,
că drumul luptei şi al mîntuirii
sînt două căi pe veci nedespărţite,

ca mîinile şi ochii,
ca sufletul şi trupul,
mereu îngemănate şi unice :

Calea virgină, care vă aşteaptă,
a mîntuirii omului prin luptă.

1935

VASILE ROTARU

Ucenicul Vasile Rotaru, fiu al unui muncitor cu
cinci copii,
a plecat acum doi ani dintre cei vii ;
a plecat fără zgomot din viață,
cu o dîră de sînge desprinsă din piept ca o ață,
tot așa de tăcut ca-n prima dimineață
cînd sărăcia l-a trimis să se vîndă pe piață.

Vasile Rotaru, flăcău de șaisprezece ani,
singurul fecior într-o casă de oameni sărmani,
a plecat la tîrg ca să-și vîndă pe bani
brațul firav, cu oase prea lungi sub pielea slabă.
Șomerul Vasile Rotaru a plecat la tîrg după treabă.

În piață a văzut lucruri minunate :
mărfuri frumoase, cucoane, prăvălii și palate,
a-ntîlnit și alți oameni ca el
căutînd de lucru undeva, în vreun fel ;
erau oameni mulți și necăjiți,
cu pumnii strînși și umerii-ndoiți,
oameni ieșiți să se vîndă

la stăpîn, pentru munci de osîndă,
să care poveri sau să clădească palate
în care n-au să calce cînd vor fi terminate.

Vasile Rotaru s-a-mprietenit cu ei curînd
(unde l-au văzut prizărit, i-au vorbit şi mai blînd),
şi s-a hotărît să intre cu alţi flăcăi la rînd
într-o fabrică de trenuri de la gară
cu doi poli pe zi şi-o pîine de secară!

Era un băiat bun;
lucrătorii-l iubeau şi-l cinsteau cu tutun,
îi cereau ajutor cînd aveau de lucru mai greu
şi el sărea la toate, măcar că robotea mereu.

Mai tîrziu a aflat de la meşterii bătrîni
cum sînt ei furaţi de stăpîni,
cum li se fură viaţa pe ceasuri şi săptămîni;
şi, ca un bun lucrător ucenic,
a înţeles totul, fără să uite nimic.

În munca grea din atelier,
muşcaţi de foame şi de ger,
oamenii cei mulţi şi necăjiţi
au pornit cu pumnii strînşi şi umerii-ndoiţi
să îşi facă ei singuri dreptate
fiindcă necazurile nu le-au fost ascultate
şi viaţa lor cea neagră n-o lua nimeni în seamă.

Pe Vasile Rotaru l-au pus să tragă semnalul de
alarmă.

Iar cînd sirena a despicat cerul, cu sunet ascuțit,
Vasile Rotaru a simțit un șipot fierbinte între
coaste și a gîndit
„Dacă izbîndesc tovarășii mei, și eu am biruit !“

Și a mai spus o dată, șoptit, ca pentru sine :
„Tovarăși, să izbiți și pentru mine !“

Vasile Rotaru, ucenic la atelierul căilor ferate,
a murit acum doi ani, pentru pîine și libertate.

1935

REÎNTOARCEREA LA ELEMENTE

Toate nopţile sînt domoale şi singure;
şi toată călătoria nu e acum decît în marginea
nopţii,
călătoria mea de fiu rătăcitor,
singur, la capătul lumii, al nopţilor.

Cît de preţioase dibuiri,
cît de grele şi surde erau orbecăirile,
şi ţi-am scris, tată, poemul fiului risipitor
şi al întoarcerii lui acasă, tîrzie.

Toate nopţile sînt pustii şi tăcute,
iar murmurile lor şi zvonurile
nu sînt decît murmurile tulburi ale nopţii.
M-am încrezut în ele şi m-am dăruit
fiecărui zvon şi fiecărei pasări ţîşnită ca din
crengile nopţii.

Mi-am tocit pingelele şi am rămas desculţ,
sărac şi desculţ ca-ntr-o biblică poveste,

însetat și înfometat ca-ntr-o biblică legendă,
rătăcit, desperat ca-ntr-un biblic întuneric.

Dar peste toate întunecimile,
și mult mai departe, dincolo de ele,
peste bolta neagră și zvonurile surde ale nopții,
din trudnica mea călătorie,

se ridică una singulară, eternă,
clipa trăită între ochi și buze,
cuvîntul spus rar, poate doar aninat în văzduh,
privirea limpede și dreaptă, poate uimită,
cînd, frățește, prin noapte am întîlnit tovarăși de
drum
la fel de osteniți,
înfometați ca și mine.

Pentru clipa asta a dăruirii,
pentru pașii desculți, sîngerați pe drumuri tîrzii,
pentru unica mîngîiere a vîntului,
a vorbei calde, tovărășești,
totul e prea puțin
și viața noastră-i unica răsplată.

Pentru lumina tovărășiei în noapte ca o lampă,
pentru privirea limpede ca zorile,
pentru vorba domoală, mîngîietoare,
nici o rătăcire nu e de ajuns,
orice rătăcire este binevenită.

Şi de cîte ori n-oi fi strigat în mine,
peste mine însumi eu stăpîn :
„Moartea ar putea să vină foarte simplu !"

La capătul nopţilor şi-al colindărilor,
cînd clipa a crescut în mine cît un veac,
ce preţ poate fi oare cumpănit ?
Care gînd poate fi măsurat ?

Toate sînt aici adunate-n pumn :
şi foamea, şi iubirea, şi tăcerea,
şi nebunia, şi-ntunericul singurătăţii,
toate sînt aici, întregi şi bogate,
moartea ar putea, într-adevăr, să vină foarte
simplu !

Reîntoarceri tîrzii şi reveniri în prag,
sîngerînda geană a lămpii în fereastră,
reîntoarceri în pragul nopţilor sfîrşite,
cînd din ele n-a rămas decît lumina tovărăşiei
şi zîmbetul tău, dragostea mea, ţi-l fluturi de
departe ca o năframă,
cînd tu aştepţi acolo tăcută, imobilă,
cu gura ta, cu mîinile şi ochii,
ca apa şi pîinea pe masa cea scundă a săracilor,

simple şi întregi,
păstrate cu grijă pentru această dorită reîntoarcere
la elemente."

1935

SCRISOARE DE ADIO

Îți las în păstrare
cărțile dragi,
scrisorile bunei mele mame
și un portret mai palid de febra plecării mele
de Don Quijote teribil cu pușcă de vînătoare.

Nu vei auzi de mine,
de isprăvile mele minunate,
decît cînd vei citi telegramele sosite de la
Estramadura.
(Nu trebuie să fii geloasă :
Estramadura nu e o fată spaniolă,
e numai o bucată de pămînt, mai mare,
din pămîntul spaniol pe care mă duc să-l apăr
cu toți oamenii și pomii de pe el,
neobosit și zănatic Don Quijote.)

Să nu rîzi de numele acesta
fiindcă morile de vînt sînt acum adevărate
și aripile lor se-nvîrtesc ucigător
pe cerul Estramadurei, în număr important.

Don Quijote alături de *Frente Popular* [1]
e o comparaţie care nu trebuie să te facă să rîzi,
fiindcă morile de vînt sînt avioane de
bombardament
şi nu o dată mica mea viaţă va fi ameninţată.

N-aş vrea nici să plîngi,
cînd, recitind cărţile mele dragi
şi scrisorile bunei mele mame, moartă de curînd,
sau cînd,
privindu-mi portretul cu febra plecării,
te vei gîndi tristă la marile plecări
şi la soarta de pe urmă a oricărui Don Quijote.

În Estramadura,
pămîntul acesta aspru ca şi poporul lui,
aflu pentru-ntîia oară de puterea visului
şi gîndurile-nchise în cărţile dragi
le văd ţîşnind acum aprinse pe ţeava puştii de
vînătoare.

Sînt gînduri de plumb topit, de gloanţe,
ciuruitoare ca alicele puştii de vînătoare,
problemele vechi de istorie şi sociologie
care se verifică azi la lumina reflectoarelor
pe harta roşie a Spaniei adevărate.

Poporul, lîngă mine, mai viu şi mai drag,
cade şi aleargă-n espadrile [2].

---

[1] Frontul popular (span.).
[2] Sandale uşoare de pînză, cu talpă de sfoară.

Salut cu pumnul strîns pe Largo Caballero [1],
ascult cu inima pe buze discursul lui
Dolores Ibarruri,
şi-i iubesc pe toţi oamenii aceştia
al căror nume sună frumos
ca locurile unde trăiesc şi se luptă,
pe oamenii aceştia cu nume de steag
fluturat în vîntul Spaniei ca un îndemn.

E o problemă cu totul nouă care se pune-acum
cînd tinereţea mea e ciuruită de gloanţe ca de
gînduri,
şi cînd deschid braţele largi,
nepotolit şi aprig Don Quijote,
cuprinzînd lumea toată de pe-ntreg pămîntul,
cuprinzîndu-te pe tine, dragostea mea,
o dată cu poporul din care faci parte,
o dată cu gîndurile plecate din cărţile dragi,

o dată cu naşterea acestei noi U.R.S.S.
(care-nsemnează Uniunea Republicilor Socialiste
Spaniole).

Septembrie 1936

[1] Şeful partidului socialist spaniol şi al guvernului republican din 1936 (1869–1946).

VESTIGII

La jumătatea toamnei în mine mă adun
Pe cînd din pomii galbeni prind frunzele să cadă,
Îmi răsucesc cu grijă foița cu tutun
Și explodez în tuse, afund ca o grenadă ;

Iar cînd măturătorii vor trece pe alei
Și-a pomilor armură vor strînge-o-n șanț grămadă,
Găsindu-mă pe-o bancă înțepenit sub tei,
Vor spune : încă unul din luptele de stradă !

1940

OAMENII PĂMÎNTULUI

Acum, cînd mă gîndesc încruntat la țara mea,
cînd mă gîndesc înfuriat,
plin de furie pe soarta ei,
pe oamenii ei;
cînd mă gîndesc la pămîntul ei,
la pămîntul ei bun, negru și gras,
cu pomi, cu grîu, cu porumb, cu orz,
cu in, cu săcară, cu ovăz, cu stejari, cu vii,
cu vii și cu morți
(parcă mai mulți morți decît vii),

•

acum, cînd mă gîndesc la țara aceasta
cu munți și cu ape,
cu munți și cu ape de aur,
cu păcură și cu huilă în care ard cedrii, acum,
după ce-au mai ars odată, cu zeci și sute de mii
de ani în urmă,
mă cuprinde o mare, o nespus de mare furie pe ea.

Gîndul meu se-ntoarce încruntat,
aleargă pe străzile orașelor și-ale satelor ca un
cîine flămînd,

ca un cîine scheletic, ca un cal costeliv, transparent,
al unuia din cei patru cavaleri ai Apocalipsului :

Gîndul meu, el însuși un cal
costeliv, halucinant,
din cel mai grozav Apocalips
al acestei țări,
al acestui pămînt de țărani,

gîndul meu, calul meu costeliv,
se scufundă-n aduceri aminte,
în apa crudă a unei seri de primăvară
în care tot orașul era cufundat ca-ntr-o gîrlă.
Arome noi zburau peste asfalt,
printre ziduri drepte. cenușii, colțuroase,
umbre mari se clătinau
ca niște amintiri ale cedrilor
sculați din huila care ardea acum
în hornuri înalte și roșii.
Orașul vegeta, vegeta
cum n-a făcut întotdeauna, ca o ciupercă,
decît să vegeteze, să se-ngrașe și să adune.
Orașul e alb
chiar și-n amintirea tulbure și crudă
cînd părea scăldat ca-ntr-o gîrlă în seara albastră
de Mai.

Pe străzile lui albe, de cretă,
s-au ivit atunci, sculați din pămînt,
rupți din pămînt,
din acest negru și darnic pămînt,
din acest negru pămînt de huilă,
de porumb, de aur, de robi și de păcură,

s-au sculat mai negri şi-au trecut prin oraş
Oamenii Pămîntului cu coasa pe umăr.

Prăpastii se căscau în seara de apă albastră-a
orașului :
Oamenii Pămîntului treceau pe străzile lui.
Oamenii Pămîntului, rupţi din pămînt,
treceau pe străzile largi, cenuşii,
printre casele albe,
nestăviliţi, ca o furtună.

Oamenii Pămîntului,
negri ca pămîntul.
Pămîntul însuşi.
Pămîntul însuşi trecea pe străzile oraşului,
pămîntul mergea pe străzi, printre case,

şi le cutremura
în albastra seară de Mai.

1941

PLOAIE CU SOARE

Pe această ploaie cu soare
îmi place mult să mă plimb prin piaţa mare:
care e locul tuturor întîlnirilor,
al celor fără lucru şi fără căpătîi,
galbeni şi luciosi în ploaia cu soare, ca nişte gutui.

Trec şi azi printre ulucile subţiri
pe unde acum zece ani o fetiţă alerga să-mi spună
gîfîind,
cu înfiorarea primei mărturisiri :
„Te iubesc !"
Şi praful străzii mi se ridică-n ochi
învelindu-mă într-un nor ca pe-un adevărat zeu
pămîntesc.

E într-adevăr frumos să treci prin ploaia cu soare
ca prin dulci, sfîşietoare aduceri aminte,
şi-n loc să te deşiri, să cazi şi să jeleşti,
să te întorci asupra ta, să te faci că nu le cunoşti
şi să treci fluierînd înainte.

E greu să nu te podidească nici o lacrimă,
dar e şi mai bine să le ţii închise sub pleoape
privind senin-nainte, nepăsător aproape,
şi numai prin genele ochilor ca printr-o sită
să simţi cum te bate subţire, beteala de aur a
ploii, însorită.

1942

OMUL A SPUS

Stau aici unde mă găsesc,
Stau aici mereu, într-una, la nesfîrșit,
Voi sta aici întotdeauna,
Public statornic :
„Acum și pururea și-n vecii vecilor",
Fiindcă trebuie să stau.

Eu stau aici pe pămînt,
Ca pămîntul.
Eu stau ca pămîntul
Și umblu ca el,
Și atîtea mii de lucruri
Umblă și mișună prin mine :
Rotate drumuri, înalte, vulturești,
Mari mișcări de revoluție,
Drumurile pămîntului, toate,
Le străbat ca și el, o dată cu el,
Fiindcă și eu, ca și el, stau pe loc, pe pămînt,
Și viața trecută și viitoare e-n mine
Una și nedespărțită, fără sfîrșit.

Eu stau și umblu ca pămîntul, cu pămîntul,
Cu pînzele de apă subțiri, în străfunduri,

Cu pietrele grele, fulgerate,
Cu izvoarele și rîurile,
Cu frunzele și iarba,
Cu pădurile tinere, bătrîne și moarte,
Cu gîngăniile și albinele,
Cu frunzele moarte,
Cu toate vietățile uriașe, marine,
Cu toate uriașele vietăți preistorice moarte,
Moarte și prezente în vintrele mele,
În inima mea :
Cu toți morții lumii,
Cu toate semințele vieții viitoare,
Cu toate vietățile care se vor naște din
mine,
Din sămința mea, din pămîntul meu,
Cu nopțile și diminețile mele,
Cu nopțile de întuneric,
Cu serile de brume,
Cu diminețile de răcoare :

Eu stau neclintit aici,
Pe pămînt, una cu pămîntul,
Și merg.
Eu merg în uriașe mișcări, în mari rotații și
revoluții,
Care mă poartă fără să știu,
Fără să vreau,
Fiindcă eu stau
Cu pămîntul împreună,
Și merg o dată cu el, ca și el,
În nesfîrșitele călătorii ale lumii.

Eu stau aici
De la-nceput pînă la urmă,
Eu stau și aștept.

Eu stau să te aştept, vă aştept ;
Stau, nu viu la voi, înţelegeţi-mă !
Eu nu viu la voi
Fiindcă toate şi toţi trebuie să veniţi la mine,
Să treceţi prin mine,
Să poposiţi în mine,
Să vă întrebaţi, să vă oglindiţi, să vă îndoiţi în mine, cu mine,
Ca mine.
Voi toţi, pe care vă iubesc,
Pe care vă aştept,
Care trebuie să veniţi la mine
(Altfel, de ce-aş sta aici, neclintit, dacă nu să vă aştept pe toţi şi pe toate ?).

Eu stau aici neclintit, nesfîrşit,
Eu stau aici cît dragostea mea pentru voi toţi,
Fiindcă voi toţi,
Voi toate
Veţi veni la mine,
În mine,
În braţele mele,
În braţele mele de crăngi,
În braţele mele de rîuri şi iarbă,
În braţele mele de piatră,
De oase şi de pămînt.
În pămînt.

Voi toţi veţi veni aici,
În marea voastră călătorie, spre mine ;
Voi toţi veţi veni la mine,
Fiindcă toate drumurile duc la mine,
Fără s-o ştie şi, poate, fără s-o vrea

(Dar tocmai de-aceea, catastrofal, de neînlăturat)
Toate vin spre mine
— Chiar și tu, dragostea mea, vii spre mine —
De-aceea vă aștept, te aștept.

Fiindcă toți veți veni la mine
Și vă aștept,
Îmi fac, fără s-o știu, datoria să vă aștept
Biblic : „acum și pururea și-n vecii vecilor",
Eu stau aici pentru voi,
Neclintit.
Intr-un mers universal, de pămînt,
Cu pămîntul,
Ca pămîntul.

Și chiar de-aceea fața mea este ca și a pămîntului :
o jumătate de umbră și altă jumătate de lumină,
Fiindcă vreau să stau și merg fără s-o știu,
Fiindcă mă legăn pe o orbită a îndoielilor
Și a certitudinii
În unitatea celor ce se-nfruntă.

1942

BUNĂ ZIUA!

Încep aceste cîntece acum, la 37 de ani, în plină tinerețe, și cred că nu mă voi opri pînă la moarte...

WALT WHITMAN

I

Azi am să vă spun un lucru foarte grav:
am să vă vorbesc despre niște vorbe
pe care orișicine le spune de zeci de ori
pe zi;
dar care-s totuși fără pereche pe lume.

Vreau să vorbesc despre Bună Ziua
așa cum vă spun și eu acuma,
cînd ne-ntîlnim încă o dată.

Întotdeauna, oamenilor, cînd îmi iau
întîlnire cu voi,
sînteți punctuali, sînteți de cuvînt,
întotdeauna voi veniți la oră fixă
și de aceea ziua e-ntr-adevăr bună

Iar eu vă pot spune din inima-mi toată:
Bună Ziua!

Iată : aici e un cîine, dincolo un muncitor,
în fereastră o cucoană pe care parcă o cunosc,
un copil îmi zîmbeşte şi o floare se frînge
în vîrful prea fraged al tulpinei.

Într-un balcon o fată îşi ridică braţul
strălucitor în soare
şi-şi potriveşte părul cu dureroasa graţie
a acestor dansuri anonime, involuntare,
mai departe flutură sutana unui episcop
şi-n limuzină trece falnic un mare general.

Eu totuşi trec pe lîngă voi toţi
şi vă spun foarte convins :
Bună Ziua !

Aici, lîngă umărul şi singurătatea mea,
voi sînteţi una cu mine
şi de aceea cînt pentru voi ;

De aceea stau, şi tac, şi pe urmă cînt pentru
voi.

II

Despre acest lucru vreau să vă vorbesc :
despre acest cîntec şi — de s-ar putea -
despre tăcerea aceasta ;
fiindcă toate nasc din ceva,
toate au o mamă, un tată,
numai aceste cîntece se nasc din tăceri,
din mute dureri, din absenţe, din lipsuri.

Ele singure se nasc *din ce nu e.*

Despre acest lucru vreau să vă vorbesc,
despre clipa unică, electrică, spectaculară,
cînd asemeni truverilor cu cobza de gît şi spada
la şold.
îmi umflu pieptul ca să-ncep cîntecul meu
categoric
pe viaţă şi pe moarte.

Se face atunci un mare gol
şi-o mare spaimă, străfundă, mă cuprinde.
Privesc în toate părţile : sînt singur.
Singur pe tot pămîntul, în toată lumea,
singur de la un capăt la altul al lumii,
de la-nceput şi pînă la sfîrşit,
singur ca un osîndit, ca un luptător.

Şi cîntecul porneşte din inima mea singur
ca o corabie cu pînze.

Despre această clipă aş vrea să vorbesc
şi-apoi să ne privim în faţă, lămurit,
să ne zîmbim cînd ne-ntindem mîna
şi să ne spunem din nou şi din inimă :
Bună Ziua !

III

Ziua e bună-ntr-adevăr
dacă lucrul ăsta se împlineşte.
Cîntecu-mi umblă pe drumuri acuma, pe străzi,

și toate ulițele-s pline de cîntece ca de castani ;
toate aceste cînturi au fost sădite de mine
ori de alții ca mine (n-are nici o importanță !).
Sigur este că au crescut de-atunci, s-au făcut mari,
cu frunze și flori și fructe rotunde,
cîntecele toate, acești castani sălbatici,
cresc pe marginea tuturor drumurilor lumii
ca niște copii din flori,
ca niște prunci găsiți, fără nume.

Și eu mă întorc la ele.

După zeci, chiar sute de ani, mă întorc
învestit cu o mare misiune
ca la o judecată de apoi.
Mă-ntorc să-mi revăd străzile cu umbră, sub castani
cu candele de nunta ca moțuri de curcani,
și tuturora să le spun :
Bună Ziua !

În toată lumea numai eu mă întorc,
numai eu rămîn mereu neschimbat,
toate se schimbă, toate și toți
(pînă și aceste cîntece pornite din mine ca niște corăbii),
dar aceasta e chiar datoria voastră
învățată din vreme, de la strămoși : *non bis in idem* [1] *!*

---

[1] Nu de două ori pentru același lucru (lat.).

Eu singur sînt mereu același
și sînt oricînd,
în orice loc,
în același punct al lumii,
al planetei,
de două, de trei, de o sută de ori.
Eu singur sînt mereu același : într-una
plec și și ntr-una mă întorc ;
plec ca să mă întorc.

Altfel, nici n-aș mai pleca
dacă n-ar trebui să mă întorc la voi
și să vă spun mereu, din nou, la
nesfîrșit :
Bună Ziua !

IV

Bună Ziua !
Ce ușor se spune, ce simplu !
Dar cît de bună-i ziua asta,
cine o s-o poată spune vreodată ?

Ziua e bună, într-adevăr :
vîntul bate plin de miresme,
spicele se umflă domoale, în șoapte,
în zare cresc norii rotunzi ca niște
lebede
și soarele răsare tot de la răsărit.

Dar sînt gusturi amare în cele mai crude
bunătăți,
sînt deznădejdi și spaime prin unghere,
sînt toate furtunile

invizibile-n pînza acestei corăbii
ancorînd acum la coastele voastre
plină de merinde și îndemnuri.
De aceea eu vă spun :
Bună Ziua !

E singurul lucru pe care am să-l repet într-una,
apoi am să vorbesc de ziua cea bună
cind mă-ntîlnesc cu voi,
cind vorbim despre viață și luptă,
despre înfrîngeri și biruințe,
despre bucurii și nădejdi,
despre iubire, moarte și prietenie,
despre dureri și doruri,
ori despre mult dorita pace

Da, eu vă pot vorbi despre toate cîte sînt
văzute și nevăzute, fără sfială,
mie nu-mi pasă !

Mie nu-mi pasă dacă iubita mi-a spus : — „Nu te mai iubesc !"
și a pornit-o-n lume, peste două continente,
ca un cîntec sau ca o corabie,

fiindcă iubirile mele sînt toate depline, adevărate,
pe toate le-am stăpînit și toate mă stăpînesc
din creștet pînă-n tălpi.
Mie nici nu-mi pasă dacă ele-s aici, lîngă mine,
ori de fac în voie ocolul pămîntului,
fiindcă eu nu-s un om cu picioarele pe pămînt
dar tot pămîntul e la picioarele mele.

Ce ? Ați văzut voi că-mi pică vreo lacrimă ?
Eu sînt cîntăreț și om serios,
cetățean și tovarăș al lumii.

Eu și ai mei nu cîntăm ca să ne amuzăm,
eu nu plîng cînd trebuie să vorbesc despre
bucuriile vieții,
eu nu mă zbat neputincios între gînduri și vorbe,
între fapte și gînduri.

Eu nu-nfățișez aici îndoieli și spaime
(iar cînd o fac, e doar un mijloc sau un drum),
pentru că eu înfățișez rezultate.
Pot spune chiar că nimic nu e mai imoral,
mai putred și mai rușinos,
decît înfățișarea hoitului propriu, furnicat de
frică,
viermuit de șovăieli,

fiindcă vă spun :
cine n-a învățat singur să se îndoiască,
nu va-nvăța nicicînd și de la nimeni certitudini.

Și dintre toate, cea mai importantă este să știi
cînd anume este
Bună Ziua.

V

Da, orice s-ar întîmpla, ziua e bună :
o mamă a murit de foame, un submarin a mai
scufundat șase vapoare ;

patruzeci de mii de copii francezi au fost înmormîntaţi în urma tragicelor evenimente din cursul anului 1940 ;
un oraş a fost incendiat cu bombe de tip atomic ;
în Polonia trei mii de oameni au fost împuşcaţi ;
„inamicul a lăsat pe cîmpul de luptă peste cinci sute de morţi şi o mie şapte sute optzeci şi trei de răniţi",
anunţă mîndru şi foarte exact ultimul comunicat.

Eu întreb : cine e inamicul ?
Fiindcă restul n-are nici o importanţă
şi proclam, de aceea, categoric :
Bună Ziua, hoiturilor fără importanţă
anonime şi universale,
Bună Ziua !

Da, ziua e bună, într-adevăr, straşnic de bună !
Şi dacă nu-i pe cît ar trebui,
eu ştiu bine, oamenii mei, că dacă voi faceţi toate zilele
şi toate zilele de mîine le veţi face voi
de la un capăt la altul
pe măsura voastră omenească : extraordinare, simple şi curate.

Într-una din ele ne vom întîlni ca şi azi.
ne vom privi lung, ne vom întinde mîna
şi ne vom spune, în deplină cunoştinţă de cauză :
Bună Ziua !

Eu sînt aici pentru voi toți.
Pentru această zi sînt eu aici.
Și pentru nimic în lume n-am de ce plînge.
Sînt doar atît de fericit :
apă, văzduh, soare și pămînt,
toate se rostogolesc la picioarele noastre.

Și, alături de mine, de umărul meu,
voi toți, nenumărați,
cei pentru care cînt și care mă ascultați,
voi toți cărora vă spun acum
odată mai mult :
Bună Ziua !

De ce să plîng, de ce să fiu trist ?
cînd vă vorbesc despre viață, despre bucurii și luptă,
fără să vă spun niciodată nimic despre îndoieli și spaime
(ele sint necunoscute unui cîntăreț adevărat, credeți-mă !).

Și eu sînt un cîntăreț adevărat,
eu nu cînt ca să mă distrez,
eu am răspunderea acestor cîntece, după cum am răspunderea tuturor cîntecelor lumii,
a celor ce-au fost, a celor ce vor veni,
după cum am răspunderea voastră și răspunderea tuturor zilelor voastre.

Eu sînt aici cel dintîi şi cel de pe urmă,
sînt pîinea şi cuţitul,
de aceea îmi măsor cuvintele, gesturile, hotărîrile
cînd vă întind mîna şi vă spun
în deplină cunoştinţă de cauză :
Bună Ziua !

1942

PRIETENII DE LA MIEZUL NOPȚII

Prietenii mei, vă rog să nu vă supărați
dacă intîmplările vin totdeauna cu precizia
fantomelor
(ele se conduc, o știți bine, după un ceasornic al
eternității);
și faptul că luna răsare și acuma
e o intîmplare tot atît de exactă și de extraordinară
ca și întîlnirile noastre
de la miezul nopții și-al orașului-tăbăcărie
peste care umbrele nopții întind piei flasce de
vietăți marine.

O mie de zile și de nopți,
o mie de ani și de secole,
o mie de plante și de animale,
o mie de ploi și de vînturi,
o mie de pistoale și de afișe
nu vor acoperi această lumină lunară
care ne pudrează fețele pentru marea gală
a întîlnirii noastre exacte, minerală.

Vă spun toate astea, încă o dată,
ca totdeauna, în deplină cunoștință de cauză,

fiindcă degeaba fața voastră îngălbenește ziua
(frunzele singure cunosc acest mister)
și e aici un semn că misterele își păstrează intactă
rotunda lor poartă.

Ascultați : trec pe caldarîm caleștile vechi
ai căror cai valsează în ritmul „Dunării Albastre",
și umbrele, ah ! umbrele amanților la braț
au o indecență de muscă
frecîndu-și, grăbită, picioarele de dinapoi, trompa
și aripile.

Importanța lor au împrumutat-o acești domni
mingilor de fotbal de la meciurile de duminică,
dar în fiecare din noi e un portar vigilent
și caii toți, valsînd în ritmul „Dunării Albastre"
de Strauss,
continuă să fie înaintași.

Acum se despart saluturile pe străzi,
acoperișurile au trecut de trotuar pînă-n rigolă
unde reverențele se deșartă cu butoaiele, ca
țucalele,
singură anatema Papei Grigore al treisprezecelea
Hildebrand [1]
e mai sfidătoare decît acest răsărit de lună.

---

[1] Date intenționat amestecate de autor pentru a sublinia persiflarea. *Hildebrand* a fost papa Grigore al VII-lea (1073—1085), cunoscut pentru luptele sale împotriva împăratului german Henric al IV-lea ; Grigore al XIII-lea (1572—1585) a reformat calendarul (Gregorian).

— „Nu-mi pasă de moartea lăcustei !" o să ziceți
săltînd mai departe, peste propriile voastre umbre,
în amintirea ultimei cîmpii din vacanța cu prune.
Și fiecare din noi ar avea dreptate,
dar un mare scandal a izbucnit la cîrciuma din
coiț,
un M-a-a-a-r E-S-c-A-n-d-a-A-A-A-l !
(Numai felinarul își visează mai departe micuțele
lui prostituate.)

Ce răni de singe, ce răni de sînge
gîlgîie în trupul adormit al orașului
fluierul sergenților cafenii :
„Camuflaju, domnu, camuflaju !..."

O dată, cu mine, într-un parc, era toamnă
(ehe ! — veți spune — toamnele, noaptea, în
parcuri !),
o dată, cu mine, cu fiecare dintre noi
se petrecea o crimă, o sinucidere a tăcerii,
o pîndă,
și vulpile ne treceau din tufișuri în sîn
ca să ne sfîșie tăcut ca pe niște spartani.

Noi n-avem nevoie de sergenți,
de fluiere și de camuflaj,
cînd fața noastră, a fiecăruia, era cea mai densă
cortină ;
doar un deget bîjbîia prin întuneric singuratic
pe cînd toamna-și trimetea mai departe
cunoscutele ei bilete de rugină...

Vă ştim pe fiecare, domnilor, şugubeţilor !
Zadarnic încercaţi să ne convingeţi la drama
pasională,
zadarnic ne argumentaţi despre a cincea
dimensiune :
ştim bine de unde răsare soarele şi pe unde apune,
n-o să ne mai trageţi chiulul la cîntar !

Fiecare din noi e o poiană,
o orgă sau o catedrală :
ne mişcăm printre voi cu smerenie şi răspundere
(de unde să ştie poiana din vacanţa cu prune că
tocmai acolo se va da o mare bătălie ?).

Dar noi, cu ştiinţa exactă a numerelor,
a astrologiei,
cu harta planetară disecată în sistemul nervos şi
muşchiular,
noi, care sîntem prelungiţi dintr-un vis
într-altul,
noi, care ştim că întîmplările sosesc cu precizia
furtunii,
noi sîntem fiecare un cîmp sau o catedrală
peste care se va da, dintr-o clipă într-alta,
marea bătălie pentru facerea lumii.

1942

ÎNTOARCEREA FIILOR RISIPITORI

Acuma cînd mantaua cerului e-n zdrențe
lăsînd să-și pătrundă geana stelele prin ea,
pînă-n adîncul ochiului nostru
(această neagră și nestinsă stea),

acuma cînd noaptea e-naltă și albastră
și noi, mai înalți și mai vineți ca ea,
ne întoarcem acasă, la rosturile noastre.

Nu vă fie teamă : nici unul din noi nu e ostenit ;
dacă ne-am așezat, am făcut-o fiindcă, mai înainte
de toate,
ne vom aduce aminte de cîte am văzut,
fară să uităm nimic și pe nimeni.

Cu fruntea în pumni, gînditori, ne vom aduce
aminte ;
ca niște corăbieri pe țărm, vom privi
acele țări de la marginea visului
și vom spune încet, apăsat :

„Am văzut cîmpii şi mări şi mari fluvii
şi munţi şi dealuri şi rîpi şi prăpastii
deşerturi, păduri şi lunci am văzut,
uriaşele gheţuri, nesfîrşite, polare.

Am umblat peste continente ca printr-un
apartament,
am stat la mese şi-am murit de foame,
am bătut cu pumnul în uşi,
nu ni s-a deschis, ne-au alungat,
de peste tot am trecut mai departe :
noi n-am fost nişte trîndavi şi nici şovăitori !

Nimic nu ne-a fost de ajuns, toate ne-au
minunat,
toate au fost ale noastre, şi multe ne-au
trădat,
dar noi am mers mereu mai departe,
mereu mai adînc în depărtările lumii.

Am vorbit cu oameni în tramvaie, în trenuri,
pe drumuri,
am rîs, am plîns, ne-am îndoit,
am uitat, ne-am adus aminte,
am urît, am iertat, am iubit.

Ne-am rugat plecaţi şi fără cuvinte,
ne-am bătut, am biruit, am fost învinşi,
am vorbit limbile străine ale oamenilor, ale
pasărilor,
am luat şi am dat pretutindeni, tuturor.

Trebuie să ne aducem bine aminte
acuma, cînd venim acasă,
fiindcă primul lucru pe care trebuie să-l facă
orişicine
s-a întors dintr-o mare călătorie,
este să povestească despre toate şi tot, tuturor,
fără să se uite nici pe sine-însuşi !

Da — noi am mers peste lume, ca vîntul,
şi vîntul trecea peste noi,
ne cîntau harfele pomilor prin foi
şi ne treceau vifore iuţi peste creştet
sunînd în nevăzutele orge-ale cerului.

Copiii ne-au ieşit în drum, ne-au zîmbit,
oamenii crunţi, cu mîneci sumese, plini de
sudoare
se opreau o clipă din munca lor şi ne priveau lung
(parcă ne ştiau de undeva),
femeile tinere îşi aprindeau soarele-n bucle şi
nămiezile-n carne ;

Tuturora, noi le-am întins mîna noastră fierbinte,
am scornit pentru toţi mii şi milioane de cuvinte,
nu ne-am temut de nimeni că ne-nşală, ne
linguşeşte sau ne minte
şi tuturor le-am plătit cinstit : ochi pentru ochi
şi dinte pentru dinte.

E-o logică a lucrurilor, e lăsată-n carnea lor
această mare, adîncă înţelepciune
că orice lucru îşi are preţul

închis în el ca pomul în sîmbure, ca dogoarea
soarelui în tăciune.
(Acest lucru, ca și multe altele, noi l-am învățat
din Țările Nenumite pe unde am umblat.)

Iară acum, cînd ne întoarcem acasă,
prin noaptea înaltă și albastră care se lasă,
noi, mai înalți și mai vineți ca ea,
ne adunăm fiarele, tăcuți, pentru marea bătălie
ce va începe,
fiindcă ne așteaptă aicea o lume
căreia să-i facem temelie nouă și să-i dăm alt
nume...

S-a terminat! Ne întoarcem acasă
unde ne-așteaptă pe fiecare aceeași palidă și rece
mireasă.

Acuma cînd mantaua cerului, ca și-a noastră, e-n
zdrențe,
noi intrăm în ogradă negri, tăcuți și lungi,
încoronați doar de lumina vînătă a lunii,

cînd zdrențele curg de pe noi ca niște săbii, ca
niște pungi
în care purtăm tezaure pentru toate împărățiile
lumii."

1942

MOINĂ

Şi-a ridicat zăpada rececea blană,
Pămîntul tot musteşte ca o rană.
Ies pluguri iar pe mirişte, în zori,
Şi sus pe boltă, pluguri de cocori.

Cît am tăcut, o, cît am tot tăcut,
Sonor ulcior aş da dintr-al meu lut !
O, ce frumos dac-ar începe iar
Să sune-n zare cornul legendar...

Dar mie cît de greu mi-e, cît de greu
Să spun în cînt ce-apasă pieptul meu !
Iar cînd n-o fac, să ţineţi minte asta :
Poporul să-mi slujesc am vrut, nu casta.

1942

ARS POETICA

Ți-au murit bărbații, poezie...
MADELEINE ANDRONESCU

Domnilor poeți,
mi-e rușine cu voi cînd mi-aduc aminte că o
cucoană
se văita public și pascal
că nici un vers de-al vostru, nici o imagine
n-au făcut-o să amețească măcar o singură dată.
Și voi aveți, doară, în exploatare
razele lunii,
stelele pălinde
și alte asemenea vanilii și arome,

dar n-ați crezut, maimuțoilor, niciodată
în dogoarea aspră, de fier și de foc,
a gîndului pe care ți-l dă țeava revolverului
lipit de tîmpla voastră
care nici palidă n-a mai ajuns să fie.

Mi-e rușine cu voi, domnilor poeți,
pentru săraca voastră neputință,
pentru că n-ați făcut decît să vă gîdilați cu
floricele de stil,

[illegible] să credeți niciodată, înrăit,
că doar un singur vers v-ar putea costa și o viață.

Da, știți și voi : *la vie c'est la poésie* [1].
E frumos, se spune,
și ce lubrice o faceți !
Alunecoși prin viață,
ca și în poezie,
voi n-ați ars, domnilor poeți,
în nici una !

Să vă fie rușine măcar de frumoasa Madeleine,
biata nevastă a cel puțin doi presupuși poeți,
care n-au știut s-o facă să se simtă pătrunsă
de versul lor lubric, lunecos !

Dar azi ?...
Cînd țări se prăbușesc și neamuri se ridică
cu sabia-ntr-o mînă, cucuta în cealaltă,
cînd tiranii dau buzna pe ușile din dos ale istoriei,
tîrîndu-și, ca pe o fustă demodată,
uniformele de paradă,
saluturile și gușile dezumflate
și blondul, vlăjganul moștenitor de mînă,
cînd cucoanele amețesc, leșină : „*Ah, ma chère,
c'est incroyable* [2] *!...*"

Și e de necrezut, într-adevăr,
că alăturea de cizmele barbare ale noilor legioane,
împotriva tuturor crucilor de fier și-ncîrligate,

[1] Viața este poezie (fr.).
[2] Ah, draga mea, e [illegible] necrezut (fr.).

voi — pustii cîntăreți ai ultimului veac,
nu răsunați aci, la capătul pămîntului,
și-n miezul beznelor fără fund,
ultima lumină nu vine de la voi,
ci doar de la orașe străvechi, incendiate.

Și e de necrezut, într-adevăr,
cît de foanfă, de surdă și de rablagită vă
este lira.
Trece timpul pe lîngă voi ca un fulger,
ca un blestem cuvenit,
și urechea voastră nu-l aude,
și ochii voștri rămîn orbi mai departe,
poeților căzuți din timp ca frunzele pomilor
moarte !

Știu : sînteți toți putreziți ;
dar unde-i măcar strălucirea putregaiului
vostru ?

Hai, domnilor poeți, genialilor !
Icniți-vă odată, pentru cea din urmă oară,
adunați-vă sculele betege,
lira, piculina, flautul, flașneta,
și-ncingeți, dacă nu puteți altfel,
dacă nu știți zările noi,
cel mai pîlpîitor cîntec al deșănțatei
voastre morți !

Hai, decadenților,
scoateți-vă gunoaiele, duhorile,
stîrvurile de mult putrezite,

Să faceți măcar să trăsnească văzduhul de
miasme.
Tot ar fi ceva !

Hai, spuneți ! Ce știți voi despre poezie
cînd stați să-i ciocăniți nenumăratele vorbe,
ca să le potriviți pe măsura taliei voastre mărunte,
cum ar cerca sugaciul să-ncalțe cizma unui uriaș ;
cînd stați să le faceți lucitoare, ca falsele pietre
scumpe de sticlă,
dulci ca bomboanele englezești, suave ca parfumul
franțuzesc ?

Ce știți voi, trimbițași de degeaba și de comandă,
dezertori mereu unei supreme legi
nebănuită vouă, pe veci necunoscută,
voi, ce habar n-aveți de legea de fier și de foc
a poeziei din măruntaiele voastre ?
(Dacă o asemenea lege ar putea dăinui
în șubredele voastre oseminte !)

O, știu bine că nu știți nimic.
De aceea vă poftesc să luați aminte :
nu vorbesc cu voi, poeți consacrați,
cu salbe de imagini, bijuterii ciobite,
maimuțoi, martafoi și papagali !

Vorbesc cu prietenii mei, mai înalți,
mai tari și mai strașnici decît mine,
Fiindcă vin după tristețea, după scrîșnetul și
deznădejdile mele :
cu poeții cei tineri
ai tinerei noastre vîrste de fier.

Eu știu, doar, prea bine :
nu trebuie să cred
decît în cei ce mă vor ponegri
pentru că numai ei se vor izbi de mine,
și prin negație mă vor continua !

Urmașilor, deci,
cuvintele mele !
Răspundeți voi, poeților tineri
(de loc de ieri, mai puțin de azi și cu totul de mîine),
v-ați întrebat vreodată : ce e de făcut ?

Cuvinte simple, nemărginite
ca marea, ca furtuna, ca deșertul ;
ce e de făcut ?

Ce vreți ? Înaintașii noștri sînt hilari :
asemenea întrebări ei nu și-au pus niciodată.
Pentru ei, prețul pîinii sau industrializarea
nu sînt elemente poetice
cum ar fi duhul sfînt și îngerii de toamnă ;
ei sînt, bineînțeles, miruiți,
dar noi îi dăm încolo cu mirul lor de doi bani
fiindcă singura miruială care ne convine
este cea de flacără și sînge.

Domnilor poeți, tristețea voastră a fost ades și-a mea :
era vorba de livezile copilăriei, de cocorii toamnei,

de primul sărut și de cea din urmă deznădejde,
era vorba de lucruri foarte lirice și foarte
emoționante...

N-a lipsit, desigur, nici peisajul gingaș :
plopii de cenușă, vînturile serii cu boare
străvezie,
frunzele de tablă din novembrii cu brumă,
cavalul cel dulce sunînd în amurguri
(totdeauna, totdeauna tacîmul a fost complet).

Domnilor poeți, asemenea lucruri se găsesc
oricînd,
în orișice memorie fidelă ;
dar vreți acum să ne lăsăm de mofturi
și-mpreună cu barzii străvechi și pompieri,
să ne frecăm coifurile, să ne-ascuțim toporiștile
și să scriem pe șleau, lămurit :
„La luptă“ — sau : „Acum, ori niciodată...“ ?

E foarte ușor să strîmbi din nas,
dar ceasurile trec peste noi cu tancuri blindate,
ele nu ne întreabă dacă ne place ori ba mirosul de
iuft,
mitraliera și bombardamentul.

Ele ne spun, tic-tac, într-una :
Acum ori niciodată !

Acum ori niciodată să scoatem din vrafurile de
tinichea

şi goarna cea tare, răsunătoare !
Să zăngănim oţelul altor vorbe
şi să cătăm în ele tăişul ascuţit !

Peste cîmpuri mai cresc flori sărace, păpădii,
scînteioare,
mai ţîrîie-n iarbă greieri mărunţi,
frunzele mai lăcrămează în dimineţi de rouă
cînd, peste oşti căzute, se poartă singur doliu
foşnetul de tafta al sumbrilor corbi.

Atunci, din zare-n zare, o dată cu cucoşii,
cu ultimii ostaşi încremeniţi în posturi,
trîmbiţele voastre, nefrînte alămuri,
în cele patru vînturi să răsune !

Ştiu : nu va fi aceasta dorita poezie
visată lîncezind de lira preţioasă,

dar nu e timpul meu
să vorbesc de pîcla înserării căzînd peste sate ca
o răsuflare,
nici de muzica lunecînd pe sub burta viorilor
lucitoare
ca peste oglinzile apelor, plîngătoarele sălcii.

(Alţii au avut vreme de asta,
au dat o luptă grea şi tăcută, au terminat-o cu
bine
şi, ca efigiile de bronz, ca monumentele
Acropolei, ei ne-au lăsat aceste biruinţe mocnite,
de preţ.)

O, cîte mierle, cîte cintezi și pietre rotunde, povestitoare,
n-am sugrumat în fundul inimii mele !
(Și chiar de-aceea mi-e sîngele mai greu, mai fierbinte și nepotolit.)
Și mie mi-a plăcut — vă jur ! — să mă bucur de miresme și de licurici;
stelelor le stă doar atît de frumos aici pe pămînt,
dar trebuia să mă grăbesc,
să-mi ajung tovarășii de drum,
să vorbesc limba lor.

Nu-i nimic dacă n-am să fiu un poet celebru :
numirea mea nu e-n mine ci-n ei !

Nu-i nimic dacă peisajul îmi trece repede pe lîngă tîmple
ca pe lîngă ochelarii unui cal în galop :
alții l-au văzut, l-au zugrăvit și pentru mine,
dar ce vedem noi împreună, departe,
nici unul încă n-a văzut.

Învățați, poeților noi,
să-ntoarceți fără teamă privirea înapoi !
Aveți — ce Dumnezeu ! — atîta încredere în voi !
fiecare-nchidem în noi un schelet
și orice tezaur încape într-o inimă de poet.

Avem acuma de făcut un drum lung și pustiu,
ne sîngeră călcîiele, gleznele,
ne pîndesc la răscruci tîlharii și beznele —

tovarăşii noştri merg în bocanci,
le curg năduşelile, scuipă şi înjură :
ei nu văd într-un pom decît umbra şi rodul
care să le ţie de foame şi de sete,
dar cînd cade vreunul frînt de oboseală şi sîngerat
de pietre,
se leagănă atunci în privirile lui
toate grădinile lumii.

Toate lucrurile lumii stau azi în faţa voastră,
mute,
cu porţile lor încruntate,
stăpîni le vor fi numai cei ce au să le spună pe
nume
şi-au să le dea rosturile de mult aşteptate.

De-aceea eu vă spun ca unor poeţi adevăraţi :
bateţi şi vi se va deschide !
credeţi şi mărturisiţi !

Va rămînea atunci în urma voastră o cetate,
se va ivi apoi ziua a opta
şi vor fi noi şi pline lucrurile toate.

Căci voi toţi sînteţi chemaţi pe lume
ca să daţi celor ce s-or naşte nume.

1943

CÎNTECUL APELOR MARI

1

Din nou, oamenilor, viu între voi,
din nou, după lungi rătăciri,
după dibuiri prin bezne și cenușă.
Iată, acum viu din nou între voi,
cu toate viorile despletite în mine,
cu toate cîntecele adunate de ani și ani de zile,
cu toate dorurile și fața mea arsă,
cu părul răvășit de vînt, cu inima plină.

Luați seama și ascultați-mă !
Sau, mai bine, nu ascultați de nimic și de nimeni !
Veți auzi de departe sosirea mea :
fiindcă port o dată cu mine, ca-n cărțile de
școală, anatomice,
pomul cel alb al sistemului nervos, cu el vin
împreună,
cu pomul alb, ca un fluviu
cu milioane de afluenți, de riuri și piriiașe.

E undeva, poate-n inima pămîntului,
poate-n inima lui de piatră tare,
poate între ferigi și pomi de mult putreziți,

undeva unde nici un ochi nu poate pătrunde,
în pădurile bătrîne sau calcinate de milenii,
în păduri unde doar mierla fluieră ziua şi
privighetoarea cîntă în noapte cu lacrimi cît stelele,
ascultaţi cum se aude undeva,
un susur blînd. un şuier uşor, ca un oftat, mai
mult un zvon,
undeva la capătul pămîntului, sau poate în inima
lui. o şoaptă,

o adiere de vînt şi de răcoare, sau de jar.
Luaţi seama !
un asemenea zvon se aude.

II

Care copil a intrat aici, cu degete ude,
cu degetele lui de scoică şi miere,
şi-a dat la o parte ferigile, brusturii ?
În pădurea cît noaptea de adîncă,
în noaptea ei, mai noapte decît noaptea încă,
cineva, cine ştie de unde,
a pătruns aici şi a zărit un fir.
Un fir de iarbă, şi pe geana lui
o lacrimă de rouă.

Aşa se nasc pîraiele-n păduri,
vin de departe, de cine ştie unde,
poate de la marginea pămîntului,
poate din inima lui,
de undeva de unde nici un ochi nu poate
pătrunde,
poate — cine ştie ? — din inima mea.

O, desigur, din inima mea pornesc pîraiele toate.

Ah, oameni, prieteni,
sînt multe aceste izvoare ascunse, fecunde,
voi nu le-aţi ştiut, şi nici eu,
care ochi le poate pătrunde ?
Dar ele au fost dintotdeauna, au aşteptat
tăcute, în culcuşul lor pe care-l credeam
cu toţii de piatră, de cremene.

Luminile astea din ochii mei, negre,
vedeţi-le, sînt gemene !
Aşa sînt toate rîurile, toate izvoarele,
toate pîraiele : gemene, surori,
ca şi voi, ca şi noi, oameni nesătui,
neosteniţi, iscoditori.

Izvoarele cresc în mine ca nişte flori.
În dimineţi, o mierlă fluieră subţire,
după cine cîntă mierla în neştire ?
În nopţi de mătase şi de sticlă tare,
plînge prelung o privighetoare,
cîntă cu lacrimi — după cine oare ?

Ca ele am plîns, m-am zbătut,
am aşteptat, am dorit.
Pe voi toţi v-am dorit,
în nopţile voastre cu somn ca pămîntul cel
negru şi bun
eu am plîns pentru mine, am plîns pentru voi
şi-am fluierat în dimineţi senine,
m-am tînguit ca un mierloi,
după cine ?

III

Care din voi n-a fost călător,
care din voi nu s-a topit de dor,
care din voi n-a iubit și n-a înșelat,
care din voi n-a pătimit, n-a plîns și s-a bucurat ?

În drumurile mele, nesfîrșite,
am umblat și desculț, și-n cizme de șapte poști,
dar n-am iubit nici verdeața cea neagră a bradului,
nici alba luminare a mesteacănului,
nici calea largă, tare, de țarină,
cum am iubit izvorul ieșit în cale simplu, firesc,
dăruindu-se mereu, tuturor ;

atîtea suspine erau în lacrima lui,
atîtea lacrimi în limpezimea lui,
atîtea guri au băut din el,
dar el trecea mai departe,
mereu același, mereu nesfîrșit —
izvoarele, oamenii mei, au un rost de-mplinit.
Îmi place pasul izvoarelor prin culcușuri de frunze,
îmi place drumul lor șoptit printre arbori și pietre,
izvoarele trec cu niște pași de înger
și-n apa lor se oglindește și cerul și furtuna.

IV

Acum, se aude cum vin
de departe, de cine știe unde,
ca un cîntec domol și dulce, ca un suspin,
izvoarele limpezi pleacă din munte.
Merg undeva, spre rostul lor știut,

nici un pom nu le-abate, nici o piatră,
și iată: s-au întîlnit undeva, și-au dat mîna,
firul mărunt e acuma o apă, un rîu.

Priviți harta anatomică, albă,
acolo sînt toate rîurile, tăinuite,
acolo e începutul tuturor acestor cîntece.

V

Prin degetele mele de flautist, subțiri,
trec rîuri mărunte, firave,
și urcă, și coboară printre oase, prin carne,
și, iată-le, acum se adună.
Luați seama! Rîurile din mine au pornit
pe drumul lor sigur, de neoprit,
s-au adunat și cresc încruntate;
uneori, uneori, în luminișuri,
se limpezesc și rîurile mele.

Dar voi nu vă încredeți în ele,
oameni cu ochi iscoditori!
Trec rîurile prin mine ca niște fiori,
îndată se vor revărsa peste plaiuri,
peste pietre și poiene,
peste șanțuri și văi.
Se umflă tare aceste rîuri, acuma
sînt cai nestăpîniți, armăsari.

Acești armăsari au pornit-o din mine,
sînt rîuri mari care grăbesc spre marele fluviu,
luați seama! rîurile astea sînt eu,
și-n curînd vor izbucni peste cîmpiile voastre.

Nimeni nu le va opri, niciodată —
abia au început să se-adune !
Luați seama ! rîurile mele sînt armăsari
fără hățuri, fără frîne,
degeaba le puneți zăbale, zăgazuri,
ele tot vor rupe stăvilarele toate : vin în puhoaie —
ghețurile s-au topit.

O, digurile voastre sînt prea slabe :
iată cum le rup apele mele, rîurile scăpate din mine,
și dacă le rup, înseamnă
că digurile voastre acum nu mai sînt bune, și că trebuie să faceți altele mai trainice, mai tari,
pentru aceste rîuri-armăsari.

Cresc rîurile mele, dragile, sălbatice,
puhoiul lor mă amețește cînd mă uit în jos,
pasul rîurilor e altul decît al izvoarelor,
adînc, puternic și primejdios ;
unda lor va rupe malurile de nisip.
Așa trebuie să facă, să le rupă !
Să le poarte cu ele, să le nimicească,
aceste pămînturi sterpe, de nisip și de piatră,
pe care nici o floare n-a știut să crească !

Dar pretutindeni, oameni, pretutindeni
pe unde rîurile mele vor întîlni un mal
cu pomi, cu frunze, cu flori și cu iarbă,
acolo, apa lor va ocoli cu grijă,
și pe unde trec apele mele,
pomii vor crește mai semeți, florile mai roșii, iarba mai înaltă.

VI

Şi voi, voi toţi v-aţi adunat pe malul meu,
din apa mea n-aţi vrut să beţi nici unul
(vă plac, se vede, doar izvoarele mărunte care
şoptesc sfioase,
dar nu ştiţi că aici s-au strîns izvoarele toate !).
Aţi aruncat gunoaie în mine, şi lături,
dar apele mele adînci,
apele mele din străfunduri, nevăzute.
le-au primit pe toate gunoaiele voastre
şi le-au cernut prin pînza tare de piatră, prin
culcuşul lor,
şi trec mai departe acuma,
cu unda mai limpede şi mult mai adîncă.

Şi hoituri se găsesc în apa mea,
dar ele putrezesc repede, repede,
şi din oasele lor îmi fac pietre albe, de calcar,
din care voi alegeţi varul pentru case :
doar cîte-un hoit mai greu şi unsuros,
un hoit netrebnic, puturos,
care-mi spurcă apele şi le-ncarcă degeaba,
ele-l aruncă departe, pe maluri.

Puteţi bea din apa aceasta fără teamă :
nici o otravă n-a atins-o,
nici o spurcăciune n-a murdărit-o !

VII

O, ştiu, oamenii mei, cît vă sînt dator !
Apele mele, durerile mele, tot ce-i în mine
limpede, adînc,

îmi vine de la voi.
Voi mi-ați dat tot, fiindcă toate mi le-ați luat,
cu fiecare piatră aruncată-n apele mele,
cu fiecare dragoste furată,
cu fiecare scuipat de-al vostru,
voi n-ați făcut decît să-mi dați mereu, mereu ;

de-aceea sînt al vostru cu totul, și cu totul,
și cu totul și cu totul vă dau tot rîul meu.

VIII

În calde după-mese, de zăpușeli de vară,
la umbra bătrînelor sălcii,
unde nisipul meu e mai mărunt și unda mai
domoală, mai adîncă,
în după-mese de iulie, cu soare,
prin curcubeiele de lacrimi și dogoare,
în coturile mele cele mai adînci
se cufundă boi, copiii, fetișcanele :
ei țipă toți de răcoarea mea, dar le place,
și eu mă-nfior ez; și unda mea se face mai rotundă,
le mîngîie coapsele subțiri, pulpele de trestie,
glezna lor se rotunjește-n apa mea, ca gresia,
și brațul lor încearcă să-mi străbată malurile
de la un capăt la altul.

Pe sub pietre fug păstrăvii ca briceagul,
iar noaptea, cînd numai luna își spală în pamblica
mea chipul,
noaptea, cînd privighetorile din sălcii plîng în mine
cu stele mărunte,
broscuțele verzi și galbene pe burtă
îmi cîntă legănarea și povestea
și pietrele prundului bat în cîntecul lor castaniete.

IX

iul meu coboară spre fluviu.
acum, plin de miresme, de lumini,
atîția pomi, atîtea case și fețe dragi
s-au oglindit în pînzele sale de sticlă, mișcătoare.

La confluența marelui fluviu, în noapte,
pescarii își leagănă-n luntre năvoadele pline,
își leagănă-ntre brațe ca un copil iubit, harmonica
neagră, zbîrcită,
și cîntecul lor se urcă pe apele mele, în sus,
pînă-n pădurile bătrîne, la izvor,
urcă într-una, domol, ca un neostenit și
tare-notător,
pînă-n rădăcinile mele, de piatră,
pînă-n inima mea de ferigi,
de pomi putreziți demult,
și izvoarele mele țîșnesc din nou, mai limpezi,
fiindcă din cîntecul vostru
se nasc izvoarele lumii, toate.

1943

BUNA VESTIRE

Veţi recunoaşte, desigur,
că burta rotundă a unei femei însărcinate
plimbîndu-se prin Cişmigiu
seamănă leit cu invoalta coadă a păunului.
Şi m-am întrebat îndelung asupra acestui lucru,
am privit feţele de curcubeu ale cozii păunului,
dar el îşi purta coada simplu, firesc,
(e o poveste neadevărată că păunul e mîndru de
coada lui).
mult mai mîndre decît el erau viitoarele mame.

Ele îşi purtau culorile strălucitoare pe dinăuntru
şi toată lumea le vedea
fiindcă toată lumea priveşte cu priviri roentgen o
femeie însărcinată.

Sînt privirile ce i se restituie şi pe care ea le-a
cheltuit
femeieşte, zi de zi, pe nebăgate de seamă,
fiindcă femeile privesc bărbaţii luînd aminte cum
işi poartă ei gesturile,
obrazul, tristeţea, trufia.

ele privesc cu nişte priviri roentgen ce merg pînă
în fundul sufletului
şi, dincolo de orice aparenţă, ele citesc
misiunea secretă a fiecăruia din noi.

Fiindcă fiecare din noi purtăm o solie,
avem ceva precis de făcut pe lumea asta,
ceva măreţ, unic, de-ndeplinit pe lume,
(şi chipul cum fiecare din noi zîmbeşte, priveşte,
se mişcă,
gesturile cele mai neînsemnate în aparenţă,
tot ce e mai aparte sau mai nebăgat în seamă la
fiecare din noi
conţine lucrurile cele mai importante şi mai
esenţiale).

Şi tocmai de aceea sînt femeile.
Femeile din toată lumea
care ne privesc.
Ele ne privesc, şi tac, şi se întreabă (şi ghicesc) :
„Ce poartă omul acesta în lume ?
Ce aduce el în lume, ce anume,
care să nu fie al meu ?“

Şi femeia îşi pune în joc toate darurile, toată
priceperea,
tot farmecul ei femeiesc
ca să prindă şi să posede toate mesajele secrete
ale bărbatului.

Dar eu vă spun :
Să nu vă pese !

„Laissez faire, laissez passer[1] *!"*
Lăsați mesajul vostru să meargă spre pîntecul
femeii voastre !
Lăsați femeia să vă surprindă toate dorințele și
toate misiunile pe care le aveți
de a realiza ceva măreț și unic pe lume
(fiindcă ea nu va face decît să vă ajute să le duceți
la bun sfîrșit),
fiindcă nimic nu poate fi mai măreț și mai deplin
decît un om.

Și asta-i opera femeii care face
ca toate misiunile bărbatului să se preschimbe
într-un om viu, în carne și oase,

într-o lucrare unică a vieții.

Iar voi veți răspunde astfel
năzuințelor dintotdeauna ale femeii
care le va purta mîndră, în văzul tuturor,
ca un păun ce-și plimbă legănat
coada invoaltă în zeci de culori.

1913

---

[1] Lăsați să se facă, lăsați să treacă (fr.).

DE LA UN CAPĂT LA ALTUL...

De la un capăt la altul al lumii te caut,
de la un capăt la altul al lumii te chem,
de la un capăt la altul al lumii, un spectru,
de la un capăt la altul al lumii trec furtuni,
o singură furtună, un viscol, o chemare.

De la un căpăt la altul al lumii, anotimpurile,
de la un capăt la altul al lumii soarele răsare şi
apune,
de la un capăt la altul al lumii o singură umbră se
proiectează imensă,
de la un capăt la altul al lumii, numai chipul tău.

De la un capăt la altul al lumii se deschide o
fereastră,
o voce singură aruncă o chemare
şi-un singur cîntec răsună, trecînd dintr-o gură
într-alta
de la un capăt la altul al lumii.

De la un capăt la altul al lumii, pămîntul e plin de
închisori,
acolo stau cei ce te iubesc, te apără şi cred în tine,

fiindcă tu dăinuiești pînă și-n cele mai străfunde
ruine
și de la un capăt la altul al lumii, neauzit,
subteran,
se mai dau mari bătălii pentru tine :
un singur fluviu curge de la un capăt la altul al
lumii,
un singur fluviu de sînge peste cîmpii și mări și
deserturi,
fertilizîndu-le ca Nilu-n diluvii.

De la un capăt la altul al lumii, fața ta e
neschimbată :
acesta e marele tău miracol,
acesta-i adevărul tău,
și tu ne ești mamă, iubită, și soră, și fiică,
tu ești a tuturora, fără să fii tîrfă,
mireasă fără prihană,
logodnică de-a pururi credincioasă,
nădejde și taină legănată-n gînd
de la un capăt la altul al lumii.

De la un capăt la altul al lumii trec zile și nopți
nesfîrșite,
o zi ca altă zi, o noapte ca altă noapte,
peste obrazul pămîntului trec zile și nopți la fel,
tu ești fiecare din ele, cu fiecare te-asemeni,
pămîntul se leagănă, adoarme și se deșteaptă cu
tine-n gînd
(adoarme cu fiecare seară, se naște cu fiecare
dimineață)
și-și leagănă fruntea pe umerii tăi
de la un capăt la altul al lumii.

De la un capăt la altul al lumii, un hohot,
un țipăt sfîșie burta pămîntului,
o fîșie de sînge inundă orizontul în zori,

cînd tu te naști a doua oară din propria-ți
cenușă
risipită de furtuni și de spaime
de la un capăt la altul al lumii.

De la un capăt la altul al lumii, crime se
comit în numele tău,
oamenii mor și se nasc pentru tine,
oamenii se bat și se-nfrățesc pentru tine,
Libertate.

Iar,
de la un capăt la altul al lumii,
poporul muncitor își dă mîna,
în numele tău fluturînd ca un steag
de la un capăt la altul al lumii.

1943

PLECARE DIN MANGALIA

lui MARCHEL CORNEI,
pescar fruntaş din suburbia 2 Mai

Acum un cîntec ! Plec de lîngă voi,
Dar inima sub coaste mi se zbate
Ca între gratii strîmte un mierloi
Ce-şi vrea iar cerul lui de libertate.

În dimineaţă, lanurile verzi
Şi fructe pline strălucesc în crăngi
Plecîndu-şi, ca domoalele cirezi,
Largi lire-n coarne, legănînd tălăngi.

Şi ţărmul vostru îl voi părăsi,
Pe care trageţi luntrii, paragate ;
Din vînt şi soare cît mă argăsi
Păstrez în trup miresmele sărate.

Mă duc în depărtări acum, şi sînt
O luntre legănată de furtună ;
Din asprul vostru şi torid pămînt,
Un suflet nou în piept mi se adună ;

La voi sînt vînturi repezi care bat
Și scutură polenul din grădine,
Aripa lor adînc a fecundat
Sămînța grea a dragostei în mine.

Dar cine-o răsădi-o și, apoi,
Cui am să-i dau din suflet mierea-ntreagă ?
Acum un cîntec ! Plec de lîngă voi,
Dar visul verii nesfîrșit ne leagă.

1943

MĂRUL

Fruct suspendat
ca un mister sub pudice frunze,
numai tîrziu, cînd în tine s-au copt sucurile cele mai dulci,
numai atunci eşti cules de mîna omenească.
(Dar cîte zile şi nopţi, luni de-a rîndul, soarele şi luna
trebuie să se rostogolească pe cer, să se alunge, să se caute,
să se intîlnească şi să se înfrunte pentru aceasta ?)

Numai tîrziu, cînd căldura solară
a trecut întreagă în sîngele tău,
iar claritatea lunii, străvezie, în miezul tău,
numai atunci te iau în mîna mea, cu grijă, cu admiraţie şi gingăşie,
ca pe-un obraz iubit a cărui rumeneală o şi ai,
ca pe sînul iubitei,
căci tu ai chiar rotunjimea, dulceaţa şi parfumata lui răcoreală,

iar atunci cînd te muşc,
tu îmi înfiori buzele şi cerul gurii cu aceeaşi dulceaţă,

fiindcă tu mi-arăți ceasul culesului tîrziu, mult
așteptat,
timpul împlinit
(căci în tine s-au adunat deopotrivă soarele și
luna,
și tu veghezi în noaptea neagră ca un lampion,
și-n alba dimineață ca o auroră).
Căci tu te conduci, asemenea astrelor, după reguli
precise
și ești chiar elementul geometriei și al fizicei,
cercul concret, sfera perfectă, măsura gravitației.

Iar eu iubesc în tine, măr împlinit,
expresia pură, cristalină, a lucrurilor perenii ;
mierea și rotunjimea pămîntului,
lumina soarelui și-a lunii,
sîmburii negri ai nopții,
geometriile universale,
pămîntul însuși, schema și rodul lui.

Și, univers solar, tu gravitezi spre miezul
pămîntului,
spre legile veșnice, de rotație și revoluție :
în mîna lui Newton, tu revoluționezi fizica,
în cea a lui Paris, iubirea,
măr dintotdeauna,
rod al fecundației pămîntului și soarelui,
al soarelui cu luna, al zilelor cu nopțile.

Tu însuți nu ești altceva,
n-ai altă rațiune de a fi
decît să exprimi legile veșnice ale naturii :
geometria, gestația, mișcarea și dulceața lor.

Astfel, tu dai chiar măsura tuturor lucrurilor :
fiindcă eşti acru, mic şi verde la început,
pentru ca, o dată cu trecerea astrelor
peste orbite largi,
prin mişcări de rotaţie şi revoluţie,
să devii rotund, aprins şi sclipitor.

Măsură a lumii,
normă deplină a lumilor
care-ţi îmbraci în cea mai dulce carne, în cea mai
aprinsă piele,
seminţele negre care te vor perpetua (rodul
fecundării din care te-ai şi zămislit pentru ele),
tu, expresie şi mijlocitor al fecundării naturii,
început şi rezultat al relaţiilor organice dintre
pămînt şi soare, dintre bărbat şi femeie.

Măsură şi supremă dovadă a legilor dintîi,
mărturie crescută între pămînt şi cer
şi prim argument al paradisului terestru.

1945

PÎINEA UNANIMĂ

Pîinea este unul din cele patru elemente ale lumii;
elementul primordial : pămîntul,
fiindcă pîinea este chiar aceasta : fiica şi rodul pămîntului;
născută din el, numai din el şi din toate cîte sînt în pămînt ş
grîul, sarea şi apa.

Tu, pîinea noastră cea de toate zilele,
tu ai mai ales menirea de-a fi a tuturor ,
tu legi nu numai apa de pămînt,
nu numai pămîntul de cer,
nu numai omul de cer, de apă şi de pămînt,
dar tu legi omul de om,
tu legi popoarele lumii între ele,
tu legi timpurile viitoare şi trecute ale lumii într-o singură unitate,

ca un adevăr absolut,
ca un cer absolut,
ca un element absolut,

ca un gînd, ca o idee absolută
(tu, cea mai materială expresie a celui mai
material dintre elemente !).

Tu legi oamenii între ei,
tu ești, din palatele împăraților pînă în bordeiele
săracilor,
factorul comun, trăsura de unire, adevărul absolut,
Evidența.

Tu ești chiar evidența tuturor lucrurilor,
și de aceea,
de aceea, uneori, cînd nu ești a tuturor,
cind nu te arăți tuturor,
tu hotărăști atunci între oameni
cea mai cruntă, mai categorică, mai absolută
evidență,

fiindcă tu ești atunci invocată cu sîngele lor,
și deseori holdele din care te vei naște
sînt hrănite cu el ;
fiindcă tu ești — ca orice element natural — a
tuturora :
a tinerilor ca și a bătrînilor,
tu ai coaja tare pentru dinții albi de lup ai
flăcăilor tineri,
și miezul dulce pentru gingiile pruncilor de curînd
înțărcați și ale bunicilor de mult gîrboviți.

Tu te împarți tuturor,
și de aceea nu poți suferi nedreptatea de a fi a
unora singuri,

şi de aceea,
cînd ajungi numai a unora singuri,
tu stîrneşti revolte, răscoale şi războaie,

fiindcă tu eşti elementară ca aerul, apa şi pămîntul,
rodită din miezul pămîntului şi din sudoarea frunţii,
şi de aceea tu păstrezi acest echilibru
între materie şi spirit,
între pămînt şi cer,
între muncă şi odihnă,
şi cu preţul sîngelui
păstrezi balanţa justiţiei dintre oameni.

1945

UNEORI, IARNA...

Uneori, iarna, pomii par numai schelete
sau nervi tremurători,
ca-n harta anonimului spînzurat de-un
perete,
în sala de anatomie,
ori ca blînzii boi, atotîndurători,
jupuiți în geamuri, la măcelărie.

Așa par pomii iarna, uneori,
slăbiți și triști, clintindu-se încet
spre razele de soare ; ca raze din pămînt
stau proiectați pe cerul scund, ultraviolet,
cînd scîrțîie ușor din subțiori,
domol scîncind și brațe desfăcînd
să prindă parcă-n gheare și pliscuri mari
de ciori
steluțe de zăpadă, ce îndată
au să-l îmbrace-n blănuri moi, de vată.

Doar ei sînt vii, la toate simțitori,
doar pomii cei fruntași, mereu producători,
înțepeniți ca de rugină
iarna-n furtună, uneori.

Chiar ei, care din martie pînă-n toamnă
atîta grijă au avut de noi;
au adunat secret ca-ntr-o prigoană
și miere și lumină din ploaie și noroi,

tot drepți au stat cînd viscolu-i călărea
în frîu,
sub geruri aspre, tropicale veri,
în revărsări de ape scăldați pînă la brîu,
privind mereu spre mîine, purtînd alte
poveri,

tot drepți au stat s-aducă mai mult spor
cînd grădinarul își pleca atent spre
scoarța lor
obrazul tăbăcit și ochiul lucitor.

Din primăvară pînă-n gerul iernii,
pomii au stat mereu la datorie;
au îndurat omida, gîndaci, albina, viermii,
melcii băloși ori cărăbuși de nichel, fără
nici o trufie,
și au primit ciorchinele de grindeni
tot ei, care-au aprins din ele, mai tîrziu,
incendiul rumenului măr,
pleoapele pudrate ale caisei,
pelticele, rotundele alune,
gutuile sugace, mătăsoasele prune,
piersici de catifea cochete,
cerceii cireșelor șirete,
sau lungi coliere
de nuci, de vișine și pere.

Tocmai ei, care-au dat din carnea lor
adăpost zgribulitului arici,
gălăgioaselor țărci și brabete,
ei, da ! tocmai ei, cei înalți și voinici,
par acum niște subțiri, despuiate schelete.

Cu toate astea, fruntea lor de fum
rămîne-ntr-una dreaptă și înaltă,
iar cuibul de nuiele ce spînzură și-acum,
rămas părăsit din vara cealaltă,
printre vreji de fasole, dovleac și cucută,
e un turban scămos de muezin, un semn
prevestitor și o unealtă
de ridicat producția cu o speță la sută.

1948

CLASA LA ATAC

...ție ți-o închin, clasă la atac!
MAIAKOVSKI

Văzurăți cum se dă a noastră luptă?
Ea pare calmă, uneori,
tăcută,
cu mute ulițí,
cu obloane trase.
Dar, printre nori,
ca sulițí
reci, țepoase,
străbat din soare ultimele raze.
Lupta de clasă,
astăzi, e pe față:
tăcuți, de-acasă,
încruntați la față,
străbatem azi tăcerea,
simțind cît e de grea;
își spune clasa vrerea
și facem zid cu ea!

Ce-i? Ați vărsat
nițel,
și-acum vă este greață?
Sau poate-ați sîngerat?

Nu-i sînge — nu, de fel!
V-a strîns doar muncitorul cu pumnu-i de
oțel
și, scuturînd degrabă,
a deșertat din voi
un sac plin de otravă,
de mii — și de puroi!

Stăteau toți corbii-n umbră
și sfat țineau în taină...
Schimbați erau la mutră,
la vorbă și la haină,
dar inimi otrăvite;
și pofte: neschimbate.
Republicii, cuțite
pîndeau să-i vîre-n spate.
Nu știi cum se-ntîmplase
de nu erau bucate;
recoltele — mănoase
au fost — și-ndestulate
de s-a hrănit și gîscă și rață,
porc, vițel...

Dar, cînd mergeai
la piață,
dădeai
peste mișei.
Cerea, șoptit în glas,
pe oul de găină,
cam cît primea pe ceas
mecanicu-n uzină.
— „Ce dracu, bre! Și oul se face la
mașină?..."

D-apăi pentru purcel!
Ai fi rămas uimit:
ca să te-atingi de el,
un an să fi muncit!
Și îți vorbea mieros:
— „Tovărășele dragă!..
Dar banul tău, frumos
el și-l băga-n desagă,
tîlharul și chiaburul!
Cu grîu și cu mălai,
de plin, pocnea pătulul,
dar de-ntrebai
sătulul:
— „Tu mierța cum o dai?"
îți răspundea, agale:
— „Cu două mii de lei!"
— „Dar azi, mă rog matale,
ia spune, cît mai cei?...

Dușmanul plin de ură
ne-nșeală și ne fură.
Lasă,
mai las' să iasă
la drum
ca mai-nainte...
I-om da o lovitură
acum,
s-o țină minte!
Adună tu într-una
la mii —
și le îndeasă,
că o să-ți vii
în minți
acuma

şi-o să simţi
cam ce-i lupta de clasă !
Şi stă, şi stă
mereu pitit.
Nimic nu dă ;
tot a dosit.
S-a folosit
ba de-un misit,
ba de-un vecin mai amăgit
de cîte-un zvon pe care-l
poartă
înveninat, din poartă-n poartă,
vrăjmaşul — suflet de noroi :
— „Azi-mîine-ncoace
s-o porni război
şi iar s-o-ntoarce
roata înapoi !"
Mai poartă-ţi zvonul mult şi bine !
Războiul ? Cred, ţi-ar face bine
să strîngi iar aur
din ruine.

Ca un balaur
arde-n tine
pofta de jafuri şi de crime.
Dar noi
scornelilor străine
le-om da răspuns cum se cuvine :
pun ei la cale fronturi tari,
plătite-n lire şi dolari,
dar Pacea — front clădit de noi,
plătit cu-al sîngelui şuvoi,
străbate frontul lor de fier
şi pînă-n celalt emisfer.
N-o fi — e drept — cum l-ai visat,

dar frontul ăsta-i ridicat
de muncitorul și țăranul
sărac, de care-ai tras tot anul.
Vreai
milioane — se-nțelege !...
Nu prididеai
a le culege,
cînd te-a izbit în cap o lege
muncitorească, proletară,
năprasnică — la buzunară !

Ce n-au făcut, ce n-au scornit
cînd au simțit ?...
Cum și-au mai dat
arama, miile, pe față !
Mergeau
în tîrg, la cumpărat,
și încărcau
tot ce e-n piață.
Făcuse ghete, stămburi, muncitorul,
sapă și plug
să-și are toți ogorul.
(El, în belciug
își ține rîmătorul.)
Vîra adînc,
de nu-ncăpea în pungă :
— „Am ce să mînc !
Opt ouă o s-ajungă,
de duc la tîrg
cu-o litră de osînză,
să iau pe ele un balot de pînză !..."

Dar spuse muncitorul :
— „Nu îndur

să văd poporul
slugă la chiabur !
Are mîncare
şi nu vrea s-o scoată ?
Doar n-o să-nfometeze ţara toată !
Bagi miişoare,
multe, la ciorap ;
hei, măi tîlhare,
îţi cam faci de cap,
dar eu de tine ştiu cum să mă scap !...
Vrei marfă, poate ?
Plină-i prăvălia !
Dar, ia socoate,
pe dreptate,
miia !..."

Te-ai dezumflat acum ?
Mai vrei „mii noi" ?
Ţi-s banii scrum...
Precum i-ai strîns, purcoi,
poţi să-i arunci la groapa cu gunoi !
Învaţă, dară,
ca să ştii alt'dată :
la noi în ţară
munca-i măsurată
nu în grămezi de bani
ce-s de prisos
celor jnapani ;
dar banul proaspăt scos,
oricît de mic,
prin truda noastră-i mare şi voinic
cînd nu grăbeşti
să-l vîri la dos,

nici în neştire, capiu să-l arunci,
ci, cînd cu el, în chip cinstit,
plăteşti
cinstite munci
ce-s lumii de folos
Să ştie tîrgoveţul, chiaburanul:
aşa, vîrtos,
lovim
şi-ncepem anul!
Ca-n faţa zilelor ce vin,
să steie
tot mai fricos,
descoperit, duşmanul
care-a fost scos
din încă o tranşee.

(La reforma bănească din ianuarie 1952)

LAUDA FEMEII

Acum la patruzeci de ani trecuţi nu mă voi teme
să cînt, cum voi putea mai bine, şi femeia.
Dar nu cu glas şoptit,
de tînguire, doruri şi blesteme,
cum de sute de ani au făcut-o romanticii aceia
printre care cu umilinţă
trebuie numărată şi slaba mea fiinţă,

ci altfel, cu vocea senină, stăpînită şi
convingătoare,
a omului vorbind cu încredere
despre oameni la fel ca şi dînsul.
Nu fiindcă femeia ar fi întru totul asemenea nouă,
bărbaţilor mîndri. puternici uneori (pentru scurtă
vreme),
întotdeauna mai setoşi de orgoliu şi de moarte
decît de bucuria tainică, anonimă şi plină,
a vieţii adevărate,

nu pentru asta,

dar fiindcă noi îi datorăm totul,
de la începutul plămadei
pînă la sarea lacrimii ce ne pică uneori pe
mormînt,

acestei tovarășe care ne-a fost și ne este, pe rînd,
mamă și soră, iubită și soție,
și care,
prin carnea și sîngele ei,
ne pregătește dăinuirea
în pruncul pe care
noi credem că l-am zămislit într-o clipă,
pe cînd femeia îl face, îl poartă și îl crește
ca și un arbor rodnic dulcile lui fructe.

Voi toți, amanților înflăcărați,
bărbaților geloși ca Othello,
cuceritori ca Napoleon,
necruțători ca Irod,
răspundeți voi, în deplină cunoștință de cauză:
ați știut prețuì la dreapta-i măsură
tot ce femeia v-a dăruit neîncetat?

Iată: acuma-i în plină primăvară,
pomii înfloresc răspîndindu-și mireasma în
văzduhul de seară,
prin alei și grădini
glasuri de copii răsună cu-al cintezilor în arbori,
și în curînd noaptea, această femeie ce doar în
sumbre văluri vrea într-una să se-mbrace, cu pași
neauziți va pătrunde-n cetate,

aprinzîndu-şi miriadele de ochi
spre a vedea anume dacă
făpturile zilei dorm toate.

Cu alţi ochi, pămînteni, se vor aprinde
lumini prin ferestre,
un pian sau armoniu va răsuna prin răcoare
şi-un suflet, prin el, va da celorlalte de veste.

Ci eu îmi întorc privirea-napoi
(sau poate că o duc mai departe)
la zorile rumen aprinse, şi noi,
cînd tînăra lume o vezi ca-ntr-o carte.

Femeile în Mai sînt asemenea florilor,
asemenea miilor de crăngi înflorite :
cu trudă, tăcut străbătură prin ierni,
pregătind căldura şi podoabele
ca să ne-ntîmpine gătite şi mîndre în pragul
primăverii.

Priviţi-le-acum : e tot rodul tăcerii
din iarna geroasă, în podoabele lor ;
ele populează primăvara şi-o inundă acum
de culori, frăgezimi şi parfum,
îşi leagănă pasul, înalte ori scunde,
sau pline, invoalte ca nişte boschete,
nici una din ele frumuseţea nu şi-o ascunde
(deşi filfizonii spun că-s numai cochete !).

Dar noi, care ştim să privim frumuseţea,
pricepem mai bine că graţia lor

nu-i numai o joacă, o glumă fugară,
ci rostul adînc al firii e-ntr-însa
şi darul deplin care ea-l poate face,
ofranda sărbătorească pe care
femeia o-mprăştie-n lume
la fel ca mireasma din floare.
Şi e fericită văzînd că bărbatul
primeşte-acest dar ca pe-un tainic
omagiu
pe care frumuseţea îl aduce puterii.

Dar care e forţa aceea ce poate
primi frumuseţea fără ca s-o rănească ?
De unde aflăm limbajul privirii
vrednic să răspundă, cu gingăşie, firii ?

Cîte n-au făcut femeile pentru aceasta !
Şi-au revărsat părul în valuri de miere
ori şi l-au strîns ca statuile greceşti
în cuib mătăsos, sus, pe creştet
sau peste arcul de fildeş al grumajilor,
fruntea păstrînd-o înaltă, senină,
sau lăsînd doar vîntul să le fluture cîte-o
blondă şuviţă,
ca un fir de sulfină.
Buzele roşii se deschid ca petale
iar zîmbetul lor străluceşte,
gîtul fragil ca tulpina unei lalele
şi-l împovărează-n şirag de mărgele,

pe cînd coapsele rotund arcuite vorbesc
de toată misiunea femeii pe pămînt,
iar pulpele lungi, cu glezna subţire,

au ceva din puterea ascunsă-n el
a unui arc cu săgeata-ncordată.

Priviţi cu ochi senin făptura asta, toată!
Priveşte-i privirea ce răspunde departe
(sau poate că vine din lungi depărtări)
şi spune: „De ce mai mult poţi avea parte,
viteze bărbat, ce-ai înfrînt mări şi ţări?"

1954

PLOAIA

Zăcea întoarsă ţara în regnul mineral
Cu fruntea eşuată-n ţărînă ca o navă
Şi-i deşerta în creştet pe-o gură de furnal
Lichefiatul soare, cazanele de lavă.

Viteaz norod sub un încins linţoliu :
Oştiri căzute în deşert fierbinte,
Rar fluturîndu-şi umbra ca flacări mari de doliu
Spre cortul care hăripi de liliac întinde.

Ce trîmbiţi să răsune în arsul Ierihon
Cînd pomii scorojiţi îşi tremură-n austru
Braţe de oşti învinse, iar regelui pe tron
Sudoarea-i stoarce-n carne un vis imens, lacustru !

Zadarnic legănară oasele lor prea crude
Şi-au frămîntat ţărîna-n sălbăticite trapuri,
Cu şolduri desfrunzite, plăpînde paparude
Şi popi stufoşi purtară înzorzonaţii prapuri :

Din tot ce-a fost, nimic n-a mai rămas ;
Porumbu-şi sună săbiile-n teci,

Ieniţi sub istovitul şi cel din urmă pas,
Popor şi vite cad în vaduri seci...

Noaptea prin cîmp bat vise răcoroase,
Vioara cînd şi-o suie fără preget
Greieri mărunţi spre astrele ţepoase
Şi-nfige-n cer fîntîna profeticul ei deget.

Dar iată, din adîncuri, de cine ştie unde,
Domoli ca nişte bivoli, ca elefanţii moi,
Îşi clatină la zare spinările rotunde,
Albastre cete, norii de cîlţi şi de noroi.

N-au tresărit sub pietre nici şerpii unşi,
nici rîme,
Nici Canaanul dulce n-a cunoscut sabat,
Nici arca ancestrală n-a legănat parîme,
Nici horă de talazuri slăvitul Ararat,

Cît a săltat în chiot o ţară însetată
Cu oamenii bezmetici fugind prin apă goi,
Care-şi recheamă pîinea de arşiţe furată,
Găsită-n bobul rece al unanimei ploi.

Guri pîrjolite, lacrimi, bătrîni, voinici şi ţînci
Tirau sub pielea-ntinsă mai ascuţite oase,
Şi, îmbătaţi în apa mocirlelor, pe brînci,
Îşi descifrau în trăsnet sistemele nervoase.

Iar cînd și-a ridicat din bezne geana sură
Întîia zi de ape ivită la hotare,
Porni poporul iureș răcnit din gură-n gură,
Cu sulițele ploii sculate la spinare.

PIETRELOR...

Voi, pietrelor, dormiți, dormiți !
Pietre din Paris, din Varșovia,
Din Sevastopol și Madrid,
Pe care-atîta sînge v-a stropit,
Care-ați știut să faceți zid
Oricînd a trebuit,
Acum tăceți — nu povestiți,
Dar voi o știți !

Și-n ziua cuvenită,
Dacă mîini ucigașe, de oriunde,
Vor încerca din nou să vă inunde
În sînge, voi veți izbucni
Cu toate-ntr-o clipită,
Voi, pietrelor, oricînd, oriunde-ar fi,
Să explodați ca munți sub dinamită!

1958

MATERNITATE

Aici a fost cîndva o cetate,
acum cinci, sau trei, sau două mii de ani.
Consuli în purpură treceau pe aici,
purtați în lectică de convoaie de sclavi,
eu eram mereu aceeași, mă zbateam ca și azi.

De-aici au pornit oștiri și corăbii
să cucerească pămînturi și neamuri să supună:
aduceau piper, aromate,
cărau armate cu scuturi de bronz și suliți de fier,
eu eram într-una aceeași, neliniștită, zbuciumată.

Aici s-au bătut centurioane cu hoarde
și pietrele țărmului mi-au fost umplute de sînge
pe care eu l-am spălat,
fiindcă rostul meu e să curăț totul.

Azi, roșii nu mai sînt decît ruinele
rămase prin verdeață, răni cicatrizate,
iar pe nisipul mărunt-auriu
se joacă pruncii in soare, aceste fructe unice.
Numai eu sint aceeași, verde și neliniștită.

De milenarii lucrez neîncetat
ca să preschimb cetăţile în piatră,
şi piatra în pulberea măruntă a nisipului
din care oamenii îşi toarnă clepsidre
ca să măsoare trecerea clipelor.
Eu eram într-una aceeaşi, neliniştită,
ca o mamă zbuciumată de grija copiilor ei.

Şi eu sînt mereu aceeaşi, îmi văd mai departe de treabă,
mă zbucium de grija copiilor goi de pe ţărm,
fiindcă rostul meu e să curăţ totul
şi să leg împăcate pămînturi între ele.

Sînt marea şi neistovite sînt faptele mele.

1959

CÎNTICE ȚIGĂNEȘTI

CÎNTICE DE LUME

...că uneori cîte un nimic aducîndu-mi aminte de unele, scap din vedere că ale lumii sînt toate, îmi uit de ale mele, şi cad pe gînduri şi-mi vine să zic cu cîntecul: „arză-l focul Bucureşti".

MATEIU ION CARAGIALE

(Jurnal intim)

ROMANȚA

Pe aceeaşi ulicioară
Bate luna in fereşti...

(MIHAI EMINESCU)

De cîte ori pe înserat
În tîrgul mic te-am aşteptat,
Cînd tremurînd că n-o să vii
Umblam pe străzile pustii !...

Se însera — şi-n cîte-o poarta
Pica domol o floare moartă
Ce risipea un stins parfum
De liliac sau de salcîm.

Prin case albe, cu zorele,
Clipea o lampă sub perdele
Şi răsuna un vechi pian
Prin vălul serii, sub castan.

O ceaţă cobora uşor,
Simţeam în suflet un fior,
Iar lampagiu-n cap de uliţi
Prindea o stea în vîrf de suliţi

Şi se pierdea cu pasul rar
Prin pîcla serii, pe trotuar,
Cînd eu pîndeam ca şi-alte dați
Pe-acelaşi drum să te arăți.

Treceam pe gînduri, fără zor,
Plîngea un greier prin mohor,
Şi peste pomi domol cădea
A nopții tainică perdea.

Cînd te iveai într-un tîrziu
Prin tîrgul ce dormea pustiu,
Părea că pomii toți sînt plini
De flori, de cîntec şi lumini.

CÎNTIC DE FATĂ MARE

...Dar cînd sosiră musafirii
se ofiliră trandafirii...

(Cîntic de mahala)

Mai ştii ceasul, caldarîmul
ştirb, uluca fără porţi ?
Singur lîngă ea, salcimul
înflorise ca de morţi.

În duminica lălîie,
rochia ta, numai danteluri,
lungă pînă la călcîie,
ne uimea în chip şi feluri.

Erai draga noastră şuie
şi rîvnita orişicui ;
cine-ar fi-ndrăznit să-ţi spuie
focul inimioarei lui ?

Fată albă ca de cretă
(doar obrajii ca bujorii),
adorată şi secretă,
nu ne bănuiai fiorii.

Galeşele promenade
împletite braţ la braţ
ca, anume, să mă-nnoade
vraja dulce în viu laţ.

Şi-a venit un vînt de seară,
blestematul şi pustiul !

Te mai port în gînd, de ceară,
îmi mai sună-n piept sicriul.

AMAR

Dragostea noastră a fost
cam sucită, făr' de rost,
c-a-nceput în primăvară
ca un bob de lăcrămioară
şi la urmă a murit
ca un plîns înăbuşit.

Da eram noi amîndoi,
bibilică-bibiloi,
cînd ardea soarele-n toi,
parcă dase boala-n noi :
gura ta, a de muiere,
de dulceaţă şi de miere,
era arşiţă şi boare,
mă topia şi-mi da răcoare.

Îţi pica vorba domoală
ca descînticul de boală :
lacrimă erau, şi stea,
ochii tăi de peruzea.

S-a ivit vreun domnişor
care te-a vrăjit uşor,

ori ți-a fost mintea năucă
de te-a prins dorul de ducă

Au murit de-atuncea, toate.

Ceasul vechi la ce mai bate,
cînd în fiecare zi
toate sînt cum n-ar mai fi

CÎNTEC DE LAMPĂ

De la primărie-n sus,
Toate lămpile s-au stins,
Numai la gagica mea
Arde lampa ca o stea.

(Cîntec de mahala)

Lampă cu flacără mică,
doar de tine mi-a fost frică
noaptea pe șoseaua-ntinsă,
că nu te-oi vedea aprinsă,
cum stăteai ca o lalea,
ca o lacrimă și-o stea,
în geam la gagica mea!

Și călcam cu pasul mare
fără grijă, pe cărare,
și veneam cu pasul iute
printre gardurile mute,
cînd ardeai prin depărtare
lampă vie, lampă-floare!

Doar tu străluceai pe lume
și prin bezna de cărbune

de păzeai dragostea noastră,
lampă cu flacăre-albastră !

Vesteai limpede și dreaptă
că ibovnica m-așteaptă,
ca o șoaptă care vine
de la ea pînă la mine.

Și de cum intram în casă,
îți lăsai geana sfioasă
prin perdeaua de mireasă ;
ca să nu te uiți la noi
să nu-i vezi, cînd o despoi,
coapsa dulce, sînii goi ;

dar gura ei dogorea
ca și ție flacărea,
și-i era sînul încins
ca și globul tău aprins.

Pielea ei, de crin și lapte,
i-o-nvălea părul cu noapte,
și tu străluceai senină
lampă, martor de lumină !

Ceasu-i trist și luna plină
și fereastra ei streină
parcă-i de casă pustie :
nu mă cheamă, nu mă-mbie.

Numai ochiul meu te vede,
lampă cu flacără verde!

Că de cînd te-ai stins din geam,
bucurie nu mai am;
nu mai luminezi tîrziu,
tîrgul mort, drumul pustiu!

Doar prin noaptea cea înaltă
cînd mai trec, inima-mi saltă:
inima-n care mai arde
lampa mică, de departe.

FATA NECĂJITĂ

Fata mîndră şi frumoasă
a pornit-o de acasă
tocmai astăzi după masă,
cind era o ceaţă deasă
şi se lăfăiau pe cer
nişte nori de miel şi zer.

Străzii strîmbe şi subţire
unde-i capul, n-avem ştire!

Din Turnul Novacului
urci drumul Feleacului,
şi pe urmă iar mai treci
şapte mici izvoare seci
şi-ncă şapte fîntîni reci
risipite pe poteci.

Drum de toamnă şi de ţară,
ploaie deasă, frunză rară,
du-mi-o fata necăjită,
că rămase neiubită!

Paşii ei mărunţi şi mici,
de gîndac ori de furnici,
îi aud pînă departe,
plînge pomul frunze moarte ;
îi aud pînă tîrziu,
plînge ploaia a pustiu.
Toate-mi plîng în seara asta,
fata mică şi nevasta ;

şi de multă-amărăciune
plîng şi ochii de tăciune.

CÎNTIC DE NUNTĂ

O să zic pe drum de seară
pe o strună de vioară,
o istorie șucară
că-i cu boală rea, amară;

O istorie c-un crai
de la nunta cu alai,
și de-ai da cît o să dai,
nu e una mai dihai!

Trist e cînticul, uitat,
de jale și lăcrămat,
ca un fante de gagiu,
trist, și vechi de nu-l mai știu.

Spune-l, inimă, de poci,
scoate-l tu, ca din găoci,
și-l sloboade-ncet, subțire,
cînticul cu tristul mire!

Era zi de sărbătoare,
liliacul tot în floare,
cînd pornise, grea, pe scară,
petrecania boiară.

Stau mîndri ca doi păuni
mirii chipeşi, între nuni,
şi-i slugea frumos, pe tavă,
neagră, o ţigancă roabă ;

ochii şi-i rotea, de smalt,
către mirele înalt.

Ce-a mai fost, nu poci să ştiu ;
ginerica, om candriu,
îi sorbea ca pe-o cafea
ochii ei de catifea.

Şi între mireasa albă
şi ţiganca a cu salbă,
cînd au mers ca să se culce,
strîns-a ţiţa ei cea dulce.

Ismenită nunta toată ;
a rămas mireasa fată
şi-a fugit păunul-mire
cu ţiganca de tingire.

Spune, inimă, de știi,
Iese ales pentru mîndrii;
spune Iese nedovedit
pentru bade de iubit!

NEVASTA MINCINOASĂ

Y que yo me la llevé al rio
Creyendo que era mozuela,
Pero tenia marido.

(FEDERICO GARCIA LORCA : *La casada infiel*)[1]

Credeam că e fată mare
Cînd am dus-o pe cărare ;
da şi eu — ce minte proastă ! —
n-am bunghit că e nevastă.

O fi fost ea ca zambila,
dar mersei mai mult cu sila.

Şi pe urmă n-aş mai spune...

Era noaptea de tăciune,
felinarele s-au stins,
licuricii s-au aprins.

[1] Şi eu care am dus-o la rîu
Crezind că era fată mare,
Cind colo avea bărbat.
(FEDERICO GARCIA LORCA : *Nevasta necredincioasă*).

Într-un colț, cînd făcea fițe,
îi scap mîna pe la țîțe,
și treceau prin ea fiori
ca miresmele prin flori.

Poci să nu pici în ispită,
mîndră cum era gătită !
Că rochia îi strălucea
de să bagi briceagu-n ea.

Era noaptea de tăciune,
pomii-nalți, din altă lume,
și s-auzea prin vîlcele
cum urlă cîinii la stele.

Trecurăm și peste iaz,
am mai sărit un pîrleaz
și-am culcat-o-ntr-o grădină,
lîng-un pom, la rădăcină.

Mi-am scos de la gît cravata
și-a lepădat rochia, fata.
Scot cuțitul din curea,
ea, cămașa cu dantea.

Nici crinul, pe ochii mei !
n-are piele ca a ei ;
nici un diamant de-ar fi,
ca ea tot n-ar străluci.

Șoldurile ei, prin dește
îmi scăpau, să zici că-i pește :

şolduri mici, de fată mare,
cînd de foc, cînd de răcoare.

De cînd mama m-a făcut
aşa drum n-am mai bătut;
călăream pe luna plină,
trupul ei de ciută lină.

D-apoi cum m-a dezmierdat,
poci să spui, cînd eşti bărbat?
că doară n-oi fi candriu
nici o taină să nu ţiu!

Iubită şi sărutată,
plină de ţărînă toată,
am purtat-o, binişor,
pin-acasă, sub pridvor.

Dimineaţa, pe răcoare,
avea-n ochi mărgăritare.

Eu, ca un ţigan ce sînt,
am obraz şi am cuvînt.

Dar pe cinste i-am făcut
o cutie de cusut;
şi dintr-ale mai frumoase:
galbină, şi de mătase.

Da nu m-am îndrăgostit
numai unde m-a minţit :

muiere de om cu stare,
zicea că e fată mare
cînd am dus-o pe cărare.

CÎNTIC DE DOR ȘI OF

(îngînat după niște cîntice lăutărești ce se pot auzi prin multe cîrciume)

O să cînt o viață-ntreagă
după a care mi-e dragă,
o să cînt ca un nătîng
doar de boală — să nu plîng!

Că era gagica neichii
să-i săruți poala scurteichii,
cu buze de micșunele,
mușcar-ar neica din ele!

Și de mîndră ce erea
m-apucă la lingurea
doar cînd mă gîndesc la ea.

Mi-a zis că dacă mi-e dragă
să mă împrumut la bangă
și să-mi pui dantura-ntreagă.

Dar nici eu nu m-am codit,
gologani am abulit

și mi-am pus dinți auriți
ca boierii pricopsiți.

I-am luat rochie de tafta,
papucei de catifea,
și-am dus-o prin mahala
ca să vază cine-o vrea
că e amureaza mea.

C-am iubit-o și-o iubesc,
și tot v-o istorisesc,
măcar că mă pîrpălesc.

Uite mintea mea a proastă:
să mă car de la nevastă
și să mă duc cu-o putoare
nespălată pe picioare,
să mă curăț de parale.

Dar n-am fost de vină eu,
bătu-mi-o-ar Dumnezeu!
Cum făceam o pășitură,
hop și ea! în bătătură;
mergeam la biserică,
dar ea-mi punea piedică;
dac-o luam de subsuori
îi mirosea gura-a flori.

Și ca să mă bage-n streche
punea și-un mac la ureche.

Să spuie care-o cunoaşte
cum era de dată-n paşte;
că, bătu-o-ar stelele,
şi-a tras şi sprmcenele,
subţirel, pe lîngă coadă,
de-mi suci mintea năroadă.

P-urmă, ce să vă mai spui?
Umblam după ea hai-hui,
şi unde se fandosea
că este gagica mea.

Şi mă lua îndelicat,
numa-n şoapte şi oftat,
cînd eram la ea în pat.

Of, pupa-o-ar mă-sa rece,
că dorul ei nu-mi mai trece!

Eu credeam că-i doar a mea;
dar, pitită sub perdea,
la toţi fanţii se gimbea...

Şi-ntr-o seară, din pridvor,
cum trecea un roşior,
a ieşit la drumul mare
şi-a fugit cu el călare.

De-atuncea mi s-a tot dus
şi eu am rămas mofluz,

singurel, să bat din buză,

vascrisu ei de farfuză !

BLESTEM DE DRAGOSTE

Cînd ţi-o fi lumea mai dragă,
să-ţi pice dreapta beteagă
şi s-ajungi la cap de pod,
cerşetor slut şi nărod.
Din puterea ta a plină,
suptă de vreo curviştină,
să rămîi sfrijit ca paiul,
urle-ţi ghiersul ca buhaiul,
limba să ţi se-mpletească,
să vorbeşti pe păsărească,
să te topieşti de-a-n picioare
galbin, ca o lumînare!
Să nu fie boală rea
care-n tine să nu dea:
ardi-te-ar focul, mangalul,
să fii scopit ca muscalul!
Cînte-ţi popa din Scriptură,
să-ţi văz dafinul pe gură!

Crai parşiv, din ţigănie,
ca m-ai omorît de vie
cînd m-ai luat din casă fată
crudă şi nevinovată,

și m-ai spintecat în două
sub cerul cu lună nouă.

Și-n loc să mă iei mireasă,
m-ai lăsat să zac borțoasă
și te-ai dus, duce-te-ar apa
unde și-a dus mutul iapa !

Dar de-o fi și-o fi să vii
iar în brațe să mă ții,
să-mi săruți țîța și gura
și să-mi stingi din sîn arsura,
vedea-te-aș tot cum te știu :
nalt, bălan și cilibiu,
cu ochii arzoi ca focul :

aduce-mi-te-ar ghiocul !

TRISTA E VIAȚA DE MORT

Cu țărnă stau în gură
Și cu viermii mă tot cert
Că nu poci să ies din groapă
Să te bat și să te iert...

(Cîntic lăutăresc)

Spuie altul cît o vrea
Că-i mai bine mort pe lume,
Eu o țiu mereu pe-a mea :
Că n-am gust de-ngropăciune !
Dacă-i vorba după mine,
Eu morțiș, mereu voi ține,
Si mereu la fel voi spune.
Chiar cînd traiul nu-mi convine :
Decît mort, tot viu mai bine.

Ce e drept, cînd mori sărac,
Și de n-ai un sfanț la tine
Cei din preajmă scaldă-ți fac
Și de jeg te spală bine.

Da nici mort scăldat nu-i treabă :
De pe stîrv, precum știm toți,
Și păduchii fug degrabă,

Că nu-şi fac din el ospăţ.
Însă eu, şi dacă ştiu
Că-n cearşaf n-o să mă-nfăţ,
Tot prefer soios dar viu,
Nu lăuat şi în sicriu !

Cît trăieşti poci să n-ai straie,
Dar cînd mori, nu-ş' cum se face
(Chiar de n-ai avut lăscaie)
S-o găsi cin' să te-mbrace
Cu cămaşă, pantalon,
Guler ştaif şi papion,
Ca să poci dormi în pace.
Da eu spun : şi rupt în coate,
Însă viu, pe cît se poate !

Nu găsesc că-i vreo scofală
Să fii mort şi-n strai bogat,
Nici nu cred că e vreo fală
Să fii stîrv şi pomădat,
Că decît aşa găteală,
Viu prefer — şi-n pielea goală
Cum pe lume am venit,
Nu să plec din ea-nţolit !

Alţii au la-nmormîntare
Cîte-un praznic serios
Cu prescure şi mîncare,
Cu pilaf şi crap cu sos ;
Şi mai au pe lîngă ei
Damigene, două-trei,
Ca să-şi toarne în pahare
Din vinaţul sîngeriu.

Mă gîndesc, ce rău mi-ar pare
Chiar atunci să nu mai fiu !...
Ei să tragă rînduri-rînduri,
Şi io-n pardisiu de scînduri...

De mă-ntrebi pe mine-anume
Tot ce cred, tot ce-mi doresc
Şi mai sper într-astă lume,
D-apăi vreau să chefuiesc
Colea-n lege, de se poate,
Cu cei ce-mi ciocnesc la moarte
Şi-n sughiţuri mai şoptesc :
„Iartă-l, Doamne, de păcate !"
Că de-o fi şi-o fi să mor,
Cel puţin atît să ştiu :
Că-s şi eu la masa lor,
Nu ei, chef — iar eu, sicriu !

D-apăi muzici şi fanfare,
Toba, goarna, contrabasul,
Cînd eşti mort, ce rost mai are
Că tu, neam, nu le-auzi glasul ?!
Eu, pe ele, drept vă spui,
Aş juca o sîrbă-ntîi,
Altfel, geaba parastasul !
Şi pe urmă tras de-o gloabă
Să mă ducă toţi la groapă
Că nici tobe, nici ţambale
Nu mă-ntorc dintr-astă cale !

Numai una, v-o spui drept,
Mi-ar plăcea s-o ştiu plîngînd,

Cînd, cu mîinile pe piept,
Stau întins şi nu cuvînt :
Pe gagica mea a dulce
Că ea ştie, cînd m-or duce,
Cine mă bagă-n pămînt
Pârpălindu-mă pe jar,
Pe cînd ea n-avea habar.
Şi atuncea-ntins pe dric
Să m-aleg şi eu, măcar
Cu un strop oricît de mic
Din privirea-i de cleştar ;
Şi-aşa mort, privind la ea,
I-aş rîmbi din racla mea.

Deşi, fraţilor, mă tem
Că şi mort de-o văz că plînge,
Ca scăpat dintr-un blestem
Aş sări din cinci coşciuge
Buzna dînd de sub capac
Ca s-o mîngîi şi s-o-mpac
Văzînd lacrima că-i curge,
Fiindcă mîndrii-i ochişori
Nu te lasă nici să mori !

Că de-o fi de tot s-o pierd,
Nici s-o bat, nici s-o dezmierd
De la altul cînd îmi vine,
Vă spui drept, nu prea-mi convine.
Şi-apoi ce mare scofală :
Cînd mă pupă şi mă-nşeală
Eu să stau răpus de boală ?!

De-aia strig în gura mare :
Poat' să spuie cît o vrea
Filozoful nu ştiu care
Cum că viaţa nu-i grozavă,
Eu o ţiu mereu pe-a mea
Că de moarte, nici o grabă !

BALADE

¡ Oh ciudad de los gitanos !
¿ Quién te vió y no te recuerda ?

(FEDERICO GARÇIA LORCA :
Romancero gitan) [1]

[1] Oh, oraş al ţiganilor !
Cine te-a văzut şi nu te ţine minte ?
(FEDERICO GARCIA LORCA : *Romanţe ţigăneşti)*

RICĂ

Bate-un vînt pe ulicioară
peste inima amară,
bate-un vînt prin țigănie
peste inima pustie,
vînt ușor de primăvara,
cu parfum de domnișoară.
Treci, vîntule, fără teama
că nu te mai bagă-n seamă
nici o pirandă-mpudrată
cu buzele de mușcată !
Poci, tu, vîntule, să treci,
că focul lor n-o să-l seci,
și nici lacrămile lor
după Rică din Obor !
Îl făceau toți zurbagiu,
dar altul ca el nu știu :
ăl mai prima barbugiu,
cuțitar, caramangiu,
ca un fante de spatiu.
Că nu era nici o fată
de el neamurezată,
nici nevastă cu bărbat
să nu-l fi rîvnit la pat.
Și-avea ochii de migdale
de cătau la el cu jale,

și-avea ghiersul cîntător
de cătau la el cu dor,
Rică — fante de Obor.

Cînd trecea prin cartier,
avea pasul de boier,
legănat și nepripit
unde se știa iubit.

De se lăsa cu bătaie
(că avea dușmani o droaie !),
atunci o făcea de oaie.
că pînă să scoți cuțitul,
el îți și lua piuitul.

N-avea pe lume păreche :
purta cercel la ureche
și-avea degetu-nflorat
cu-o piatră de matostat.

Noaptea, cînd venea matol,
zicea din gură, domol,
ca un vînt care se duce
în inimă, s-o usuce,
ca steaua tremurătoare
de clipește-n bolta mare.

Uite-l, ăsta era Rică :
el de nimeni n-avea frică,
de nimeni nu se ferea,
cît este lumea de rea !

Și cum venea într-o seară
senină, de primăvară,
un țigan mai măruntel
se tot da pe lîngă el :
— „Dă, bă Rică, o țigare !"
Cînd căta prin buzunare,
parșivul, cu mîna scurtă,
i-a băgat cuțitu-n burtă.
Rică s-a-ndoit nițel
da l-a muclit pe mișel
de-a sunat și baba-n el.

Văicăreală mare-n stradă,
au dat toți buluc, grămadă :
sîngele-i curgea șiroi
ca apa dintr-un butoi.
Toată partea muierească
a sărit să-l oblojească,
dar el nu vroia de loc ;
se ținea doar de mijloc
și și-a pus o barză-n cioc,
a aprins-o și-a zîmbit :
— „Ce-o să mor dintr-un cuțit ?
Pîn' vin ăi de la Salvare,
mai poci să trag o țigare !"
Așa era Rică — tare.

Se cruceau țiganii toți,
(mardeiași, giolari și hoți)
și țigăncile-nlemnite
se tînguiau pe șoptite.
Aoleo, ce n-ar fi dat
să-l vază pe Rică lat ;
dar el, drept ca pălimarul,

își ținea doar brăcinarul
cu o mînă, apăsat,
și umbla în lung și-n lat,
Rică — fante înjunghiat.

Ieșea luna dintr-un nor,
roșie ca un bujor,
și bătea un vînt de seară
subțirel, pe ulicioară,
ca un plînset în suspine.

Dar Salvarea nu mai vine...

Rică s-a lăsat pe vine
și s-a-ntins pe îndelete
rezimat de un părete.

Craii toți, de bucurie,
se făceau că îl îmbie :
— „Spune, bă, tot te mai doare ?"
El tăcea cu ochii-n zare.
— „Vrei, Rică, să joci barbutu ?"
Dar el tot făcea pe mutul.
Una, cum dădea să-l frece,
a țipat — că era rece.
Și cînd a sosit Salvarea
din el mai ardea țigarea.

Bate vînt, lacrimă pică,
după inima voinică !
Plînge-l, inimă amară,

că s-a dus în primăvară
ca o apă d-a ușoară
și ca fumul de țigară!

Cîntă-l, ghiers, și du-l departe
pe Rică — fante de Moarte!

HANNY

În seara cînd s-au întîlnit,
Ea se-ndrepta cu pas grăbit
Spre locuință...

(Cîntic de mahala)

În seara cînd s-au întîlnit,
Ea se-ndrepta cu pas grăbit
Spre locuință.

El îi oferă brațul său,
Dar ea-i răspunse :
— „Domnul meu,
N-am trebuință !

N-ascult de tinerii frumoși,
Bărbații toți sînt mincinoși,
Cu-o vorbă dulce

Ei te seduc, te-adorm ușor,
Ca mamele copiii lor
Cînd vor să-i culce..."

El o priveşte drăgăstos,
Răspunde ea privind în jos :
— „Mă cheamă Hanny...

Cu dumneata să merg n-aş vrea,
Acasă fraţi şi mama mea
M-aştept', sărmanii..."

El o priveşte amoros,
E luna mai — şi ce frumos
Noaptea pe lună !

Ascunşi pe-o bancă, ei şi-au dat
Atuncea primul sărutat
În voie bună.

El este pictor şi sculptor,
Un tînăr, doar începător,
Avînd curajul.

Mulţi ani de zile la un loc
Au dus, flămînzi şi fără foc,
Concubinajul.

Apoi comenzi vin nencetat
Şi lauri mulţi l-au consacrat,
E-o bogăţie !

De-atunci, el se văzu peţit
De mulţi bogaţi care-i promit
Să-i dea soţie

Pe fiica lor, ce-a studiat
La Notre-Dame, și-a voiajat
Prin lumea largă.

Menajul lor, așa placut,
Din vina lui a început
Cam prost să meargă.

Atunci îi spuse : — „Draga mea,
De-acuma bani eu pot avea
Cîți o să-mi placă,

Dar eu și să mă-nsor aș vrea
Pe cînd tu stai în calea mea ;
Mai bine pleacă !

Vezi plicul ăsta, poți să-l iei:
În el ai zece mii de lei,
Te du cu bine !..."

Ea îl privește supărat,
Iar plicul care i l-a dat
Nici nu-l reține.

Văzînd că fostul ei amic
O prețuiește la un plic.
Napoi l-întinde :

— „Ia-ți îndărăt bancnotele
Sînt o fetiță, domnule,
Ce nu se vinde !"

Ea dispăru — el se-nsură.
O dată de la Operă
Venind acasă,

La poarta lui el observa
O damă care-l aștepta
Stînd rușinoasă :

— „Eu sînt iubita ta din Mai,
Pe care-adesea o chemai
«Scumpa ta» Hanny.

Din ziua cînd ne-am despărțit,
Ah, cît de mult am suferit !
Trecut-au anii..."

Privind spre dînsa rușinat
El vina lui și-a constatat
Și-și dete seamă

Că nu-i nici dînsul mulțumit,
Și de pe cotul ei, smerit
Luînd o scamă

Îi spune : — „Draga mea, nici eu,
O știe bunul Dumnezeu,
    N-am fost ferice.

E drept, am fost și decorat,
Am luat chiar și premiul de Stat,
    Orice s-ar zice !

Dar pînă să te văd aici,
Nu-mi dete fericire, nici
    Faima, nici banii !..."

Deși era sub zero grade,
El în genunchi deodată-i cade :
    — „Mă iartă, Hanny !"

Înduioșată, ea i-a pus
Pe creștet, mîna ei, de sus,
    Zicînd : — „În fine,

Decît să nu te văd de loc,
Sau tot flămînd și fără foc,
    Și-așa e bine !..."

Morala

Astfel, iubite cititor,
S-a încheiat idila lor,
    Făr' să se știe

Unde anume, cînd și cum,
Sculptorul și-a pierdut pe drum
    A lui soție.

CÎNTEC DE FATĂ NEAGRĂ

Verde que te quiero verde,
Verde viento. Verde ramas.
El barco sobre la mar
Y el caballo en la montanna.

(FEDERICO GARCIA LORCA : *Romance sonámbulo*)[1]

Drag mi-a fost de cînd mă știu
roșu-aprins și stacojiu,
luntrea roșie pe unde,
calul roib suind la munte.

În pridvor stă visătoare
fata neagră, neagră floare,
păru-i roșu ca de sînge
ochii-n rouă parc-ar plînge.
Și în bucle, dulcea lună
i-a pirostrit o cunună
ca o pară de făclie,
dar ea n-o vede, n-o știe.

---

[1] Verde ce mi te-ndrăgesc,
Verde vînt. Ramuri verzi.
Luntrea pe mare
Și calul pe munte.
(FEDERICO GARCIA LORCA : *Romanță somnambulă*)

Numai roşu mi-a plăcut.
Stele mari clipesc tăcut ;
aburite, printre ele,
zorile-şi desfac perdele.
Trece vîntul prin gutui,
printre ramurile lui,
ca motanul se zburleşte
muntele, şi-n zare creşte.

Cine vine, cine trece
prin vîltoarea nopţii, rece ?
Fata neagra ce aşteaptă
în pridvor, şuie şi dreaptă,
că doar ea rămase trează
cu părul roşu, de sînge,
şi-n zorii zilei visează
la marea mare, şi plînge ?

— „Măi cumetre, dac-ai vrea
dau roibul pe casa ta ;
şi pe şa şi pe cuţit,
dă-mi o cergă de-năvălit !
Că viu, neică, de departe
călare, izbit de moarte."

— „Măi flăcău, eu nu mă plîng;
aş face cu tine tîrg,
dar nici eu nu mai sînt eu,
nici bordeiul nu-i al meu."

— „Cumetre, eu te-am rugat
unde vreau să mor în pat,

și dacă s-ar fi putut,
într-un pat nou așternut;

că-mi vezi rana spintecată
de la brîu la beregată !"

— „Văz că pe cămașa albă
ți-a-nflorit la gît o salbă
de trandafiri stacojii,
de mă mir cum te mai ții;

și sîngele te-a încins
cu un brîu roșu-aprins.
Dar nici eu nu mai sînt eu,
nici bordeiul nu-i al meu."

— „Lasă-mă, dar, să mă sui
măcar la tine-n gutui;
lasă-mă, pînă nu mor,
să-i urc verdele pridvor
pînă-n vîrfu-ntins spre lună,
s-auz gîrla cum răsună !"

Suiră cei doi cumetri
pînă sus, pe prispa vetrii;
unu lasă-n urmă sînge,
altul lacrămi, fiindcă plînge.

Tremură în noapte, rar,
roșu-stins, un felinar,

și răsună-n zori mărunte
rîul limpede, de munte.

Mi-a fost drag de cînd mă știu
roșu stins și roșu-viu,
vinul tare, rubiniu,
vînt roșu, pom stacojiu.

Cei doi urcă-ntr-una, urcă,
și vîntul le lasă-n gură,
printre pomi cînd se încurcă,
gust de izmă și arsură.

— „Unde ți-este neagra fată,
unde e codana ta ?"

— „O, de cînd te tot așteaptă,
și cît te-ar mai aștepta
din pridvorul ăsta verde,
lăcrămînd că nu te vede !"

Peste oglinda fîntînii,
țiganca-și leagănă sînii,
sînii ei de trandafir,
părul roșu, de porfir.

Luna și-a zvîrlit o rază
ca un ochi care-o veghează,
noaptea s-a lăsat stăpînă

peste fata neagră, moartă,
pe mormîntul din fîntînă.

Beți, jandarii bat la poartă.

Mi-a fost drag de cînd mă știu
roșu-aprins și stacojiu,
luntrea roșie pe unde,
calul roib suind la munte.

CÎNTIC DE LUNĂ

Huye luna, luna, luna...
FEDERICO GARCIA LORCA :
Romance de la luna, luna[1]

Iese luna în poiană
gătită ca o codană ;
aiurit, neclătinat,
o mîndrețe de băiat,
cu ochii de pietre rare
o privește cum răsare.

Și prin noaptea tulburată,
trece luna dezmățată,
trece și nu stă de loc,
curvă de sidef și foc,
și-și despoaie, gemene,
țîțele de cremene.

— „Fugi lună, lună nebună,
că țiganii-ți dau de urmă !
Zlătarii și spoitorii
vin călări pe podul morii :

[1] Lunecă lună, lună, lună...
(FEDERICO GARCIA LORCA : *Romanța lunii, lunii*)

de te-o prinde vrun zlătar
îți ia inima de jar,
ți-o pune pe nicovele
să-și facă din ea inele;
inimioara ta cea albă
au să mi ți-o facă salbă!"

— „Băiete, eu vreau să joc,
nu mă tem de ei de loc.
Dar de vin zlătarii droaie,
stinge-ți ochii de văpaie:
de vin țiganii prin noapte,
icusari din ei și-or bate!"

— „Fugi lună, lună nebună,
c-aud drumul cum răsună
și-aud cum fluieră piatra
sub copita ca săgeata!"

— „Măi copile, ți se pare:
doar eu trec prin noaptea mare
gătită de sărbătoare!"

Dar zlătarii se arată
în poiana luminată;
pe băiat îl trec fiorii
și-și închide ochișorii.

Gonesc țiganii prin noapte,
vis de-aramă și de șoapte,

plete-n vînt, fața de smoală,
ochii galeși, de migdală.

Pitită în fagul mare,
cîntă o privighetoare.

Prin nori fuge alba lună
cu un flăcăiaș de mînă.

Plîng în poiană zlătarii,
spoitorii, făurarii.

și peste întreg pămîntul,
stă de veghe numai vîntul.

Sîmbăta Paștilor, 1941

VIANA

Cîntecul ei, draga mea,
De nebunie şi de ţigani,
L-au zis un cuc şi-o cucuvea,
Cîntic de moarte şi la mulţi ani.

Peste rîpi de făgădău,
peste noaptea ca un tău,
urlă vîntul — cîine rău —
peste drumurile sparte,
şuieră un vînt de moarte,
pe sub luna în inele,
trec strigoi şi joacă iele;
peste scoborîta zare,
carul mic şi carul mare
îşi pocnesc din balamale
osiile de cleştare.

Prin vîlcele şi hîrtoape,
şi pe-nvolburate ape,
bîntuie o vijelie
de pustiu şi de urgie.

Cine-i vede, cine-i ştie,
cine poate să le-aţie

drumul, cînd pornesc să vie
despletiţi în negre spume,
ţiganii de peste lume?

Cu foc de stele şi iască,
vine şatra ţigănească,
vin şi poposesc stăpîni
în poiana cu aluni,
şi şi-au prins în coviltire
curcubeul şi-o tingire.

Îmbrăcaţi de sărbătoare,
vin zlătarii cu zlătare.
Între toate mai frumoasă,
palidă şi ruşinoasă,
stă Viana lăcrămată,
o grădină-nrourată,
stă sub bolta serii-naltă
şi lacrămi de stele-o scaldă
pe Viana, starostea,
care-şi plînge dragostea.

Dragostea de-un an şi-o vară
i-a dus-o vîntul de seară,
cînd i-a spus o cucuvea
că bărbatul n-o mai vrea
şi s-a hotărît s-o vînză
pe-o snamie de balcîză.
N-o să-i mai sărute-acum
ochii vineţi ca de fum,
n-o să-i mai strivească sînul
starostele şi stăpînul!

— „Spune-mi, tu, cărturăreasă,
dacă-i alta mai frumoasă,
spune-mi, tu, de-a văzut el
un mai fraged ghiocel,
mai tras mijloc prin inel ?
C-aud cucu-n glas subțire,
cîntă-a noastră despărțire,
și-aud' mierla-n ghiers mai gros,
plînge-al nostru trai frumos !"

— „Viano, tristă nevastă,
ce spui tu e vorbă proastă :
de i s-a făcut de-o slută,
pe tine tot nu te uită ;
două flori nu-s gemene,
dar alta să-ți semene ?
Nu-i fată de colonel
mîndră ca tine la fel,
nici ghiers de privighetoare
să te cînte nu e-n stare !
Uite, că de ce ai parte,
zice în ghioc și-n carte :
mie-mi spune un spatiu
să nu-l crezi, că e candriu ;
în tobă îmi spune-un zece
că e capiu, dar îi trece ;
și-mi mai spune un birlic
să n-ai grijă de nimic !"

— „Spuie cărțile ce-or vrea,
eu rămîi tot corcorea ;
geaba că e cartea bună,
el cu alta se adună
și mi-e inima-n furtună !"

Lungi, sub despletita șatră,
dorm țiganii somn de piatră,
dar pe sub crengile ude,
vineți, ochii-i se-aprind,
și-al ei chiot lung se-aude
de aramă și argint.

Plimbă-n pînza nopții, rară,
sînii ei de jar și ceară,
se inalță, se coboară,
undă limpezită-n seară,
fum și pasăre ce zboară,
se cufundă-n noaptea-ntreagă,
albă umbră-n umbra neagră,
și se pierde-n depărtare,
umbră mică-n umbra mare;

frînge-n legănatu-i joc,
subțirelul ei mijloc:
fără cîntic, fără strună,
sub încremenita lună,
Viana joacă nebună;
o grădină în furtună.

Doar brățara-i sună-n gleznă
prin adînca nopții beznă,
și-i atîrnă-n zare, grele,
policandrele de stele.

CÎNTEC DE PAI

Intr-un tufiş de brazi
De lingă un castel vestit
O şatră de ţigani nomazi
Din drum au poposit...

(Tango ţigan)

Cîndva demult, un crîng de brazi
Păzea un vechi castel ;
O şatră de ţigani nomazi
A poposit în el.

Pe cînd făceau bărbaţii foc
Din crăngile de pini,
Femei cu cărţi şi cu ghioc
Porniră prin vecini.

Erau ţigănci cu ochi adînci,
Cu galbeni prinşi în plete
Le-nconjura un cîrd de ţînci
Şi-un pilc de negre fete.

Din turn, un tînăr castelan
Privind prin vechi fereşti,

Zări o fată de țigan
    Frumoasă ca-n povești.

Atunci, chemîndu-și lîngă el
    Un blond copil de casă,
I-a spus s-aducă la castel
    Pe fata cea frumoasă.

Și-n turnul lui cînd a intrat
    Cea oacheșă fecioară,
El se simți cel mai bogat
    Curtean dintr-acea țară.

— „Copila mea, ca din povești,
    (I-a spus mai mult în șoapte)
În visul meu mai mîndră ești
    Ca îngerul prin noapte...

Frumoasa mea, cum te zării
    Mi-ai fost atît de dragă,
Ferice-aș fi, de-ai vrea să-mi fii
    Stăpînă viața-ntreagă.

Iubita mea, rămîi aci
    De astăzi, totdeauna,
Că-n noaptea mea vei străluci
    Mai mîndră decît luna!"

Iar pajul blond și-a înstrunat
    Într-un balcon, ghitara,

Şi-un dulce cînt a răsunat
    Vrăjindu-i toată sara...

S-a încheiat de-atunci un an,
    Şi-n purpuri de mătasă
Frumoasa fată de ţigan
    Era acum crăiasă.

Prin nopţi, ades, privea din turn
    Cîte-un străjer de rond
Stîrnind cu pasul lui nocturn
    Trecutu-i vagabond...

. . . .

Dar iată că-ntr-o seară iar,
    Ţiganii plini de fum,
Lîngă castelul solitar
    Au poposit din drum.

Privind spre ei, copila lor
    Din turnul ei de sus,
Simţi un tainic, trist fior
    Şi prinţului i-a spus :

— „O, soţ iubit şi prinţ al meu,
    Mi-ai spus acum un an
Că vrei să-ţi fiu stăpînă eu,
    O fată de ţigan !

C-un înger m-ai asemănat,
Al nopții, și cu luna,
Dar aştrii nopţii, ai uitat
Că pribegesc într-una,

Că negrul e culoarea lor
(Pe cîte bag de seamă)
Şi-n noaptea neagră, tainic dor
Pe drumuri lungi îi cheamă.

Cît mi-eşti de drag, ţi-am dovedit
Cînd am rămas cu tine,
Dar, iată, azi m-a podidit
Un dor de neguri pline.

Rămîi cu bine, dragul meu!
I-a spus a lui crăiasă,
Că eu voi pribegi mereu,
Doar drumul mi-este casă..."

Şi-acelui prinț ce n-a-nțeles
Că-i dusă din castel,
Îi cîntă blondul paj, ades,
Ăst basm scornit de el:

„Cîndva demult, un crîng de brazi
Păzea un vechi castel;
O şatră de ţigani nomazi
A poposit în el..."

ş.a.m.d.

CÎNTIC DE POTERAȘI

Memoriei lui
FEDERICO GARCIA LORCA.
„Privighetoarea Spaimei"

Negre toate sînt pe ei :
flinta scurtă, caii zmei,
sufletul și ochiul strîmb,
cizma-naltă în carîmb,
capul împietrit, de plumb.

Și cum vin pe drumul mare,
cu inima-n cingătoare
răsuciți, iscoditori,
lasă-n urma lor fiori
și presară groaza neagră
peste noaptea mută-ntreagă.

Trec, dacă li-i gust să treacă,
și în mintea lor descarcă,
de răsună pînă-n vale,
fum și stele din pistoale.

Ţigănie, neagră şatră,
ţi-ai pus steag-basmale-n poarta,
în vîrful plopilor luna,
şi stelele, cîte una,
agăţate-n pălimar
ca un galbin felinar.

Ţigănie, ţigănie,
doar cin' te-a văzut te ştie!
Ţigănie, neagră-slută,
cin' te vede nu te uită!

Peste bordeiele toate,
cade noaptea tot mai noapte;
din potcoave şi caiele,
bat ţiganii sori şi stele.

Un cal necheza şotîng,
izbit la piciorul stîng,
şi ţipă cucoşi, de sticlă,
la cîrciuma lui Costică.

La Costică din Hotar,
ciocnesc paharele rar,
ciocnesc bărdace de var,
plîng viorile nebune,
vîntul li se-ncurcă-n strune,
şi prin noaptea tot mai noapte
vîntul gol fluieră şoapte.

Picaseră la chindie
Sîn-Pietru şi cu Ilie

gătiți ca de sindrofie ;
între cer și-ntre cîmpie
și-au pierdut, zorind să vie,
aurita lor tichie.
Dar dacă e chef, să fie :
s-or găsi în țigănie
talere de jar, o mie !

Maica Domnului și ea,
printre stelele-albine,
s-a-mpuns într-un mărăcine,
într-un galbin țep de stea,
într-o lacrimă de foc,
și cam șchiopăta la joc.

Țanțoș căka-n urma lor,
starostele spoitor.

Luna nouă sta pe zare,
o lebădă plutitoare.

Lunecă prin noapte, moale,
felinare și basmale ;
fragede ca niște crăngi
dănțuiesc subțiri țigănci :
pentru mîndrii musafiri,
dănțuiesc țigănci subțiri
văluri tremurate rar,
la Costică din Hotar.

Țigănie, neagră șatră,
cu basmale-steag la poartă,
stinge-ți felinarul verde
că potera mi te vede!

Țigănie, țigănie,
doar cin' te-a văzut te știe!
Țigănie, rai beteag,
nu te uită cui i-ești drag!

Lasă-ți doar vîntul vioară
să-ți mai cînte pe afară!

Peste cheful țigănesc,
arnăuți se năpustesc;
pîng, sub iuțile copite,
scînteioarele strivite.
Vine potera călare,
neagră ca de-nmormîntare;
negri sînt, larmă nu fac,
dar pe unde trec e jale
c-au țesut un zodiac
din fum negru de pistoale.

A rămas acu pustie
veselita țigănie.

Și sparg boarea nopții reci
poterașii, patruzeci.

Toate au înțepenit;
și rachiul din clondire,
ca să nu fie pilit,
s-a vărsat într-o tingire.
Peste cîmpul negru, gol,
zboară țipetele stol,
bat călcîiele pămîntul,
săbii șuieră ca vîntul.

Urcă rîpe și poteci
poterașii, patruzeci,
și din flintă, mii de bice
șuieră-n văzduh alice.

Cînd au trecut de hotar,
i-a strîns bătrînul șătrar:
Sîn-Pietru avea o rană
și-n brațe o fetișcană
mai mult moartă decît vie,
rătăcită pe cîmpie
cu cinstitul Sfînt' Ilie.

Toată noaptea prin păduri
răsunau împușcături.

Maica Precista cea bună
muia degetul în lună,
strîngea brusturi, bălării,
să-i descînte pe copii
cu scuipat din sfînta-i gură,
de plîns și spărietură.

Şi potera, neagră fiară,
lasă-n urmă foc şi pară:
a mai mîndră dintre fete
avea ţiţele tăiete;
celelalte, despletite,
alergau înnebunite
şi-nfloreau văzduhu-n drum
negri trandafiri de fum.

Cînd n-a mai rămas bordei,
abia pe la ceasul trei,
luminată-n funduri, zarea
parcă-şi legăna spinarea.

Ţigănie, biet sălaş,
se tot duc cei poteraşi;
pe ei îi înghite drumul,
de tine s-a ales scrumul.

Ţigănie, ţigănie,
doar cin' te-a iubit te ştie!
Doar în mine mai trăieşti
dănţuind negre poveşti.

EPITAF

După ANTON PANN

AICEA S-AU DUS CU JALE
ŞI ÎN TIHNĂ SE ALBESC
OASELE DOMNIEI-SALE
DE MIRON PARASCHIVESC
CE AU FOST TRECUT PE LUME
CA SĂ DEA LA TOATE NUME

LAUDE
ŞI ALTE POEME

PREFAȚĂ

O, cartea mea, trudesc de ani de zile
Ca să te văd ieșită la lumină,
Spunînd doar ce-ți plutește peste file
Ca frunza despre muta rădăcină.

În locul unde ai să crezi că-s eu,
Vei fi tot tu, acel ce mă citești,
Ci unde simți vorbind poporul meu,
Și glasul meu aș vrea să-l deslușești.

Iar viersul meu de n-are strălucire,
Doar ce-i firesc într-însul eu cîntai;
Că e știut: cuvîntul de iubire
Mai mult în șoaptă, nu strigat, ți-l dai.

CÎNTAREA ROMÎNIEI

Memoriei tovarăşului
ALEXANDRU SAHIA

CÎNTECUL ÎNTÎI

INVOCAREA POETULUI

Nici lacrămi nu cînt, nici rîvne deşarte.
Visul adună, gîndul desparte
Braţu-n furtună de trîmbiţe sparte.
Cîntec, răsună, poate ai parte
Fruntea şi timpul larg să te poarte.
Munţilor sumbri, clarelor ape
Aproape-departe,
Departe-aproape,
Vieţii, solie din moarte!
Dibuie, mînă, scrie în carte,
Vîrste alege şi le împarte
Printre cumpeni şi seceri,

Cum avurăm noi parte
De anii cumplitelor treceri,
Ai potrivnicei soarte!

Sau, poate, veți spune : nu-i vremea să
cînt,
Țara-i sleită, neamul flămînd,
Case-n ruină, arsul pămînt...
Lungi așteptări, pînă cînd, pînă cînd ?

Iată, mă uit cu voi înapoi :
Văd holde pline, oamenii goi,
Turma de nouri și turma de oi,
Oastea înaltă de păpușoi,
Caii-n galop, cireada cu boi,
Țara iobagă gemînd sub nevoi
Ca ploile toamnei pe umede văi.
Dar cine-a știut pe lume de voi ?
Cui i-a păsat
Și inima cui a bătut
Cu sîngele-n lanțuri, amar și stătut ?
Cine-a-ntrebat,
Cin' s-a-ndurat
Să vadă măcar,
Să asculte
Vaietul rar,
Durerile multe ?
Cine v-a luat pe lume în seamă ?
Cine-a mușcat
Cu dinți-aguridă,
Ardeiul din zeamă
Să-l frigă
Și blonda voastră mămăligă ?

Răspunde-veți, poate : — „Cine tot strigă
Mereu, ca profetu-n pustie ?
Ce goarnă mai cheamă la lupte
Oștirea fețelor supte,
Cu haina și traista nădejdilor rupte ?

Cine îndeamnă într-una la luptă,
Strigă și-așteaptă
Nămiaza cea dreaptă ?
Cine tot suie
A vremilor treaptă
Și cheamă dreptatea ce nu vrea să vie
Cine-i profetul pierdut în pustie,
Cine-i strigoiul care nu știe
Că morții îs morți și nu-nvie ? !..."

Rogu-te, Muză, fă-mi să nu-mi fie
Lira și cîntul strunite-n pustie !
Fă-mi-le, Muză, să fie
Ca floarea de păpădie,
Rotunde și multe-n cîmpie,
Vîntul să le poarte
Vieții, din moarte,
Din ele să crească
Și să tot rodească
De fieștecare, o mie !

Rogu-te, Muză, să-mi fie făclie
Și surlă ghiersul, de bătălie !
Romînie, Romînie,
Țară de lene și de trufie,
De scîrbă și veresie,
De pui de lele și preacurvie,
De trîntori călări pe moșie,

Romînie-Vlăsie,
Țară de tîlhari,
Și de boieri-mari

Cu ciubuc
Şi caftan,
Şi surgiuc,
Şi rădvan,
Şi călească,
Şi plocon,
Cu pleaşcă
Pentru cocon
Cel cocon,
Os de domn,
De iclean
Dragoman,
Negustor
Vînzător
De ţară şi limbă,
Sufletul nu-şi schimbă:

De-i Cantacuzin,
Or' de-i Budiştean,
Or' Marghiloman,
Or' de-i Brătian,
Or' din Bădăcin,
Tot neam de tîlhari,
Cei mari boieri mari :
De poartă iţari
Or' de-s nădrăgari,
De pare ţărean
Or' *domn* ardelean,
Tot nu ai ce-alege :

Ce-ar face şi drege,
De neam şi de lege
Amar trădător,
Porţii vînzător,

De dări purtător
Cu aur în punge,
În piei, vin, or' sînge.
Inimă, te frînge,
Taci și nu mai plînge!
Adună-ți amarul,
Umple-se paharul,
Scapără amnarul,
Că nația toată,
Purtată prin zloată,
Ruptă, nemîncată,
Cea trasă pe roată,
Cea-ntinsă sub bici
Pe la beilici
De vechili voinici,
Cea pusă-n frigări
Să plătească dări
Și să istovească
Tot ca să plătească
Ea, care asudă
Tot frîntă de trudă
Si de sînge udă,
De sus pînă jos
Doar piele pe os,
Ca să huzurească
Gingașii feciori,
Carnea boierească
Tot ca s-o hrănească,
Nația prostească
Visă uneori
La răzbunători.

Trec prin somn fiori.
Dormiți, domnișori,
În rumene zori!

Pe cînd cei ciocoi
Iau pielea pe noi,
Iau vite și oi,
Iau galbenii noi,
Miere și oloi
Și-apoi, mai apoi
Cară de la noi
În corăbii pline
Cu aur din mine,
Cu vite bovine,
Cu grase porcine,
Cu bucate bune
Trimese anume
La cei mari din lume
Ca închinăciune
De la cei boiari
Mai mărunți, or' mari,

Or' că-s în ițari,
Or' că-s nădrăgari,
Or' că-s mustăcioși,
Or' la ceafă groși,
Cilibii or' roși,
Or' că sînt cu berbi,
Că sînt slabi or' spelbi,
Or' că ar fi grași,
Or' că-s tunși or' rași,
Ei tot mi-s iabrași
Dacă-mi sînt stăpîni,
Or' flocoși or' spîni,
Tot hapsîni, avari,
Lacomi cămătari
Cei mari boieri-mari

Cu slugi învățate
Cu cefe plecate,
Grase, pomădate
Și ferchezuite,
Și gargarisite
În limbi și plocoane
Prin mîndre saloane,
Ca să poarte dări
Peste mări și țări
Celor mari boieri
Care-și zic bancheri
Și finanțieri

Mai dați, măi boieri!

Că le-au pus sub nas
Tot ce-a mai rămas,
Le-au vărsat sub rît
Întregul avut
Din pămîntul gras,
Din Valahul slab,
Din pămîntul drag,
Din suptul iobag
Galbin și gubav,
Lipit de pămînt
Ca suflat de vînt.
Și-au mai dus pe rînd
În vagoane cîrd,
Gaz de sub pămînt
Și negru cărbune
Iarăși scos anume,
Și-au mai dus plocoane,
Olei în bidoane.
Și blăni de cocoane,
Și stînjeni de lemne,

Şi miei din poiene,
Şi din bălţi peşti mulţi,
Şi brazii din munţi,

Şi sare şi fier,
Tot pe drum de fier
Mi se duc şi pier
Pentru cel boier
Ce-şi zice bancher
Şi finanţier.
Iar Valahii pier
De foame şi ger.
Zăcu atunci ţara — o baltă stătută
În care nu ştiai ce-a-nceput să se-mpută:
Cel mult avut făcut grămezi,
Or' strînsa osînză a celor obezi,
Or' despuiatele stîrvuri cu ochii lor orbi,
Mîncate de cîini şi de corbi,
Pline de ospăţul viermilor mărunţi
Din burta şi visul celor nemîncaţi,
Morţi înfometaţi,
Bătuţi, spînzuraţi,
Supţi, rupţi şi desculţi?

Atît de mulţi erau, atît de mulţi!

O adevărată genealogie
De morţi, dăşelaţi în cîmpie,
În păduri or' în vie,
În lanţuri, la puşcărie,
În grajduri or' la cuhnie,
Mai lipiţi de foame ca de glie,

Cu burta mai goală ca o pălărie,
Mai subțiată ca o lipie,
Mai sunătoare ca o tipsie,
Mai subțire ca foaia de bălărie,

Era o adevărată genealogie
Fără nici un pom din rădăcină,
Fără crăngi, nici tulpină,
Numai cu țepi și cu spini,
Că n-au fost de loc puțini :
Mulți ca frunza-n arini,
Ca àcele-n pini,
Cîte fire-n barbă la popă sau domn,
Că n-ar ajunge creangă-n pom,
Ci o adevărată genealogie de iarbă,
Atît erau de mulți,
Puteau atît de mult
Cei morți nu demult,
Supți, rupți și desculți.

Slăvită Muză, cum să nu m-asculți ?
Că tot ce primesc de la tine
Nu-i pentru mine,
    Știi bine :
Cît pot să văd, să ascult,
Îmi spune peste vremi, pe sub cer,
De cei morți de mult
La curți de boier,
De cei morți desculți
La bogate curți.

Slăvită Muză, cum să nu m-asculţi

Un singur lucru, rogu-te-ţi cer :
Să fremete şi-n mine răscoala celor mulţi,
Ca trecerea clipei, prin plopi, către cer !

PRELUDII

Ţara aceea se cheamă România...
N. BALCESCU

Sub pirozeaua tăriei...
MATEIU ION CARAGIALE

Ţara zăcea de mult ca o stătută baltă...

Sub pirozeaua cerului, înaltă,
Zburliţi pe zări, ţepoşi, domoli şi crunţi,
Cu vîrfuri semeţe, stau munţii cărunţi
Şi li se tolăneşte blondă la picioare,
Leneş legănată pînă-n marea mare.
Numa-n belşug, cîmpia roditoare
Sub soare, ploaie şi vînt,
Numa-n muncă şi cînt...

Ci peste-ntreg acest slăvit pămînt,
Cu holde şi vii stropite-n sudoare,
Unde frîng metanii şui culegătoare,
Cu pline grădine scăldate în soare,

Cu plaiuri și luncile-n floare,
Unde pasc domoale,
Din vîrf pînă-n poale,
Oi cu țundra moale,
Și-n poieni pe vale
Grelele cornute
Sărută tăcute
Iarba din imaș.

Unde lîngă mamă, nevastă și soră,
Prin cel lan bălan, un trufaș cosaș
Mijlocul subțire avîntă ca-n horă
Arcuindu-și coasa prin lan lucitoare
Și adună brațul, scurt, a-mbrățoșare,
Unde-n unda iute-a apelor adînci,
Prin valurile prinse de fluviu ca-ntr-o
salbă,
Tăcuții pescari trag seara pe brînci
Năvoade cu solzi lucind pe burta albă.

Unde prin zăvoaie cu bolți de răcoare
Sau de catedrale, prin codri cînd răsună
În ritmică măsură, pătratele topoare
Și cornul vînătoarei cu-al lunii
se-mpreună,
Cînd prin tîrguri albe luminînd, spre
seară
Urnite de-abia, sub copita domoală,
Urcă scîrțîind mari care cu povară
Și roșii scîntei dansează-n nicovală,
Unde în pridvorul perdeluit cu vie,

Zîmbetul muşcatei şi-al gazdei te îmbie..
Dar în zadar evoci vîrsta patriarhală,
Că morţii sînt morţi şi nu-nvie !...
Ci peste-ntreg acest slăvit pămînt,
Tăcute au rămas, şi reci, atîtea guri !
Din inimi nu mai suie nici un cînt,
Nici zimbrul nu dă iureş în păduri.

Că s-au ivit
Cumpliţii furi :
Cu mii de guri
Au inghiţit
Munţi şi cimpii,
Ce seminţii
De moşi bătrini,
Pe fraţi şi fii
I-au pus stăpini.
Cumpliţii furi,.
Cei veninoşi
Şi mult vicleni,
De pizme roşi,
Cu jaf şi piri
Prăpăd făcură în moşneni.

De-atunci,
Amară trece viaţa, pe brînci,
Amară viaţă de cîine,
De ieri pe azi,
De azi pe mîine.
Ştii doar de necaz,
De foame de pîine,

De ieri pe azi,
De azi pe mîine,
Cu jugu-n grumaz,
Cu biciu-n obraz
La boiarii mari,
Vedea-i-aş în pari,
La cei arendaşi
În laţ vedea-i-aş,
Ducem viaţă de cîine...

Şi cresc bogăţiile pînă-n cer — pentru cine?

Pentru cine hambarele pline
Şi grajduri, magazii şi coşare,
Saci de făină, stupi de albine,
Butii de vin cu-a verii dogoare
Din grele ciorchine călcate-n picioare,
În pimniţi adînci, cu mari zăcătoare,
Cu şunci, cu magiunuri şi cu ţuică tare
Pentru cine atîta mîncare?
E vreun praznic mare,
După cît se pare...

Cum?
Doar pentru cel din pridvor,
Cînd omul muncitor
Nici unele n-are?

Cînd el, cel flămînd,
Munci asudînd,

Arind,
    culegînd,
Pînă ce s-a frînt,
Căzut d-a-n picioare,
Pentru cine oare
Fu-le truda lor ?

Cum ? Cel din pridvor
Tot nu-i mulţumit,
Că parcă-i cruntat,
Parc-a mustăcit
Neînduplecat ?
Ce bici a pocnit,
Ce plumb a plesnit
Spinările goale,
Aduse de şale,
Ale celor fără pîine,
Cu amarnică viaţă de cîine !

Că amarnică-i, Muză, viaţa de cîine

De ieri pe azi,
De azi pe mîine,
Cu jugu-n grumaz,
Cu biciu-n obraz,
La ciocoi umflaţi,
Vede-i-aş crăpaţi,
La cei arendaşi,
Beliţi vedea-i-aş

Pe toţi care vor să mai fie
Călare peste noi, pe vecie!

Romînie, Romînie
Oare cît mai răbda-vei astă urgie?...

ROPOTE

Vin ropotind, tropotind...
MAGDA ISANOS

Cum pe sub cîmpia culcată-n zăpadă
Holdele ce-o-mpung nu-i ochi să le vadă,
Cum vîntul cu-al mării murmur se-mpreună
Spre tării să urce-n vuiet de furtună,

Cum pe-un cer scăldat în iute văpaie
Tainici, din senin, cresc norii cu ploaie,
Cum pocalul dulce pe-o buză bolnavă
Preschimbă nectarul în sirop de otravă,

Aşa a crescut
În taină, tăcut,
Furia poporului, grozavă.

Erau doar doi-trei
Cînd porniră cei
Sculaţi ăi dintîi

De pe căpătîi,
Cu sape, topoare,
Săcuri la spinare,
De-au plecat tîlhari
Prin codrii cei mari,
Tîlhari de boiari
Cu pungi la șalvari.

Sculați, măi plugari,
Dați iama-n boiari!

Hai, sculați,
Voi, haiduci
Și tîlhari,
Iama dați
La răscruci
În boiari!

Și au plecat cintînd
Mereu, rînd pe rînd.
Cîntînd să nu plîngă,
Incep să se strîngă
Ca aduși de vînt,
Toți legați de-un gînd,
Și-au pornit cîntînd
De jale și dor
Toți cu focul lor:

„Vino lună,
Lună dragă,
Și m-adună,

Mă dezleagă,
Că mi-e inima beteagă
După a care mi-e dragă!
Lună mîndră și rotundă,
Numai ochiul tău de poate
Dorul tot să mi-l pătrundă
Și să-l poarte mai departe
Pîn' la mîndra mea în poartă!

Inimioară, plîngi, te zbate
Ca haiducul după frate,
Ca robul după dreptate,
Și-ți du cîntecul de jale
Pînă-n zori la draga-n cale!
Du-l prin codrul fără fund,
Pe potică și pe prund,
Pîn'ce iese-n drumu mare
Și la mîndra pe cărare!

Și zi-l, inimă, mai tare,
De mînie și de jale,
Tot frunzișul să mi-l scoale,
Că amaru-mi dă tîrcoale
Și mi-e negru și iabraș
Ca boierul cîrcotaș,
Și-i adînc, pustiu și lat
Cît ciocoiul încruntat!

Strigă, inimă, mai tare
Cît vezi luna că răsare

Și jalea-n tine că moare!
Pînă vezi că-ți iese-n cale
Drumul lat, cînd dă de vale,
Și-ntîia rază de soare
Că te-a-mpuns și nu te doare!

Strigă, inimă, mereu,
Să răzbească focul meu
Din tine, unde vreau eu!
Prin pădurea-nfiorată,
Vi[illegible]ol, glasul tău să bată,
Să alunge haita toată
De vătafi și de jivine
Ce te-au fugărit pe tine,
Să se ducă mult și bine!

Duce-s-ar de rîpa lată,
Neagră și împrăștiată,
Duce-s-ar, de s-ar ducea
Peste creste și vîlcea,
Nici să n-o mai văz vreodată!

Ba s-o văz numai cum fuge
Peste miriști și uluce,
Peste văi, peste colnice,
Peste prundul cel de piatră
S-auz cîinii cum mi-o latră
Și flintă să mi-o doboare
Și s-o scuipe cu alice

Peste rîpi, peste cărare,
Cum m-a scuipat ea cu bice!

Duce-s-ar cu-a brînzii zece,
Spulberată-n viscol rece
Cum se șterge noaptea-n zare
Peste tufe și ogoare.
Cînd răsare mîndrul soare
De crește ziua-n lumină
Peste pomii din grădină,
Peste juncul din poiană,
Peste-a rîului năframă,
Peste lan și buruiană,
Peste ochiul din fîntînă,
Peste ciutura cea plină,
Peste carul din șosea,
Peste roib și peste șea,
Peste mîna care-l mînă!

Cîntă-ntr-una, să nu taci,
Să s-auză neam de neam,
La tovarăși și dușman,
La avuți și la săraci!
Între-unii groaza s-o bagi,
Ce-i ferecat să desfaci,
Tot ca viscolul să treci
Peste vadurile reci,
Peste văi și peste munți,
Străbate inimi și punți
Pe sub streașini, pe sub frunți,
Dă ocol pe tot pămîntul
Ca lăstunul și ca gîndul!

Inimă, de-ai vrea s-asculți,
Nu mai plînge noaptea-ntreagă,
Că de dor rămîi beteagă,
Dorul și mai rău te leagă,
Roabă treci prin lumea largă !

Strînge-ți dorul, ți- adună
Și-l crește-n geană de lună
Cum crește noru-n furtună,
Cu toți frații împreună.
Și-apoi spune și răsună
De amar și voie bună,
Că să-i duci mîndrii cunună,
Cîntă cum știi tu mai bine,
Nu de lăcrămi și rușine,
Că te-oi pierde și pe tine !

Du-te, ghiers, la mîndra, carte !
Să te-auză-n miez de noapte,
Fără lacrimă, nici șoapte,
S-auză cît mi-e de dragă
Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă,
Că și-n larmă și-n tăcere,
Cît o fi lumea de largă,
Peste miriști și hotare,
Din oricîtă depărtare,
De-o fi-n cîntic ori scrisoare,
Cît mi-i mîndră și muiare,
Tot o ști ea de la cine
Vine dorul meu cînd vine !

Dar vrăjmașul de-i vrăjmaș,
Că-i hapsîn și e iabraș,

Tu în cale să nu-l lași
Cu inima lui de fiere!
Nu-l slăbi pînă nu piere,
Ci să-l pîrjolești, să crape,
De focul tău să nu scape

Cînd se lasă noaptea mare,
Trece-un flăcăiaș călare
Cu jungheru-n cingătoare
Și cu flinta la spinare
Și de-amar nu se mai plînge,
Doar din ghiers și frunză-i zic

„Dete bruma peste crîng,
Ochii-n vale mi-i arunc,
Flinta pe umărul stîng,
Zeghea-n șa, straița-n oblînc,
Jalea-n inimă mi-o strîng.

Iese lupul în potică,
Bob de ploaie și-o alică,
Bate viscol, frunză pică,
Noapte lungă, ziua mică,
Mor de dor, trăiesc de frică!

Trag flaneaua pe spinare,
Dă de vale caru-mare,
Canci în brîu și-n buzunare,
Murgu-mi cere de mîncare,

Țipă frășcile în zare,
Plouă fagul frunze rare.

Pîndește haita-n cărare,
Poterașu-n trecătoare,
Plînge buciumul mai tare,
Focul cin' să mi-l măsoare
Om sărac, năcazu mare.

Pică și ceața domol,
Acu dorm, acu mă scol,
Tinda goală, nici un țol.
Bat necazurile stol,
Bate vîntul prin ocol
Ipistatu-mi dă tîrcol...
Și-am pus mîna pe pistol...

Și-au fost mulți la număr,
Cu flintă pe umăr,
Cu ghioagă strujită
Și mînă cumplită,
De se aciuiau
Prin verde zăvoi,
Cît se ațineau
Și năvăleau roi,
De cum iscodeau
Că răul ciocoi
În iute rădvan
Trece pe tăpșan
Și-n mîndră caleașca
Lor le pică pleașcă.

Făceau bogatului felul
Zdrelea și cu Mărunțelu,
Și mi-l belea din căruță
Dînsul, Viță Cătănuță,
Ca-și găsi boierul unsul
La mir, cu ghioaga lui Tunsu.
Tăiați, măi haiduci,
Boierii năuci !

Dar peste păduri, de sus, peste munți,
S-au fost ridicat și iobagii crunți,
Și moții muți,
Mulți și mărunți,
Că s-au sculat, mai an,
Cloșca și Crișan,
Și-a urnit un vac
Ursu din Albac.
Dar peste țara toată,
Ca flautu-n furtună,
La Bălgrad [1], cînd i-l frînge,
Osul lui răsună :
Os nescris în rună,
Că nu-i os de domn,
Ci e os de gloată,
Nu-i os de baron,
Nu-i de viță bună
(Nici măcar Șaguna)
Nu-i de nici o viță,
Nici nu e de spiță,
Ci e os de roată,
Care ni se frînge
Peste țara toată.
Grofii mi se-mbată,
Iar iobagul plînge...

---

[1] Alba Iulia.

Amare vremuri, Doamne, de sînge
Amari anii răi,
Mînați, măi flăcăi,
Treceți și prin ei,
Prin anii cei grei,
Mînați și voi, moți,
Izbiți grofii hoți,
Pe grofii cei răi,
Pe negrii cai
Săriți, măi, pe ei,
Din munți Apuseni
Pe grofii icleni,
De pe Arieș
Pe groful trufaș,

Din munți și din văi
Porniți, măi — hăi-hăi !

Of, pupa-i-ar mă-sa reci
Pe toți grofii groși și seci !
Peste munți, peste poteci,
În țară iară de treci,
Vezi haiducii, patruzeci,
C-au crescut, au tot sporit,
Pe bogați i-au năucit.
Că, uite, nu trecu anul
Și-a golit iarăși rădvanul
Unul zis Iancu Jianu,
Și iar au călcat conacul
Haiducii-n frunte cu Iancu :
Văzu boierul pe dracu.
Jupîneasa-și găsi leacul
Și domnița, cu ietacul,
L-a dedulcit pe săracu...

Şi, uite, nu trecu luna
Şi se-aude încă una:
Că Tudor din Vladimir,
Cu pistoale la chimir.
Nu te lasă să dai bir.
Şi dac-ar fi numai el!...
Dar gorjanul cel mişel
A strîns golanii cu el
Şi-a pornit-o la rezbel,
Şi cu puşti, şi cu drapel,
Cu pandurii după el,
Cu pandurii lui nebuni
Care-au fost făcut minuni,
Mînaţi, măi rumîni!
A pornit Tudor război
De-a stat ceasu la ciocoi,
Mînaţi, măi — hăi-hăi!...

Cei ciocoi, ieşiţi din minţi,
Au scos galbenii cu zimţi
De-au cumpărat arnăuţi
Mulţi-avari,
Avari şi mulţi,
Le-au dat straşnici harmăsari,
Flinte, junghiuri, icusari,
Din pungi prinse de şalvari,

Şi-apoi, ne daţi, boieri mari!...

Cînd toţi fraţii cercau să se scoale,
Crîncen bogaţii i-au izbit la moale.
Pe aur l-au vîndut. din chimir,
Pe Tudor, polcovnic de Vladimir,
    Cu mustaţa vrabie
    Şi la brîu cu sabie,
    Cu mustaţa ca fuiorul,
    Căciula ca băniciorul,
    Pe Tudor răzbunătorul,
Polcovnic din marea Rusie,
Tăiat la Goleşti pe moşie.

Dar în acel loc un-nalt stejar creşte.
Şi furia lui Tudor în el mai mocneşte.
Că uneori, pe seară,
Cînd îi freamătă frunzele-n vînt
Şi mărunt se-nfioară,
Stejaru-l simte pe Tudor trecînd,
Tropotînd cu pandurii prin ţară.

Tăcere de moarte şi jale
S-a-ntins de-atunci, ţară, pe plaiurile tale.
    Prin tăceri şi osînde,
    Prin aşteptări şi pînde,
    Prin apriga viaţă de cîine.
    De ieri pe azi,
    De azi pe mîine,
    Din griji şi necaz.
    Cu jugu-n grumaz,
    La marii boiari
    Vedea-i-aş în pari,
    La cei arendaşi.
    Tăiaţi vedea-i-aş...

. . . .
. . . .

Ca din biciul plesnit în obraz,
O urmă, o crîncenă urmă rămîne

Cum urlă spre noapte un cune
De ieri către mîine,
Așa cum se coace tăcerea-n cuvinte,
Și gîndul tot crește-n tăcere,
Ca fagurul plin nu de miere, ci fiere,
Așa rabdă norodul ; și-și tot aduse-aminte.

Din fier și sudori
Bate alte flinte.
Din bice-ndurate
Alte ghioage bate

Și precum alți sori
Nasc în ceruri caste,
Trecînd călători
Pe orbite vaste;

Peste alte zeci și zeci de ani,
Din Apuseni și pînă-n Bărăgani,
Cînd alți prunci au crescut din pruncii orfani,
Cum dintr-același pămînt, o altă holdă
Crește o mai plină recoltă,
Mai afundă zace,
Mai cruntă se coace
O nouă revoltă,
Mai aprig șerbi ardeleni
Se scoală din Vidra-n Cîmpeni,
Și lovesc în veacul strîmb

Din Abrud la Săcărîmb,
Mai tulburi ca valul crescînd,
Pînă cînd
Trec ropotînd,
Tropotînd,

Pe drumul Feleacului
Trece oastea Iancului.

Cu mai strunit necaz,
Poporul cel treaz,
Dus de Popa Șapcă
Lege ca să-și facă,
Plesnește-n Izlaz,
Dă țării ucaz.

Ci iară și iară
Ciocoiu-și abate urgia pe țară,
Și o altă noapte
Aripa-și abate,
O noapte mai noapte
Decît orice noapte...
Sub aripa ei,
Sîngeroase fapte,
Fapte de mișei,
Alelei, alelei !...

Numai uneori,
Ca fulgeru-n nori
Luminînd prin noapte,
Prevestind furtună,
Se-adună,
Răzbate

907
Spre viață din moarte,
Din noapte spre zori
(Cum trec prin amintire anii viitori)
Se-abate
907
Și strînge ai țării feciori.

—

În astă grea noapte,
La capăt de veac,
Sărac cu sărac
Se adună iară,
Poporul, în șoapte,
Și-n putreda țară
Iar zumzăie toba,
Surd, sus, prin Moldova,
Și-n munți tot mai cîntă
Fluierul Iancului,
Jalea cea frîntă
Și visul iobagului,

Îndemnuri prin țară mai vin, se mai spun
Și de la Bălcescul pierit în surghiun
Și de la Poetul ce-a murit nebun...

1 9 0 7

...Din primăvară pînă-n toamnă

I. L. CARAGIALE

Cum chiar dintr-a lor carne golanii dau mîncare
păduchilor ce-i rod,
Hrănesc mii de pălmași pe toți ciocoii grași, călări
peste norod;

Rupţi, chinuiţi în chingi, supţi, şi mînaţi de bici,
desculţi prin ger şi glod,
Acelaşi crunt destin, potrivnic şi hain, îi poartă-n
trist exod.

Dar amar, de venin, lins-prelins cîte puţin, le
urcă-n gît un nod.
Cum orice lucru spune tot rînduiala firii :
Cum nencăputa mare îşi trage peste ţărmuri,
La ceasul hotărît, lichidele ei cărnuri,
Cum în păduri aşteaptă şi nimfa şi satirii
Un Cupidon să sune din flautul iubirii,

Cum muma poartă prunc, şi norul poartă ploaie,
Cum vrea pămîntul apă, setos, după văpaie,
Cum ploile se suie cu seva prin tulpină,
Ca iarăşi să ajungă, prin frunză, la lumină,

Ori, cum din codru creanga spre ceruri se avîntă,
Şi urce ca-ntr-un braţ o răzvrătire sfîntă,
Şi chiar din lemnul ei, o prea dibace mînă
[illegible]re îşi va face, ori cumpănă-n fîntînă,

[illegible] poarte răzbunarea prin lume, fără preget,
[illegible]ca să-mpungă cerul în ţîţe, ca un deget,
[illegible]nd aceeaşi apă havuzelor din nori,
[illegible] roce limpezită, s-o dea la călători,

[illegible] frunza poartă scrisă în verzile ei palme
Destinul cui, de mult, sub rădăcini îi doarme ;

La fel o seminție ce stăruie de ani,
Neîncetat sporită cu oamenii sărmani,
Statornic, purtătorii de tot mai mari poveri,
Cei hăituiți de poteri, lăcuste și guzgani,
Cei pentru care astăzi e un același ieri,
Ca un destin ce suie, lunar, pe fruntea lor,
Să fie schingiuiții și robii tutulor,

Însă cînd vita, pomul și totul ce se vede :
Și apele, și cerul, și munți și codru verde,
Dovadă dau că urcă din moarte către viață,
Cum după noapte, vine o altă dimineață,

O soartă-i, se vede, ce prinse pămîntul de toarte,
Doar omul să-l poarte din viață spre moarte,

O mult dușmană soartă,
Vrun aspru Dumnezeu ;
Ci împotriva ei, mereu,
Tauri în zăvorîta poartă,
Bat toți flămînzii neamului meu.

Și cum crește mare pîinea-n vis, de foame,
În constelații, pogoane și vagoane,
Mare cît roata,
Cît claia de mare,
Așa pîrîie-n visul lor poarta
Și crapă rodul vremii viitoare.

Că țăranii de la țară
Nu au iarnă, nu au vară,

Vite, doar, sînt, de povară,
De bătaie și ocară,

Frunză deasă, frunză rară,
Robi ciocoilor din țară,
Din toamnă în primăvară,
Robi jnapanului boiar,
Din Faur pînă-n Brumar,
Frunză rară de mărar...
Și-apoi, pînă cînd
Să tot stea gemînd ?

Culegeți, ciocoi,
Acuma, și voi.
La ceasuri mai noi
(Ceasuri de apoi)
Roadele prea coapte
Alor voastre fapte,
Cîte-ați sădit cu lăcomie
În săraca Romînie !

Și dumneatale, cilibie
Jupîniță și cocoană
Mîndră, precum ești,
Ori mărită Doamnă
Trasă în calești,
O să-ți amintești
Spurcatele fapte,
Și tot suptul lapte,
Și fiece toană
Din zori pînă-noapte,
Din primăvară și pînă-n
toamnă,
Veleatul 907.

Noi vrem pămînt...

G COȘBUC

An de an, rînd pe rînd,
Țăranul flămînd
A răbdat, lucrînd,
Lacrime vărsînd,
Sînge lepădînd,
Visul legănînd,
Pînă cînd, zăcînd,
S-a legat din gînd
(Sămînță pe vînt)
Visul de pămînt.
S-au sculat atunci
Cu toții, pe brînci,
Din bordeie-adînci,
Din rîpe și stînci,
Cu căciuli și țurci,
Cu bătrîni și prunci,
Cu care și junci,
Cu coase și furci,
Pe jos, de-a-n călare,
Cu ghioage, topoare,
Feștile, amnare,
Flinte la spinare,
Cu greble, junghiere,
Copii și muiere,
Cuțite, satîre
Ciocane, custure,
Furcă și săcure,
Din lan și zăvoi,
Din tîrla de oi,
Din carul cu boi,

Cei flămînzi și goi,
Mînjiți de noroi,
Sleiți de nevoi,
Se strînseră roi
Și-au pornit șuvoi
În crîncen război
Spre curți de ciocoi,
Cu aprigi dulăi,
Ca taurii, răi,
Mînați, măi — hăi-hăi !...
Singuri-singurei
Erau numai ei,
Cei de sînge uzi,
Fără călăuzi,
Sculați căscăunzi
Să-nfrunte doar ei
Ciocoii mișei.

Și ce mulți mai sînt !
Ca aduși de vînt,
Cîți nu-s nici în gînd,
Nesfîrșit curgînd
Și vin rînd pe rînd ;
Ciocoiul, nicicînd
Nu le-ar da de fund
Și nici Duhul Sfînt.
Și toți vor pămînt.
Și grozavi mai sînt :
Toți nătoți,
Pîrliți,
Zburliți,
Păroși,
Flocoși,
Furioși,
Zdrențăroși,

Cioturoşi,
Noduroşi,
Bărboşi,
Fioroşi,

Zănatici,
Bezmetici,
Strîmbi,
Uriaşi,
Ciolănoşi
Şi frenetici,
Cu copilaşi
Cu petici,
Cu ţapi
Şi cu seceri,
Au dat drumul cumplitelor treceri,
Şi din munţi pînă-n văi
Au răsunat chiote, au jucat pălălăi,
Au răcnit răi dulăi,
Au pocnit căpriori,
Au zbucnit stol de ciori
La conacele celor ciocoi...

Mînaţi, măi — hăi-hăi !...

Atunci plesnea parcă întîia oară
Cum plesneşte coptura dintr-un buboi
Balta stătută ce domnea peste ţară
S-a revărsat în puhoi
De sînge şi puroi.

După ani de ocară,
Mujicii din țară
Au plesnit boiaru-n obraz
Și-au tăiat prin balta țării, iaz,
Iaz fără zăgaz.
Iaz roșu de sînge a curs
Peste țară, de jos pînă sus.

Dar cei cu averi,
Amarnici boieri
Ce stau în palate,
Au adus armate
Cu puști încărcate,
Mulți viteji ostași,
Feciori de clăcași,
Și le-au dat porunci
Să tragă în slugi,
Să-și culce pe brînci
Pe moși și pe prunci,
Pe mume, muieri.

Iar cei cu averi
Bătînd din picior
Priveau din pridvor
Clăcașii cum mor
La porunca lor.

Of, măi frați și veri !...
Că cei cu averi
Chemaseră-anume
Pe cel ce-avea nume
Chiar din neamul lor :
Averescu-i spune.

De-averi păzitori,
De neam robitor,
Călare pe cal,
Mare gheneral
Anume croit
Ca să fi păzit
Averile lor,
Călău de popor,
De averi pîndar,
Țeapăn ghinerar
De-avut ciocoiesc,
De neam Averesc.

Cui a vrut pămînt
Plumb dă, și mormînt ;

Cui a vrut dreptate,
Tot plumbi și granate ;
Cui vrea trai mai bun,
Ghiulea-i dă, de tun.

Ghiulea au, iară, de gleznă,
Cei ce robesc în beznă,
Iară și iară,
La ei în țară,
Pălmașii-s sluge-n Romînia dulce
Că veni Averescu să-i culce.

Cădeau răcnind, cu brațele deschise
Ca răstigniții de pe cruce,
Cu ochii tot căscați spre nemplinite vise
Cînd pe cămăși apusul pornea să le usuce

Mari trandafiri de sînge
Și purta peste cîmp fumul conacului,
Obida cea frîntă și jalea săracului...

Dar din sîngele lor
Și focurile-aprinse pe zare
Boierii mai văd din pridvor
Cum tremură, sus, ca un nor,
O roşie flamură, călăuzitoare.
Pe cerul încruntat de fum şi dogoare
    Iată, o altă
    Stea, mai înaltă
    Mai vie răsare :
    Steaua clasei proletare...

. . . .

CÎNTECUL AL DOILEA

CÎNTECUL DE DRUM

...Și-ncet groholeau : — „Nu ne place,
Alt cîntec să cînţi, măi ortace !"...

M. BENIUC

Spuneau : încă nu-i vremea să-ncep aceste
cînturi
Strigate-n drumul mare şi-n cele patru vînturi,
Aceste cînturi ale deplinei libertăţi
Spuneau să le amîn mai bine pe-alte dăţi,

Cu glasul lor în șoaptă, cu gesturi moi, de popi,
Mă sfătuiau deștepții slugarnici și miopi
Ai căror ochi și simțuri de ieri văd, pînă azi,
Dar nu zăresc pădurea de crăngile de brazi.
Spuneau că nu e vremea să-ncep încă să cînt :
Tăcerea se respectă cînd stăm lîngă mormînt !
Și la mormîntul țării, știu, cîntecele mele
Păreau prea zgrunțuroase și poate prea rebele
De-ar fi zbucnit în plina, tihnita sindrofie,
Precum un cal necheazăîntr-o sufragerie.
O, țara mea pe-atuncea, atît știu să fie :
O largă, primitoare și lîncedă cuhnie
În care cu alai și trîmbiți ospătează
Toți cei cîți o vîndură, toți cei care-o trădează ;
De-aceea și ospățu-i mînjise doar pe rît
Și chef n-aveau de chef, și totul le sta-n gît,
Mai tare se umflară în putrede viscere
Dar n-au prins vlagă-n oase, în trup nici o putere
Și din ce se-mbuibară, mai mult pofteau a cere.

O, nu, așa ospețe n-au fost de bucurie,
Ci praznic fără cîntec și fără veselie,
Ospățul mut, posac, al lungii-nmormîntări,
Ce-l încingeau stăpînii la capul bietei țări.

Ei, nu ! Crăpați ! Degeaba !
Nu-i chiar ușoară treaba,

Nu s-o întinde toată pecinginea-n hotare,
N-aveți să prăznuiți dorita-nmormîntare

Cît mai cercam în piepturi un cînt de drumul
mare,
Cît mai ţineam săcurea, ascuns, lîngă pieptare,
Ca s-o izbim în hoardele verzi, năvălitoare!
Dospeau răscrăcăraţi în şele, groşi, călări,
Noii veniţi şi vechile, grase lipitori,
Voiau să-i fie ţării, prin veac, stăpînitori
Ei, cei slugiţi de slugi, tocmiţi de vînzători ;
Ei, care neputinţa-şi mascau doar cu minciuni,
Cu osanale spaima, şi groaza-n plecăciuni,
Ei, care tot spuneau, în zeci şi zeci de rînduri,
Că nu e încă vremea să-ncep aceste cînturi !...

Ci-n pofta lor hulpavă, într-una nesătulă,
Li se părea că jertfa şi plata nu-i destulă ;
Ne-au despuiat, deci, ţara şi au cernit-o toată,
I-au smuls din curţi bărbaţii, flăcăii de la vatră,
Şi i-au zvîrlit cu arma, să moară, să se bată
Şi să lovească-n ţara cea mare şi vecină.
Pentru duşmane pofte şi-o duşmană pricină,
I-au pus casapii negri pe-ai patriei feciori
Ca să izbească-n ţara de liberi muncitori,
Mi-au pus flăcăii ţării care-mi zăcea de moarte
Ca moartea lor din suflet s-o ducă mai departe
Şi peste noi hotare şi seminţii să poarte
Otrava lor cea verde şi rîvnele deşarte
Şi ne-au mînat ostaşii, cu lanţuri de grumaz,
Să-şi rătăcească paşii din Prut în Caucaz,
Smulgeau din carnea ţării jumate din Ardeal
Şi ne-arătau duşmanul părelnic în Ural,
Ne-a azvîrlit atuncea stăpînul cel vremelnic
În cea mai surdă noapte şi-n negru întuneric.

SE AUDE UN CÎNTEC

Noaptea este foarte rece;
Iar afară-un călător
Prin furtuna nopții trece,
Intonînd cîntări de dor

D. BOLINTINEANU

Dar parcă prin noapte
Și printre năcazuri
Foșnesc niște șoapte
Și scrîșnite glasuri.

Pare că, neunse,
Scîrțiiră roți,
Si viscol pătrunse
Ferecate porți.

Parcă nori, pe cerul
Lînced se adună,
Și-și trage hangerul
Fulgeru-n furtună.

Parcă e un freamăt
Nelămurit încă,
Ori cîte un geamăt
Din locuri de muncă.

Parcă in privirea
Oamenilor trece
Uneori sclipirea
Ca de bardă, rece,

Iar cine păzeşte
La toate aceste,
Oricît se căzneşte
Nu le dă de veste.

C-au pornit destui
Crîncenii pîndari,
Pe cei nesătui
Şi bogaţi domni-mari

Să-i păzească bine
Ca să nu audă
Vorbă de ruşine
Sau vruna mai crudă.

Izbiră atunci
Crîncenele fiare
În muieri şi prunci
Şi-au dus la-nchisoare

Lovit în obraz
Şi legat în fiare
Bărbatul viteaz ;
Şi-n chinuri amare

Au vrut să-i doboare
Pe cei ce sculară
Clasa muncitoare
Cu întreaga ţară :

— „Hei, dar cine-i, cine
Care nu sta bine ?!'
Cum de nu-i rușine
Și mi se aține
La burțile pline,
La curți cu festine,
Cine vine, cine ?..."

Că pe sub pămînt
Și-al lunii veșmînt,
Pe sub zi amară,
Sub ceasul de seară,
Sub noaptea fecioară,
O pasăre zboară,
Pasăre din pom,
Or' e glas de om ?'
Parc' un pas de om
Ca trezit din somn
Supără pe domn...

La porți ferecate
Oare cine bate ?
Or' roiesc tilhari
La curțile mari ?
Cine merge-n șoaptă
Din poartă în poartă ?
Cuvînt cine poartă
Că țara nu-i moartă ?
I-auzi — ce s-auzi !
E vara prin duzi,
Or' mugurii cruzi
Au pocnit lehuzi,
Or' prin cucuruzi
Ce foșnet auzi ?'

Trec stoluri de sturzi...
I-auzi — nu-i auzi ?
Tu, ce nu asuzi
Și n-ai ochii uzi,
La ce stai ursuz
Cu ceilalți mofluzi ?
I-auzi, nu i-auzi ?
Doar n-ați rămas surzi :
Trec ai voștri juzi...

Dar ce este, ce s-a-ntîmplat ?
E-un cîntec ce v-a supărat ?
E-un cîntec ce nu sună bine ?
E-o vorbă ce, poate, nu place,
E-un grai ce-ar părea de rușine,
Sau ce neplăcere vă face ?

Dar cîntecul acesta nu-i mîna care-l scrie,
El crește dintr-o surdă și tainică tărie ;
Cum colțul ierbii crude răzbește-n primăvară,
El suie din durerea care mocnea în țară :
Ca tot ce-i astăzi liber și viu, el s-a născut
Din luptele prin care poporul a trecut.
Dacă-mi întorc privirea prin timp, de zeci de ori
Văd tot mai deasă oastea de aspri muncitori,
O văd crescînd prin vremuri, într-una prigonită,
De-atîtea ori înfrîntă și tot mai strîns unită,
De parcă-ntreg tributul de sînge și de moarte
Poporul îl adună și-l duce mai departe,
Trecînd mai vie torța spre zările albastre,
Cu Horia, cu Tudor, Bălcescu, marea oaste
Ce poartă steagul roșu în vremurile noastre.
Cu fiecare clipă de oarbă împilare.
Mai neclintit e zidul armatei populare ;

Dacă i-au ars cu fierul, dacă i-au tras pe roată,
Mai aprigă-n urmași, voința lor se-arată,
Așa precum stejarul cel sănătos nu moare,
Ci retezatul trunchi hrănește noi lăstare,
Așa crește-ntr-una mai tare,
Mai dîrză, mai biruitoare,
Mai aspră, mai făr' de crutare,
Mai mută, mai răzbunătoare,
Din sate-n orașe,
Din orașe la sate,
Peste pofte iabrașe,
Peste vreri spulberate
Din hotare-n hotare,
Marea, străfunda, neînfrînta mișcare
A clasei întregi muncitoare.

Cuvintele-i, șoaptele, pasul,
Dau țării măsura și glasul.
Prin ele se-apropie ceasul,
Prin ele sporește mai vie
Nădejdea în vremi ce-au să vie,
Mai nebiruită, tot crește
În inimi, mai vie rodește
A patriei sfîntă nădejde.

Sărmană -mpilată Romînie !
Prin ei ai să ieși din robie...
Cînd unul cuvîntă,
În el sînt o mie.

Hai, cîntă,
Hai, cîntă, Ilie !
Cu glasu-ți dărîmă

Să nu mai rămîie fărîmă,
Să nu fie urmă
Din crîncena ta pușcărie !

Hai, cîntă,
Hai, cîntă, Ilie !
Că ziua cea mare-o să vie

ÎNTOARCEREA ACASĂ

De-atunci, cînd străbăturăm răsăritene stepe,
Știam că noua vîrstă a patriei începe,
Iar cîntecul cel liber, al vremii viitoare,
Puterea lui și-a tras-o din Soarele-răsare,
El unda nu-și coboară din veștede Olimpuri,
Ci suie din povara a zeci de anotimpuri,
Cum din durerea țării și împilarea ei
Își trase rădăcina cu și mai mult temei.
O lege e : oricîte-ncercări, cît de amare,
Odată biruite, se schimbă-n sărbătoare.

Nu, țara mea de-atuncea, robită și prădată,
Sufletul meu cel tînăr n-a plîns-o niciodată.
I-am ascultat doar vuietul pădurii
Și am pornit cu el să mă înfurii,
Pe cerul toamnei i-am privit cocorii
Și am văzut cum i se-ntorc feciorii,
Am auzit prin tîrguri și prin sate
Aripa libertății cum se zbate,
Ori am lipit urechea de pămînt
Și auzit-am caii tropotind :
Veneau acasă cei de mult plecați,

De roşia armată răsculaţi,
Cu ea veneau, să puie rînduială
În ţară, şi să ceară socoteală
Graşilor stăpîni
Cu aur pe mîni,
Stăpîni de iobagi,
Cu banii-n dăsagi,
Stăpîni de cirezi,
De fabrici, livezi
Cît pe ţară vezi,
Şi jefuitori
Pe-a ţării comori,
Stăpîni vînzători
De grîne şi oi,
Vite şi oloi,
De aur şi gaz,
De peşte din iaz,
De vaci din izlaz,
De păduri şi turme,
Nu le-aş şti de urme !
Şi mai erau ei,
Ciocoii mişei,
Negri vînzători
De-ai ţării feciori ;
Vindeau la porunci.
Pe-ai patriei prunci,
Dădeau la mezat
Flăcăul legat
De mîini şi picioare
Nemţeştilor fiare
Ca să-l puie-n fiare
Şi peste hotare
Să-l arunce-n moarte,

Vîntul să mi-l poarte
De casă departe,
Ori să mi-l ıngroape
Doar prunduri de ape.

Așa rîvneau negrii stăpîni
Lanțuri cînd ne-au pus de mîni,
Așa au vrut și-așa visară
Să călărească peste țară...
Dar prin fiii lui, poporul
Știu să afle adevărul,
Cînd mîini le-au întins, frățești,
Ostile muncitorești,
Cînd au pornit-o-mpreună
Pe Hicler să mi-l răpună,
Pe Hicler și toți ai lui,
Pe slugoi și nesătui.

Pornit-au ostile, ca vii corăbii,
Cu flamuri roșii, lucitoare săbii,
Ca să ridice țara din cenușe,
Mînară tancuri, luară-n mîini catiușe...
A fost atuncea marea sărbătoare
A primei noastre oaste proletare,
Ce renăștea voința strămoșească
A oastei de panduri, vladimirească,
Pe cînd intram în vechile hotare
Cu forțele armatei populare.

S-or spune încă multe de pe-atunci...
Cum bolșevicii-i sărutau pe prunci,
Cum tuturora ne-au întins o mînă
Prietenească, blîndă, nestăpînă,

Dar care pumnul și-l schimba-n ciocan
Cînd alungau pe vînatul dușman.
S-or spune încă multe de pe-atunci...
Cînd străbăturăm șesuri, munți și lunci,
Cînd toți îngenuncheații se sculară
Să-și stăpînească libera lor țară.
Cînd s-a urnit poporul ca un val,
Din Bărăgan și pînă în Ardeal,
Să-ntîmpine în strai de sărbătoare
Armate roșii eliberatoare,
Și cerul se umpluse de scîntei
Ca snopii, dînd lumină peste țară.
Atunci, în August, douăzeci și trei,
Cînd toamna am schimbat-o-n primăvară.

DRUMUL MARE

Allons, drumul ne stă-nainte!

WALT WHITMAN

Pămîntul țării l-am umblat ades
Din munții vineți pînă-n linul șes,
Din piscuri pînă-n galbene ogoare —
Văd țara nouă cum se-nalță-n soare,
Liberă azi și înfrățită-n muncă;
Furnale roșii văd cum își aruncă
Tulpinele, ca plopii, către cer,
Curg din cuptoare tonele de fier,
Largi, albe case cresc peste ruine,
Pe șine de oțel merg trenuri pline
De muncitori, cu fețe luminate;
Din tîrguri pînă-n sate depărtate,
Un freamăt viu al muncii o străbate.

Te-am revăzut, o, țara mea cea dragă,
Născînd din umilință și din jale !
Poporul tînăr, vîrsta lui întreagă
Toate le văd pe drumurile tale,
Un sînge proaspăt care-ți curge-n vine
Ca o putere străbătînd prin tine.
Roșii clădiri pe care-i încă udă
O tencuială reavănă și crudă,
Și care-n trupul lor adăpostesc
Prunci fragezi, ce într-una gînguresc
În limba lor de vis, nelămurită,
O tinerețe cu a ta-mpletită.

O, țara mea, cea plină de minuni !

Văd munții-nalți, cu albele cununi,
Și dealuri viorii ce-și moaie-n zări
Spinările, ca valul unei mări,
Zăresc pe coaste turmele rotunde
Ca albe pietre semănate-n munte,
Și văd cum se ridică la picioare
Păduri de sonde, iuți funiculare,
Uzine mari ca niște stupi vuind,
Văd pînzele de apă ce se-ntind
Pe șesuri largi, pînă-n albastra mare,
Purtînd pe ele negrele vapoare,
Pe rîuri, plute, bărcile gingașe,
Și peste tot, în tîrguri și orașe,
Cum alte dăți își aprindeau pe culmi
De strajă, focuri, aprigii străbuni,
Cît ochiul poate să cuprindă-n zare,
Steaguri ca flăcări pîlpîie în soare.

Cu fiecare zi totul sporește-n tine,
Și-n fiecare seară îți sînt pline
De cîntec drumurile toate,
De oameni hotărîți, ce știu să poarte
Alături de unelte – ciocan, firez, mistrie –
Gazeta lor iubită-n care scrie
De tot ce-au biruit în munca lor,
Al cărei rod se-mparte tutulor.

Trecui ades prin vechea Romînie!
Nicicînd n-a fost mai tînără, mai vie...!
Și-atunci, dogoritoare, mă cuprinde
Muta mîndrie, aprigă, fierbinte,
Cînd merg cu mii de oameni împreună
Care clădesc Republica Romînă.
Doar azi, umblînd pe drumurile tale,
Descoperim adevărata cale,
Și-abia acum, prin tot ce-am îndurat,
Eu, fiul tău mă simt cu-adevărat.

Un cîntec drumurilor țării dară!
Acestor drumuri nesfîrșite, largi,
Pe care le străbat ca-ntîia oară
Ca să ajung la toți care mi-s dragi,
Acestor drumuri ce străbat podișuri,
Pasuri de piatră, cline și prundișuri,
Un cîntec pentru drumurile-aceste
Pline de tineri, de bărbați, neveste
Și de copii ce-ntîmpină cîntînd
Drumeții, care singuri nu mai sînt.

Un cîntec, dară, pentru fiecare!
Un cîntec să-nchinăm drumului mare

Pe care trec răsunătorii pași
Ai liberilor, tinerești ostași,
În cîntec străbătînd întreaga țară,
Ca solii vestitori de primăvară,
Ca o deplină, dreaptă chezășie
Că munca ei, a ei are să fie!

Putem privi de azi-nainte, fără teamă.
Dar ochiul, ca și gîndul, prin larguri îmi
cuprinse
Mai îndelung, din toate, mai cu seamă
Negre cîmpii bogate și întinse,
Pline de lanuri galbene, voinice,
Cu legănate coame, grele-n spice,
Ca niște valuri largi, unduitoare,
Ce-au preschimbat pămîntul într-o mare.
Din fruntea lor, ce legănat se-nclină,
Din snopii strînși ca urșii peste cîmpuri,
Din foșnitoare săbii de porumburi,
Din toate crește pîinea unanimă,
Asemeni unui sînge ce străbate
Prin nevăzute fluxuri și artere,
Dintr-ale patriei adînci viscere
Pînă în piepturile noastre toate.

Aceste lanuri — țara mea ! — bogate,
Ce ani de-a rîndul ți-au tot fost prădate
(Aceste lanuri care, se-nțelege,
Acum, în August, le vom culege),
Le-aud prin vară cum se-ntorc la tine
Ca roiuri cîntătoare de albine.
În cruda lor strălucitoare salbă,
Prin blonde spice-n care crește-o nalbă,
Prin zveltele armate de porumb

Se leagănă aprinşii maci de cîmp,
Anume parcă spre a da de ştire
— Roşii drapele-n paşnică oştire —
Cît sînge a vărsat acest popor
Ca să-şi întindă dreapta-i stăpînire
Pe strămoşescul, liberul ogor.

Ţi-e trupul greu de roade, ţara mea,
Eşti ca o mumă tînără, voinică,
Dintr-ale cărei braţe se ridică
Iubirea care biruie în ea.
Şi astăzi, toţi cîţi te străbat pe tine
Cu braţele de grele scule pline,
Toţi s-au născut din truda, din visul de
mai bine,
Pe care zeci de ani, neîncetat,
L-ai plămădit cu fruntea în ruşine
Ca să ţi-l smulgă hulpavul argat
Al zecilor de asupriri străine.

Dar astăzi, fiii tăi se-ntorc la tine.
De-a lungul tău, ei vin, nebiruiţi,
De prin oraşe, cîmpuri şi uzine,
Ei sînt aici, cu tine contopiţi,
Cu viaţa lor veniţi ca să-ţi păzească
Întreaga-ţi viaţă liberă-n lumină ;
Şi ceasul încercării de-o să vină,
De-or vrea năvălitorii să lovească
Şi să-ţi prefacă trupul în ruină,
Atunci,
din văi, din făbrici şi din lunci,
Din lanul greu ce-n spice te-nveşmîntă,

Din viața-ntreagă care-n tine cîntă,
Poporul tău, sculat să te păzească,
Cu brațul pe unelte, pe arme și pe
pluguri,
Din roșii maci va ști să-i pregătească
Dușmanului, și mai aprinse ruguri.

Bălcești, august 1951

LACRIMI

Dacă te naşti mereu spre a te sparge
Strivită într-al pleoapelor tighel,
Din ce adînc lumina ta îşi trage
Sclipirea, diamantului la fel ?

Speranţe moarte, rîvne ce se-ascund,
Tăcute doruri, vorbe nenăscute,
În apele cristalului rotund
O clipă doar veţi străluci tăcute.

Fluid sicriu ! Cadavrul cîtor vise
Îl leagănă o lacrimă şi moare,
Doar cît scînteie-n negrele abise
Prin bezna cărnii, steaua căzătoare.

Nu vă iubesc, o, lîncede cleştare,
În care duhul faptei n-a premers,
Dar ştiu adînca bucurie-n care
Cu ochii-n lacrimi, vezi în univers.

ARS POETICA

Maestrului EMIL ISAC

„Din inimă să-ţi fie versul rupt!“
Aşa mi-ai spus (şi-mi spui) ca o dojana,
Iar eu de-atunci mă strădui să mă lupt
Să leg cu el a inimilor rană.

Şi tot rîvnesc mereu ca poezia
Să-mi fie cîntul clar şi legănat
Pe care-n zori îl spune ciocîrlia
Peste-un pămînt din somn abia sculat.

Cînd însă văd un om nepăsător
Pe lîngă cîţi trudesc pe-acest pămînt,
Eu versul meu, atunci, mă simt dator
Ca pe-un cuţit în inimi să-l împlînt.

PÎINEA

Vezi cum din geana serii şi-al nopţii prag răsare
Dintr-un drapel de vise, reînnoitul mîine
Sub roşul sîn al lunii, plutind pe larga zare !
La fel se rotunjeşte din apă, humă, sare,
Eternul legămînt al lumilor în pîine.

N-o pomenesc în cîntec aezi, nici pergamente
Ce spun de arme, scuturi, cetăţi, năvălitori,
Dar urma ei rămasă prin vîrste şi unelte,
Ca soarele răzbeşte printre nori
Cînd scapără-n tăişul oţelului fierbinte
Al plugului ce scurmă bucate-n oseminte.

Zac scufundaţi prin timpuri călăi, tîlhari, corăbii,
Sub viscole de gheaţă ori lîncede liane,
Dar zi de zi sculară tăcute, calme săbii,
Armatele ţepoase de spice, printre vrăbii,
Cînd oameni aplecaţi pe-ntinse bărăgane
Tribut plăteau, de sînge, pîinii cotidiane.

Şi a crescut cu vara din ochii lor senini,
Ploconitorul vis al grînelor bălane,

Foșnindu-și mătăsoase mustăți de mandarini
Din care-au curs șiroaie sub mari treierătoare,
Grăunțele, ca rîuri de ploaie și sudoare.

Nimic din visul lor în pîine nu se pierde
Și cînd în jurul mesei, sub geana lămpii trează,
Cu arsele lor palme prind coaja să-i dezmierde,
Popoarele întregi de muncitori semnează
Pactul solemn al păcii și al frăției lor
Adînc dospind prin pîine un secol viitor.

MATERNITATE

Priveam aceste țări, aceste spații
Cuprinse-ntr-ale mărilor hotare :
Maternul pîntec, după lungi gestații,
Le-a împînzit cu neamuri și popoare.

Prin ani de beznă, de nădejdi și lupte,
Omul avu alăturea de el
Iubita zveltă, fața mumei suptă,
Adînc îndemn spre luminosul țel.

Ca muma peste leagăn așteptînd
Să-și vadă pruncul înălțat în soare,
Femeia poartă-n gestul ei și-n gînd
Toată chemarea lumii viitoare.

PRUNCUL

El vine de departe : nouă luni
S-a tot zbătut în lupte, nevăzut,
S-a smuls ca o furtună de pe culmi
Spre un tărîm necunoscut.

Dintr-o nădejde s-a născut — şi-un vis
Fiu al iubirii pline şi carnale,
Zile şi nopţi muma-l ţinu închis
Sub pieptul ei, ca sub un scut de zale.

Văzuşi minunea ? Ţi se pare simplă
Cînd doarme-n faţa ta întins în perne ;
El a-nvăţat fluida vremii limbă
Numai pe ceasul inimii materne.

Acuma ochii lui ca într-o carte
Citesc miraţi, iar fruntea lui învaţă
Obrazul tău, pămînturi, pomi ; desparte
Ziua de nopţi şi soarele de ceaţă.

Privește-l ! Poate să te vezi în el
Cu anii tăi trecuți, iar cei de mîine
Sînt scriși în carnea lui ca spicu-n pîine,
Ca-n străveziul sînge, un drapel.

Privește-l ! El e universul mic :
Planeta-ntreagă pentru el rotește,
Stele și sori în ochi îi oglindește
Să crească-n el un vrednic bolșevic.

TÎMPLARUL

Stau aninate-n cui uneltele sărace
Și le cuprinde umbra din unghere :
E meşterul plecat, e ostenit sau zace
Bătrîn și părăsit, ca sculele stinghere ?

Dar liniștea, aici, nici ea nu e pustie
Printre fireze, tesle și săcure,
Așa cum dintr-o largă și veche panoplie
Răzbat mistreți şi foşnet de pădure.

LĂUTARUL

Lui GEORGE ENESCU

Cu spiralatu-i vîrf, vioara pare,
În pieptul lui, un semn de întrebare.

O mpunge-arcuşul ca o codirişte:
În juru-i, timpuri, spaţii prind să mişte.

Şi cum se zbate roşia lăută
E-o aripă din pieptul lui crescută.

PRO PACE

Sîntem aici, prieteni, împreună !
E lungă toamna, ziua a fost bună.
Nici unul dintre noi nu e stingher,
Mereu clădim cu brațe tari, de fier,
Noi roade-n roșul nostru emisfer.

Corabie din largul zării-ntoarsă,
Octombrie bucatele-și revarsă,
Brăzdează plugul negrele hectare,
Înalte hornuri fumegă în soare
Și înfrățită țara laolaltă,
Prin voia noastră, normele își saltă.
Grăuntele de ieri acuma-i pîine
Și-n pruncii cruzi, dospește noul mîine.

Sîntem aici, prieteni, împreună
Sărbătorind a muncii grea cunună,
Păzind în fructul ce adînc se coace
Tot prețul vieții cucerită-n pace.

Dar soarele pe roșul măr așterne
Lumina lui. Ci în adînc, un vierme

Bălos și alb, cu grasă lăcomie,
În carnea crudă cearcă o chilie.
Din tot ce fuse rîvnă și sudoare
Care să urce-n vîrste viitoare,
Din toamna de lumină și de miere,
Alt emisfer venin avu — și fiere.

Și-acolo-s pline roadele, bogate,
Osîndă e munca, din ea cresc grenate,
Țărîna și pomii ascund pe sub frunze,
Rotunde, umflate și grele obuze,
Cu pîntecul rece, din care-au să iasă
Stafiile morții, în cîrje și coasă.
Așa cum la noi e cules printre vii,
Tributuri de sînge dau vechi seminții.

Vezi galbene popoare luptînd pe metereze
Ori neamuri de cacao în sate indoneze,
Bărbați cu pielea neagră, legați în grea osîndă,
Urcînd prin aspre cazne a băncilor dobîndă:
Din Anzi și Pirinei se mai aud smucind
Noroadele în lanțuri, pînă-n semețul Pind...
Ei toți sînt frații noștri, tovarăși! Ei așteaptă
În ora care bate, semnalul vremii, coaptă,
Să urce-n fruntea lumii nămiaza cea mai dreaptă.
Durerea lor se-aude chiar dacă gura tace,
Dar mîna ce-i sugrumă vrea doar a morții pace.

Dar astăzi, cînd aicea noi sîntem împreună,
Cînd norii prevestesc în depărtări furtună,
Acuma, cînd nici unul din noi nu e stingher,

Intinde-vom frățește un trainic braț de fier
Și dintr-al nostru roșu și pașnic emisfer,
Din alba Kamciatkă la Țările de Foc,
Cu muncitorii lumii ne-om strînge la un loc
Și vom sălta planeta prin vîrste viitoare
În era libertății și-a păcii proletare.

ARMATA PĂCII

Pămînturile astea ce se-ntind
Sub vineţi munţi şi ape de cleştar,
Noi le muncim cu patimă şi jind
Din zorii limpezi pînă cînd şi-aprind
Luceferii, tăcutul felinar.

Ne-am strîns avut şi visuri împreună
Pe cîmpul negru ce-şi deschide-n soare
Şuvoiul crud şi proaspăt de ţărînă,
Prin care fierul plugului cunună
Grăunţele de pîine şi sudoare.

Aici vor şuiera în miez de vară
Batozele, ca mari locomotive,
Iar munca, preschimbată din povară,
Va da recolta ei, întiia oară,
Gospodăriei noastre colective.

Cînd tăbărîm cu toţii, strînşi în ceată,
Ca să pornim obşteştile întreceri,
Parcă vedem cum peste ţara toată
Dă bătălie paşnica armată
A muncii — cu ciocane şi cu seceri.

Soldat e fiecare dintre noi,
De la bunic şi pînă la fecior,
Ce-şi apără căminul de nevoi,
De jafuri, de ruină şi ciocoi,
Păzind avutul drept al tutulor.

Ci-n piept ne bate rîvna şi mai tare
Cînd glas tovărăşesc ne dă de ştire
Că-n apusene ţări de peste mare
Duşmanii vor a morţii sărbătoare
Ca să ne crească-n brazde cimitire.

Ştim de lăcuste, grindine şi ciori,
Viscole iuţi şi seceta fierbinte,
De bătălii, învinşi, învingători,

Şi spunem tuturor, să ia aminte :
Plugul croieşte-n cîmpii roditori
Bucatele, scurmînd prin oseminte.

VOINŢA TA

Popor al meu ! Tirani, războaie
Te-au apăsat în fărdelegi.
Dar azi, recolta după ploaie
Doar tu ai dreptul s-o culegi.

Cu cît îţi cucereşti mai plin
Un drept, înveţi că nu-i uşor
Să creşti din fiecare spin
Un trandafir, în viitor.

Căci votul care-l ţii în mînă
E voia ta : cuţit şi pîine.
Tu pui, cînd îl înfigi în urnă,
Răsadul zilelor de mîine.

CINCI TOASTURI DE ZIUA PARTIDULUI

PAHARUL

Cînd ridicăm paharul plin
În cinstea marii sărbători,
Prin unda lui străbat lumini
Ca raza soarelui prin nori.

Şi dacă dintre anii grei
Alegi ce-a fost de ce-i acum,
Lumina strălucind în ei
E tot ce-n noi a fost mai bun.

De anii cei trecuţi, e bine
În astă zi să ne-amintim,
Cînd ard în inimile pline
De zvonul celor care vin.

Fiorul limpede-l păstrează,
Din vechea luptă, aşadar,
Să fii, cînd te pătrunde-o rază,
Strălucitorul ei pahar !

CELOR DE LA „HAȘ"

Te uită-n fruntea primăverii, cum
Un soare tînăr focul și-l aprinde
Și la sărutul lui, țîșnind din scrum,
Ridică iarba proaspătul ei dinte.

Tot cîmpul ăsta a zăcut întins
Sub viscole tăioase, de zăpadă;
Tot ce e viață azi, părea că-i stins,
Dar ea creștea cînd nu fu ochi s-o vadă

Voi, ce-ați luptat cu fiarele de glezne,
Abia acum vă dați măsura plină:
Ați luminat pe cînd eram în bezne,
Dar astăzi, cînd noi sîntem în lumină!

LAUDA TĂCERII

Dar a venit și ziua-n care
Să-mi descui inima să cînt
Durerile istovitoare
La cîte n-am găsit cuvînt.

Cu ochi senin privind de sus
Către cenușa lor, apoi,
Acestor versuri care-au spus
Prin ce-am trecut, prin ce nevoi,

Parcă pricep atunci că ele
Nici nu și-ar fi aflat contur

Fără de zilele acele
Ce eram tare că le-ndur

Cu toţi alături, ca-ntr-o horă
În care cîntul s-ar fi stins
De nu pîndeam adînca oră
Cînd prin tăcere am învins.

LAMPA

Mă poartă negrul tren prin noaptea-albastră,
Dar şi de n-ar fi bolta ei senină,
Lampa, arzînd departe-ntr-o fereastră,
Îmi spune de lumina ce-o să vină.

Ea reînvie nopţile trecute
Cînd o feştilă-n geam ne da de veste
Iar noi, de-a lungul gardurilor mute,
Cu pieptul căptuşit de manifeste.

Cînd ne-am deprins de-atuncea ochiul treaz
Să vadă-n beznă raza ce străbate,
Cum n-am vedea că jumătate, azi,
Din lume-i încă-n ilegalitate?

Din trenul negru ce acum mă poartă
Văd dimineaţa lumii ca prin fum,
Pe cînd sub bolta nopţii ca o poartă
Plăpînda lampă mi-e semnal de drum.

LA MULȚI ANI...

De-ar fi să-ți număr anii, niciodată
N-aș termina, cînd cei trecuți, mereu,
În cumpenile vremii trag mai greu,
Iar cei ce vin, în zbor prind lumea toată.

Știu doar atît : că timpul nesfîrșit
Prin tine unda lui și-o înnoiește,
Cum soarele tăria și-o sporește
Cu fiecare zi întinerit.

Dar inima ? Cum nu ne-ai ține-o trează
Cînd și pe tine însuți te întreci :
Văd peste anii tăi de azi, treizeci,
Cum limpezi cincinale luminează.

De-am ascultat îndemnul tău fierbinte,
Urmîndu-l ani de-a rîndul, fără frică,
Oricît de mulți sînt cei ce se ridică,
N-am timp să mor de astăzi înainte !

UNU MAI

Îmi amintesc de-o zi de sărbătoare
Muncitorească, dintr-un Unu Mai :
Pe drum fugea o fată, şi în soare
Dinţii-i sclipeau şi părul ei bălai.

Oraşul îşi da inima pe faţă :
Un fluviu de bărbaţi, femei, copii,
Ce înălţa în clara dimineaţă
Un hohot al imensei bucurii.

Poate şi astăzi îmi mai vin în minte
Mîhniri şi doruri în cernit alai,
Dar ştiu că viaţa merge înainte
Cînd rîde-o fată, undeva, în Mai.

PROCLAMAȚIE

Tăcere și mai grea plutește
Decît a morții ; mult mai sus
Ca moartea, nașterea țintește :
Ea are-un nou cuvînt de spus.

Atîtea viitoare nume
În spume albe dorm în pat ;
Un mesager din altă lume
A spart tăcerea și-a intrat
Bolborosind, că vrea să-și spuie
Cuvîntul lui, neapărat.
I-e creștetul ca o gutuie,
Iar glasul — chiot necurmat.

Un val în clocot sparge spuma :
Ființe, lucruri — și a zilei
Rumoare au tăcut acuma
În fața micii proiectile
Ce chiuie atît de des
(Deși nici n-are patru chile)
Spre a vorbi. Nu s-a-nțeles
Ce spune-n limba lui cea crudă,
Sau fără noimă vi se pare ?

Dar nu-i ureche să n-audă
Ce strigă el în gura mare.
Tot ce e viu, atent încearcă
Să descifreze-acest cuvînt
Al cosmicei minuni ce, parcă,
De-abia ieşită din găoace,
Îşi strigă vrerea pe pămînt :
Să fie-n lumea asta pace !

O, de-aş putea găsi cuvîntul
Ca pe-un grăunte să-l arunc,
Să birui vremea şi pămîntul
Cît chiuitul unui prunc !

LAUDĂ TOMATEI

...Căci orbul cartof și strugurele
Dau slavă luminii din humă!

P. NERUDA

Cînd vreau să prind în fiece cuvînt
Tot ce-i frumos și spornic pe pămînt,
Cum aș putea uita să spun vreodată.
De lirica și rumena tomată?

Mai mîndre ca aceste pătlăgele
N-au nici curcanii-n salba lor mărgele;
Cireașa doar, sau strugurii, sub soare
Pot cuteza cu ea să se măsoare.

Frumosul fruct, crescut pentru săraci,
Ea nu și-l suie-n vrejuri pe araci,
Noblețea toată-n miezul plin și-o strînge
Ea, humei negre, limpezitul sînge.

În toiul verii plină de dogoare
Îți umple cerul gurii de răcoare,
Iar umbra serii moale cînd se lasă
E lampă vie strălucind pe masă.

De pîine și de apă ține loc ;
Nici să n-o fierbi și nici s-o coci la foc
Ea dăruiește omului, mereu,
Ca și pămîntul forță lui Anteu

Nepreschimbată, crudă nentrerupt,
Cum dintr-a lui rotire s-a și rupt,
Iar cînd o muști cu însetată gură,
Primește-o ca pe-o cuminecătură

Și află taina-n carnea-i străvezie :
Putere-i doar ce-i și lumină vie.

MĂRUL

Lui STEFAN ŞCIPACIOV

Priveşte acest măr : e mai aprins
Decît obrazul tinerei fecioare
Al cărei braţ gingaş ţi l-a întins
Ca ramura din pom, fremătătoare.

Sămînţa prinsă-n carnea lui adîncă
Îi împlineşte calma strălucire
Cînd el, tăcut, spre lume îşi aruncă
Acea egală, paşnică privire

A unui astru viu care străbate
Pe largi orbite, biruite spaţii,
Născînd prin sine timpurile toate
Sub semnul unei certe gravitaţii,

Asemeni mumei tinere ce ştie
Că-n arcuirea pîntecului poartă
Durata unui timp ce o să vie
Prin coapsa ei, boltită ca o poartă.

CĂRBUNI

...în neagră, unsuroasă strălucire,
Codrul de ieri e iarăşi ridicat.

GABRIEL PAMFIL

Cărbuni ! neliniştite păduri întoarse-n piatră,
În voi, ca-ntr-un cleştar de vrăjitoare
Doarme virgină taina pentru care
Chiar maica voastră, sihla samulatră,
Şi-a smuls feciorii avîntaţi spre soare,
Şi-n loc de templu, flaut sau flacără pe vatră
(Cum scris era s-ajungă-n viitor),
Ea, stăvilind întrînşii pornirea spre lumină,
Zvîrlind în patru vînturi întreg frunzarul lor,
Ca Abraham jerfindu-şi unicul lui fecior,
I-a-ntors spre nevăzuta rădăcină
Şi-i contopi, ca fluvii captive într-un nor,
În tăinuite peşteri, în temniţe de tină.

O, ginţi de arbori una cu pămîntul !
Scutiţi acum de-a brumelor năframă,
Nu veţi mai asculta mierloiul dulce, vîntul,
Nici primăveri nu v-or schimba veşmîntul,
Nici toamnei lungi tributul de aramă
Nu-l veţi mai da.
Nici timpului sorocul

Nu-l veţi plăti în cruzi lăstari pigmei;
La inima Planetei, lîngă focul
Ei, veşnici, nevăzuţi ca niște zei
Plutiţi prin spaţii surzi, nepăsători,
Sporind subpămîntenele comori.

Ci, vineţi şoimi, vă dau minierii roată
De sus, din lumea unde-aţi fost odată.

HAOS ŞI PRECIZIE

O fi din haos lumea, dar, băiete,
Cît de exact merg astre şi planete,
Orbite, căi lactee, meteori
Ce vin din haos, unde pleci cînd mori !

Şi-n haosul vorbirii curente
Poetul dă naştere cîtorva sori,
Ca-n joacă zvîrlind uneori
Vreun ritm de prisos ori vreo două accente.

PLOAIE DE VARĂ

Pe strada c-un singur salcîm
Îmi daseși sărutul dintîi
Și iute-ai fugit, pe cînd fiece pas,
Toc-toc-toc !... răsuna-n caldarim ;
Brațul meu ca al unei statui
După tine întins mi-a rămas.

Apoi veni ploaia. Treceam pe sub ramuri
Atît de ușor, că la-ndemnul oricui
Izbuteam pe frînghiile ei să mă sui,
Ca un clown, pînă-n cer. Ale caselor geamuri
Mă priveau cu-acest plîns care e-al nimănui.

AERE PERENNIUS

Ca prin oglinzile de apă,
Dintr-un obraz iubit, ades
Privirii mele simt că-i scapă
Un nestatornic înțeles.

Minciuna, ura, sila poate
De-al lor taifas, ce-n taină scurmă,
Pe mîndrul frunții are se zbate
Să lase prihănită urmă.

Sumbre trufii sau rîvne hîde
Ce mă pîndiți în clipe grele,
Sub voi statornic știu că rîde
Curatul os al frunții mele.

[1] Mai trainic decît bronzul. Din versul cu care începe cea 0-a odă din Cartea a III-a de *Ode* a poetului latin Horațiu : monumentum aere perennius

TOTUŞI, OCTOMBRIE...

Octombrie totuşi îmi pare
Tăcutul şi spornicul timp,
Căci lui, fruntea mîndrului soare
Zălog îi dă ultimul nimb.

Sub frunza topită-n rugină
Dogorile verii le strînge
Rotundul cristal din ciorchină
Şi-a mărului sferă de sînge.

Seninele zile de mîine
În galbena-i frunză le cînt
Şi simt cum dospeşte în pîine
Tot auru-nchis în pămînt.

Cînd leneşe care pe drum
Trec pline de grîu şi legume,
Eu văd, din Octombrie, cum
Pornesc primăverile-n lume.

DE TOAMNĂ

Bedenkt ihn oft
Mit dieser gunst
Dass er im harme
Dass er im eise
Noch frühling hofft[1]*!*

STEFAN GEORGE

Pe-aici am trecut
— Mai știi? — împreună:
Și-acum ne răsună,
Rari, pașii prin lut.

În veștede crînguri
Bat crăngi rămuroase
Sub straiele roase,
Copacii, pe gînduri,

Din zile senine
Vecini și tovarăși
Ai verzilor pajiști
Căzute-n ruine.

[1] Faceți-i adesea această favoare ca el și în mîhnire și gheață să mai spere în venirea primăverii (germ.).

Dau frunzele vamă
Ca pasări plutind,
Şi-n flacări aprind
Amurg de aramă.

Pe ciori şi pe stânci
Scămos bruma cade,
Jilave broboade
Agaţă prin crăngi.

Mînaţi, ca de-un jind,
De vint şi de viscol,
Ca prinşi de pericol
Ciungi braţe întind

Spre norii în zdrenţe
De zeghe lăptoase ;
Spectrale prezenţe,
Din ramuri de oase,

Copaci fără glas
În zare adie,
Pe stinsa cîmpie
Îşi iau bun rămas.

Curînd au să vie
Şi fulgii de iarnă,
Iar ei au s-adoarmă
Pe ninsa vecie,

Dar prinşi sub povara
De albă zăpadă,
Visînd au să creadă
Că-s flori, primăvara.

OCHII

Cum stai întinsă-n fața mea, îmi pare
Că ești statuia inerției, goală,
Ori a materiei deplină revărsare
Nepăsătoare-n lenea-i triumfală.

Dar între gîrla slobodelor plete
Și pietrele genunchilor, rotunde,
Îți plimbă ochiul raza privirilor încete
Și-al cărnii duh prin apa lui pătrunde.

PORTRETUL UNEI ADOLESCENTE

Neprihănită, fragedă fecioară,
Copil c-un înger parcă frate geamăn,
Această frumuseţe fără seamăn
Capriciu al materiei e doară ?

Pe ce podoabe va să schimbe oare
Întreaga-i strălucire pieritoare ?

Dar în făptura nemplinitei fete
Atîtea oarbe modulări secrete
Ca arabescuri dintr-un ochi de apă
Deschid în lobi, în nară, buză, pleoapă,
Pure arcade zilei ce-o să-nceapă ;

Caliciul lor, de crin şi orhidee,
Dulci şovăiri în plasma cărnii-ncete,
Petale sînt, ce floarea le aruncă
Într-un desfrîu, ca de-al ei har o zee
Prea tînără, nepăsătoare încă.

TIPOGRAFII

Cum tot culeg din facuri. tăcuți, cenușii,
Călugări par : se-nchină, dumică ? — nu știi.

Vezi cum preschimbă, doar gesticulînd,
Cuvîntul în materie, pe rînd.

Prin culegaie mîna le saltă ca hulubul.
Aicea, gîndul este greu cît plumbul.

STANȚE DE DRAGOSTE

Dacă prin anii sumbri care-mi izbiră nava
Am plîns și am trecut,
Și din iubirea dulce rămase doar otrava
Coclită ca un scut,

Și dacă tot mă apăr, cînd nici o grea durere
Nu-mi fuse de ajuns,
Cînd orice amăgire mă spintecă și piere
În pieptul nepătruns,

Așa cum pe-o cetate se-nalță doar ruine
Pe care cresc bureți,
Anume grămădite, să apere mai bine
Tot ce-a rămas de preț,

Nu-i asta chiar dovada că e într-una trează
Secunda de atunci,
Precum un iute fulger prin nopți mai luminează
Grădinile adînci ?

PÎRÎUL ȘI MAREA

Vezi marea : bătrînă, întinsă, adîncă.
De țărmu-i departe, tot sare prin stîncă
Un tînăr pîrîu ce spumos își aruncă,
Voios, fără griji, unda lui cea zglobie.

De marea întinsă, nimica nu știe
Zglobiul, voiosul și clarul pîrîu :
El iute aleargă spre zări fără frîu.

Și marea bătrînă, întinsă, adîncă,
Spre tînăra undă privirea-și aruncă,
Din valuri clipind ca din sute de pleoape ;
Pîrîul zglobiu în ea va încape.

El fuge voios, tot mai repede fuge,
Nu știe, nu-i pasă ce țărm va ajunge...

Tu, dragostea mea, ai aflat ghicitoarea :
Tu, pîrîul zglobiu — ia eu, marea.

NUD LA PLAJĂ

Un vas etrusc de lut, o arsă oală
E coapsa patinată de dogoare
Şi se revarsă-n valuri, la-ntîmplare,
Vin auriu din părul de beteală.

Mulate pe nisipuri ca-ntr-o vrajă,
Umeri şi sîni sub arcuita frunte
Lucesc aprins, asemeni unor fructe
Din austral, cu aurie coajă,

Ce dezvelesc sub buzele de smoală,
Cînd briza unui zîmbet le răsfrînge,
Un colier de albă majolică

Prin care gura clandestin despică
Miez răcoros în căptuşeli de sînge.

STATUIE

Tu eşti un ins apăsător, statuie !
Văd, gestul tău prin alte vîrste suie ;

Din spaţiul viu şi cald al lumii mele,
Tu recea mînă ţi-o îndrepţi spre stele.

Cînd frunza toamnei cade peste tine,
Metalul mort dă viața de rușine

Că îți răsună bronzul, stins, prin harul
Ce l dete mîinii tale făurarul.

SUVENIR

De-ncerc pe sub rugina atîtor ani să caut
Parfumul şi lumina ce-a strălucit în ei,
Aş regăsi fierbinte cuvîntul să te laud,
Ca flacăra ce doarme sub spuză şi scîntei.

Precum mireasma florii pierită de demult
Preschimbă-n adiere fragilele-i culori
Şi-n nevăzuta strună a vîntului ascult
Ţipîndu-şi tînguirea echere de cocori,

Acum, cînd cu amurgul cobor lîngă pămînt,
Iubirea ce mi-ai dat-o mai strîns de el mă
leagă
Cum, despuiată-n toamnă de-al ei stufos
veşmînt,
Statuia verii creşte pe zariştea întreagă.

UNEI FLORI

Cine-o trăi în tine, floare dragă,
A cui e vrerea ce prin tine suie,
Iar mîinii ce-o veni să te culeagă,
Făptura ta, de dorul cui să-i spuie?

Corola doar îţi dovedeşte harul:
Inel logodnei soarelui cu tina,
Cînd demiurgul tău e grădinarul
Şi solul nunţii tale e albina.

Frumoasă ca o faptă inutilă,
Vrei doar să fii, şi-apoi să pieri, o, floare,
Sau tu exprimi nevolnica argilă
Coruptă în mireasmă şi culoare?

METEMPSIHOZĂ

Voi fi un lemn, o piatră sau o stîncă.
Un lemn să fiu aş vrea mai degrabă,
Că vremea-şi scrie-n carnea lui adincă,
În cercuri subţiri, nevăzuta zăbavă.

Voi fi un lemn ce-a fost cîndva cu poame,
Fără negi de muguri pe creanga de oase,
Fără frunze care-ngălbenesc în toamne,
Fără fructe roşii, pline şi zămoase,

Fără pui ce-n inima mea se cuibăresc
Ori în părul meu zborul şi-l încurcă,
Fără ţînci zglobii ce-n braţe-mi chiuiesc
Şi pe trunchiul meu se caţără, se urcă

Fără de furtuni prin mine bocitoare,
Fără înserări în care să fiu trist
Şi fără albastre dimineţi de soare,
De argint sclipind, sau de ametist !

Un lemn voi fi, un lemn oarecare.

Dar în miezul şi-n uscăciunea mea,
Atîtea miresme, aduceri aminte!
Cerculețele anilor, mărunte, de-abia
Ca niște corzi de harfă în mine-au să cuvinte

Că din lemnul meu, viorile, doară
Toate se croiesc în vîna-mi subțire,
Și spuneți : din ce cîntă o vioară,
De nu din nădejde și din amintire ?

Trecută mireasma-n coaja mea zbîrcită,
În miezul uscat îmi va fi dospit
Şi o să-mi mustească în trup ca-ntr-o sită
De lemn blînd, cuminte, dulce şi-aromit.

Iar cînd, căzut, de nimic n-oi mai fi bun,
Într-un greu novembre de brumă şi ger,
Stăpînii mobilei ce-oi fi, în sobă de mă pun,
Cald să le ţiu cu soarele de ieri,

Ei bine, atunci să mă ţineţi minte,
Voi — şi iarna albă de după perdea,
Am să dau flacăra cea mai fierbinte
Și cintezi au să cînte-n moartea mea,

Vor ciripi-n mine ţînci şi puişori
Şi-mi vor vui viscole-n flacărea-naltă,
Ce-au trecut prin mine de atîtea ori.

Iar cenuşa-mi va fi liniştită şi caldă.

ZĂPEZI

Acum, pe-ntregul cîmp n-ai să citești
Decît cuneiforme păsărești,

Dar spre-a fi scrise, trebuia să vină
Din cer, transport de liniști și lumină.

Atîta alb, atîta dăruire,
Ca un ecou din nemărginire,

Atîta alb, tot alb jur împrejur,
Dînd celor vii și mai exact contur.

ALBUM

Slăvită fie ziua cînd mi-ai dat
Întîia sărutare, ce mă arde
Şi astăzi, cînd un ţărm îndepărtat
Şi-o lume de amaruri ne desparte.

Nu moare niciodată ce-a trăit
Într-a iubirii aprigă lumină :
De n-ar fi vie, cum s-ar fi stîrnit
Un singur vers pe-a visului ruină ?

CRONICĂ

Porniră cavalerii. Scule grele
Duceau cu ei în drum spre răsărit:
Mănuşi de zale, mîna pe prăsele
Şi pieptul ca-n sicriu de tuci zidit.

Se şi vedeau de ţel tot mai aproape:
Ci un paing sub coiful lor cu plasă
Părea în asfinţit că printre pleoape
A prins, de sînge, stema să şi-o ţească.

Trufia doar le-a fost şi vis, şi hrană,
Lăsau în urmă flăcări şi scîntei,
În drum stîrneau doar lacrimi şi prihană,
La zare, corbi în loc de porumbei.

Ajuns tărîmul cel cu stea de foc
În vîrf cetăţii, prind să le necheze
Sirepii iuţi, zbătîndu-se pe loc.

...Şi s-au întors armatele viteze
Pline de faimă, bube şi proteze.
Mormîntul lor nu-l afli-n nici un loc.

CARTEA

Slăvite cărţi ! De cîte ori
Pe fila lor, ca o aripă,
Nu ai crezut şi tu că zbori
Mai sus decît fugara clipă !

Tăcute, grele : cărămizi
Ce arcuiesc o lume altă
Şi cartea după ce-o închizi
Pe capul pieptului tresaltă.

Sau o arunci pe alta-n care
Găseşti potop doar de cuvinte,
O carte fără nici o zare
E numai cartea care minte.

Dar cîte visuri fără moarte
Într-alte pagini se perindă ?

Văd cititorul cum, în carte
Priveşte mut ca-ntr-o oglindă.

TOAMNA

Grădina e-acum o cireadă
Lăuză, cu ugere pline :
Dogorile n-au să-i mai cadă
În creştet : nici, roiuri, albine.

Îşi umple cu dulci fructe poala
O fată, sub crăngile joase
Prin care, o clipă, beteala
Fugarelor plete jucase.

Astfel încărcată, îşi este
Ei însăşi materna icoană,
Dar tînărul piept dă de veste

Că toamna ei încă-i departe
Iar rodul grădinii emană
Doar taina de care-o desparte.

SEMĂNĂTORUL

Lui MIHAI BENIUC

Ieşit-a semănătorul să semene sămînța sa...
Pămîntul învelit în aburi, adînc în zori de zi
visa
Şi-n somnul lui căzut pe zare gîndea plin de
melancolie
La vîrsta lui din tinerețe cu apele-n devălmăşie,

La gravitațiile prime, cînd fața lui era pustie
Şi-i săruta obrazul vînăt doar fața lunii străvezie.
Gîndea la marile vulcane ce-i pătrundeau prin
coaja moale,
La pompele de gheizeri, la faliile călătoare,

La munții ce-şi clăteau spinarea cercînd prin roce
să se scoale,
Visa la vîrsta lui de foc, de aur şi de piatră tare,
În timp ce-n geana zării crude simte că-l spintecă
pumnale :
Sulițe lungi şi roşii focuri îi trag pologul de pe
față,

Prelung oftat din humă scoate, întors pe-o rînă-n dimineață,
Nemărginit ca și uitarea sau dorul celui ce-a iubit,
Și-n zarea lumii și a zilei care din visuri îl trezi,
Simplu și alb, semănătorul cu aurora s-a ivit.

Pămîntul s-a cutremurat sub blana-i grasă de huilă :
În trupul lui rotund și moale ca un vast pîntec de muiere
Simțea că-ncepe să-l pătrundă o forță nouă și virilă,
Pe cînd semănătorul singur și alb se-apleacă, vine, piere

Peste nemărginirea neagră, ca o corabie pe valuri,
Ca peste marea nencepută un singur albatros în soare,
Ca pe un cer senin țîșnind un avion de după dealuri,
Ca o cometă presimțită, trecînd prin spații, călătoare,

Ca un echilibrist pe sîrmă călcînd atent peste prăpastii,
Ca primul om ivit pe lume, singur, uimit, și alb, și gol,
Cum zboară pasărea-n furtună trecînd ca piatra unei praștii,
Ca-ntîiul sîmbure de viață peste al lavelor ocol,

Ca prima floare răsărită din trupul mic al fetei
moarte,
Ca proorocul în pustie stîrnind al blestemelor
stol,
Așa ieși semănătorul, mesagiul vieții să și-l
poarte,
Cu poala plină de grăunțe, ca visele nemăsurate
Ce-i încolțesc și-i pier sub frunte, la șir, ca ziua
după noapte.

În zori întins, pămîntul rumen prin somnul lui
mai răsufla.
Ca bivolii răpuși pe-o rînă, poate dormea, poate
visa,
Poate vedea ca-ntr-un potop zbor alb venind, de
porumbiel,
Pe cînd semănătorul parcă largi aripi deschidea
spre el...

Peste adînca brazdă neagră, pătrunsă de
singurătate,
El vede lumi de lanuri crude, vede și blondele
regate,
Peste pămîntul fără granițí, ca și prin timpuri
ochiul vede
Cum se revarsă ca o mare, fecund smarald de
undă verde,

Ca robul care libertatea și-o mai rîvnește printre
bice,
Închipuie semănătorul țîșnind popoarele de spice.

Ca-n aurore izbucnite sub zările amăgitoare,
Visează cîmpul cum se-mbracă în alte haine
schimbătoare,
Ca un puhoi topit de lavă, din miezuri izbucnind
fierbinte,
Ieșit din pietre, din adîncuri, din hrube ori din
oseminte,

El vede pe întinsul țării auriferele metale
Cum se rostogolesc în valuri, foșnind ca fluvii
largi, domoale,
Ca ample falduri de mătăsuri bătute-n rare
diamante,
Vede ținuturi mari de țepi suind sub razele înalte,

Pe cîmpul inelat ca șerpii ce-i se-ntinde sub
picioare,
Semănătorul alb presimte viața lumii viitoare
Și din pămîntul ce răsuflă adînc în visul lui
dintîi,
Vede crescînd sub fruntea lumii al pîinii galben
căpătîi.

Cum pașii lui desculți și-i poartă peste cleioase
burți de smoală,
Își plimbă între cer și brazde, pe ale vîntului
odgoane,
Mîna ce pare că-i strunește o navă grea și
triumfală
Tîrînd prin horbota de spumă ale semințelor
broboane,

Şi-n gestul lui zvîrlit departe, peste pogoanele
întregi
(Irecuzabilă sentință rostită de-un judecător),
Scurt arcuieşte visul aprig al dătătorului de legi
Ce hotărăşte-n lumea-ntreagă stăpîn poporul
muncitor,

Sau ca herald sărac ce-şi suie-n văzduhuri spanga
de cucută,
Ca răzvrătirea mîinii-ntinse a unui cosmic
visător,
Belşug din sine lumii trage cu forța calmă,
hotărîtă,
A marelui risipitor ce-şi dă sămînța nevăzută
Spre ample veşnicii deschise, sfîrşindu-se biruitor.

RECOLTA

Cetate de aur, sculată
În zori, sub o rece lumină
Aşa se desface deodată
Cu zumzet de ploi şi albină
Si, mîndră mireasă, şi-arată
Găteala şi zestrea deplină.

Căruţele trase de cai
Şi care urnite domol
Deşartă groşi saci cu mălai
Şi merele roşii pe-un ţol ;
Baroasele-şi sună un faur,
În pari măcelarul agaţă
Berbecii cu lîna lor creaţă,
Alături, mari tigve de aur,
Bostanii grămezi se înaltă.

Munci mari de pe slobode spaţii
Pe lespedea ei piaţa-ntinde
Prin omul ce-a-ntors în merinde
Adînci, pămîntene gestaţii ;

Caş, slană, rachiu în ulcioare,
Deşartă dăsagii şi schimbă
Pe stămburi, cercei şi fuioare
Spre care privirile-şi plimbă
Muierile multrîvnitoare.

Zvîcneşte-n ocol cîte-un taur,
Ca sabia ştiuca luceşte
Şi freamătă piaţa-balaur...

O fată domol dănţuieşte
Pe sprintene, zvelte picioare,
Tot grîul în plete-i luceşte,
Ca holda se leagănă-n soare,

Şi hora vîrtej se porneşte
Cu vuiet, ca brazii în vînt,
Întins şi puternic roteşte
Iar paşii poporului sînt
Stăpîni şi peceţi pe pămînt.

PORUMBIEI

Retina mea, rănită de dogoare,
Găsește în albastrul de cicoare
A cerului perenie culoare,

Și-ntr-însa ca-ntr-o amforă se scaldă,
Din zona rece pînă-n zona caldă,
Într-un eter cu ape de smaraldă,

Apoi, închisă peste ce-a văzut,
Din conjunctivă ea își face scut
Și suie în tărîmul cunoscut

De somn adînc ; în timp ce-n urma ei
Planează seminții de porumbiei
Spre piețele cu boabe mici, de mei,

Și, gîlgîindu-și ifosul stingher,
Se-alungă, își oferă și îi cer
Țărînii, rodul rezolvat în cer.

MANGALIE

Uscatul piere-aici — şi-o seminţie;
Sfîrşit de lume adormită-n praf.
O zare potolită şi pustie
Adoarme sub al apelor cearceaf.

Culcat popor, sleită cavalcadă
În gesturi fluturate ca barişuri,
Ce glas te-adună, ce ochi să te vadă
Sub moi, de lut, turtite coperişuri ?

De verdea ta, sălbatica năvală
Pornită-n lume, nici nu poci să rîz
Văzînd-o cum din cioburi se mai scoală
În glezna unei ştirbe caracîz [1].

Pe unde ţi-ai lăsat, strivit Islame,
Armatele sub scuturi zăngănind ?
Poate cînd norii vîntură năframe
Şi rari scaieţi de stele se aprind.

---

[1] *Caraciz* — fată neagră (turc.).

În greaua ta, adînca letargie,
Doar muchea lunii aninată-n cer,
De-un poleit caic să-ți dea solie,

Ori, spînzurînd pe capul tău, stingh
Dintr-o deșartă, veche panoplie,
Un multrîvnit, neputincios hanger.

SEPTEMBRIE

Suflet al meu, ce faci acu,
Pierdut prin lucrurile toate?
Lăsîndu-şi soarele-n bucate,
Vara, catarg de foc trecu.

Un greier ţîrîie mărunt
Prin cîmpul unde am umblat,
Şi ca un mort din somn sculat,
În toate pier şi-n toate sunt.

Prin vîntul serii, glasul tău
Îl mai pîndesc poate şi-acum:
O stea sclipind prin nori de scrum
Tîrziilor păreri de rău.

Mai jos cad toate, pînă cînd,
Singur rămas la ceas tîrziu,
Nu te mai văd, nu te mai ştiu
Prin timpul ce-l aud sunînd.

O, suflete al meu, învie
În lunga toamnă, grea de rod,
Să vezi crescînd într-alt norod
Nestinsa ta copilărie !

GHICITORI

Fiindcă-i mai tînără ca toate, are
Părul de flori și carnea de răcoare;
Și alergînd pe cîmpuri doar în genunchii goi,
Stîrnește-n creangă muguri, și-n miei, cornițe moi.

(Primavara)

Din raiul plin de fructe și de soare
Coboară despuiată-n scăldătoare;
Iar merele, vreo două, ce-i rămîn,
Le-ascunde-n carnea fetelor, la sîn.

(Vara)

Așteaptă greu culesul, și viile, și merii,
Să umple sumbre pimniți cu dogoreala verii;
Dar pumnul în ciorchine te-o strînge iar de gît,
Doamnă, muiere dulce, că prea-mi faci de urît!

(Toamna)

Imensă, glacială și tăcută,
Doar viscolul tiranic te sărută;
Ci pe sub blana albă a domniei-tale,
Te-mpung dorințe verzi, de cereale.

(Iarna)

ASTRONAUTUL

Noi toţi am fost cu dînsul împreună
Mai sus de pămînt, aproape de lună,
Noi toţi, căci pe lîngă puterea
Algebrei, Vitezei, Chimiei,
Cu el o dată îşi suise vrerea
De nevisat, aripa poeziei.

14 IV 1961

OȚELARI

Despuiați pînă la brîu
În șorțuri cu pulpana largă,
Parcă înoată prin grîu,
Parcă prin mare aleargă.

Inroșiți de dogoare,
Ca niște fete la scaldă,
De aurora din cuptoare
Cuprinși într-o privire caldă,

Cu arcuită detentă
Aplecați peste oțel,
Sînt o maternitate atentă
A lumii clădite din el.

CENUȘĂREASA

Grădina a dormit, furată parcă
De un pîrjol ce n-a lăsat decît
Columne de cenuși, o mînătarcă
Și-un crin sonor vițelului la gît.

Trecu un timp, curată nălucire...
Lumini sclipesc în ramuri, ca de jar,
Spre ziua cărei singur îi sînt mire,
Nescrisă încă-n nici un calendar.

Cînd, răsturnat pe roata lui, pămîntul
Nescuturat de tot din somn și besne,
Zăpezi și vifor își sfîrșiră cîntul
Iar pomii-s policandre de miresme.

LUMINA APELOR

Acolo unde stînca se sugrumă
Și singur lemnul merge peste ape
Ca Duhul Sfînt, iar peste ele-l mînă
Doar un flăcău cu-o vislă, să nu-i scape,

Și apele coboară mai curate
Chemate parcă de-o minune care
După un colț le-așteaptă, să le-arate
Imensitatea lor topită-n zare,

Unde pădurile s-au tras mai sus
De poala undei, parcă speriate,
Cuvîntul nou ce încă nu s-a spus
Printre vergeaua conilor străbate.

Sub malul alb de gresie se-ntinde
Un lac adînc, ce-n ochiul lui cuprinde
Cele ce sînt, ce-au fost și au să vină
Și le preschimbă toate în lumină.

Privighetorile, de mii de ani,
Își suie trilul tînăr pînă azi,
Prundișul doarme gol de bolovani
Și cai-putere saltă din Bicaz

CA PRINTRE MARI PRĂPASTII

Ca printre mari prăpastii aştepţi între furtuni
Şi zborul mi-l veghezi prin vitregi depărtări,
Cînd pînă peste valul ce suie din genuni
Priveşti cu palma streaşină dincolo de zări.

Aştepţi şi curcubeul din ceţuri să răsară,
Culorile-nfrăţite să-ţi fluture un semn
În straja neclintită din zori şi pînă-n seară,
Sub pomii legănîndu-şi catargele de lemn.

Tu stai acolo, mică nădejde tutelară,
Mlădiu şi zvelt ţi-e trupul, nefrînt de oboseală
Ţi-a înverzit privirea, iar suliţa solară
În părul tău ca-n grîne se schimbă în beteală.

Însă în aşteptări, ca printre mari prăpastii,
Tu ştii, lumina mea, că reazim sigur mi-eşti,
Şi toată înălţarea mi-o sprijini printre aştri,
Şi orice prăbuşire tu ştii să mi-o fereşti.

Tu ştii, în aşteptare, ca printre mari prăpastii,
Întoarcerea tîrzie, cu praful pe sandale,

Sau poate chiar căderea ca piatra unei praștii
Pe care mîna ta o va culege moale,

Cînd, ostenit, la tine, pe coapsa ta domoală
Șuvițe destrămate pe frunte-o să-mi împrăștii
Și-mi vei culege-n palme privirile de smoală,
Tu, fragedă ferigă crescută-ntre prăpăstii.

FLUTURE

Prin aerul de cleştare sparte
El trece, mică frunză vie,
Pornită din creangă, să-i poarte
Avîntul către vecie.

Cu palme ce fîlfîie-n soare
Copiii aleargă să-l prindă,
Iar jocul le este colindă
Luminii din zare.

Trec ani — şi de tine te scuturi
Chemat de o altă lumină.
Ci dăinuie-n tine ca-ntr-o grădină
Polenul din fluturi.

VĂLENI

Soarele cerul şi-l strînge
Peste grădinile-n sînge.

Pietre ovale,
Oile pică devale.

Fumu-nfăşoară-n broboade
Fruntea luminii ce cade.

Pe cline tot mai rotunde,
Ţipătul zării pătrunde

Cînd, sub căzute perdele,
Crîngul o-ncinge-n zăbrele.

DE TOAMNĂ

Şi iarăşi toate vor fi ca la-nceput:
Marea hohotind sub meridianul violet,
Din lumină acesta e-ntîiul stilet
Cînd galbene feţe pălesc în minut.

Si toamna asta, iarăşi, e la fel :
Cu marea verde hohotind în bocet,
În vreme ce-al luminii stilet va rupe-n foşnet
Foi galbene rotindu-se inel.

Stau zilele lingave şi moi, nişte pisici
Pe care nici o maică nu dete să le cheme
La blidul plin cu lapte, să-l soarbă cu limbi mici
Ca de petale roşii, in burţi de crizanteme.

Dar o să vină, poate, şi ce-am rîvnit ades :
Un iarmaroc cu pepeni şi sacii dolofani
Prin care moarte frunze vor zornăi ca bani
Ce-i pierde turcul nostru din stacojitu-i fes.

Dar e vreo bucurie de o consumi tu singur ?
Aşteaptă, deci, o lume ce-o să te ia de mînă,

Cînd vei sorbi fasolea cu-n plop cioplite linguri,
Tribut dînd fiecare luminii din țarînă.

Dar mai vădit în cîntec, mai înălțată-n oră,
Enigma prin femelă se prelungește-n vid,
Ca pasările roată în zborul lor de floră,
Cu lacrima închisă în arcul suicid.

DRUM ÎN PĂDURE

De ţi se-ntîmplă uneori în viaţă
Să te întrebi : pe care drum să merg ?
Stai drept, cum ai privi chiar moartea-n faţă,
Şi toate îndoielile se şterg.

Priveşte-n tine şi în jurul tău,
Din ce-ai făcut nimic să nu-ţi ascunzi :
Ce crezi că-i bine şi ce crezi că-i rău,
De toate fii în stare să răspunzi.

Pădurea oarbă parcă ţi-e o mamă
Şi-n matca ei din nou te zămisleşti.
Sau, biet Ulise, poate că te cheamă
Amăgitoare nimfe ca-n poveşti.

Navigator pe-o mare de pămînt,
Tot ce-ai trăit îţi este azi povară,
Poteci şi crăngi ţi se-ncîlcesc în vînt
De nu mai vezi nici steaua ta polară.

De-auzi în tine glas firav că-ți cere
În fața lumii tare să-l rostești,
Cît poți să-ți spui cuvîntul cu putere
În nici un codru n-ai să rătăcești.

Acelui tainic glas ce naște-n tine
Răspunde-i drept, și, neșovăitor,
Să urci cu el spre ziua care vine ;
Cu viața ta întreagă-i ești dator
Că-s morți doar cei ce nu știu la ce mor.

BĂTRÎNULUI MAESTRU

Viteaz războinic fără de pereche,
Îmbătrînit în rîvne și orgolii,
De-ți tulbur piroteala prin fotolii,
Îmbraci degrabă platoșa ta veche.

Ți-e pasul greu și ochiul șovăielnic,
Pocnește mîna din încheieturi,
Zdrelită-n ruginitele armuri,
Dar tot pîndești prin cîte-un colț prielnic.

Cum vorba mea deschisă te mînie,
Te văd cătîndu-ți una ca să ardă,
Și cînd izbești cu știrba halebardă,
Salut într-însa cazna ta tîrzie.

DUPĂ ANII PRIBEGI

După anii pribegi cînd te-ntîlnesc în lume,
Atîta am vorbit, in lipsa ta, cu tine,
Că nici nu știu acuma prea bine
Ce să-ți mai spun, chemîndu-te pe nume.

S-a așternut atît necunoscut
Peste tăcerea care ne-mpresoară
De-mi pare că mă nasc a doua oară,
Stîngaci și gol, lipsit de orice scut.

Simt doar mai reci privirile străine
Cum pînă-n taina inimii pătrund
Iscoditoare : ce anume-ascund,
Și care să nu fie pentru tine ?

AUTOCRITICA

Iubite cititor,
Tovarăşe şi frate,
Pînă cînd am să mor
De tot, ori pe jumate,
Nu zăbovesc să-ţi scriu
Şi să-ţi trimet mătale
Cuvîntul cel mai viu
Ce m-a purtat prin jale,
Năduful şi speranţe,
Cu gloata laolaltă,

Firave, biete stanţe
Faţă cu lumea-naltă
Care-o slăvim cu toţii,
Dar visul meu a fost
Să afle-n voi nepoţii
Dintr-acel tainic rost,
Aşa cum, cîteodată,
Plugarul prin cîmpie
Mai scurmă vreo granată
Din fosta bătălie.

DEDICAȚIE

Ție, ce scut mi-ai fost mereu
Și sfetnic bun, ce-atît de des
Ți-ai aplecat la cîntul meu
Urechea și m-ai înțeles
Cînd ai văzut durerea grea
Din care el s-a zămislit,
Și spornica-ndoială-a mea,
Și deznădejdi ce m-au pîndit,
Și lupte surde ce-am purtat
Cu mine însumi, solitar,
Și-n care-naripatul sfat
Al tău, mi-a fost statornic far
Spre tine-nchin acuma rodul
Acestor nesfîrșite munci,
Că-n tine am văzut norodul
Și visurile lui, atunci

Iar dacă întinzîndu-ți mîna
Să frunzărești aceste file,
Ai să-ți aduci aminte una
Din clipele acelor zile,
Voi socoti că am urmat
Îndemnul tău ce-mi fuse far,

Și-acuma iată-l prelucrat
Nu chiar de-un meşter aurar,
Dar mai sporit la preț nițel,
Nu printr-a mea lucrare, ci
Prin cîntul viu, ce izbuti
Să zvînte lacrima din el.

[illegible]

DECLARAȚIA PATETICĂ

CÎNTICE ŢIGĂNEŞTI

CÎNTICE DE LUME

BALADE

LAUDE ŞI ALTE POEME